

วารสารอาชญวิทยาและสังคมศาสตร์

RPCA Journal of Criminology & Social Sciences

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

ISSN Online: 2697-4991

Volume 4: Number 1 (January-June 2022)

บทบรรณาธิการ

บทความวิชาการ

การรับมือการกระทำผิดในเมตาเวิร์ส กรณีศึกษา การกระทำผิดจากเกมส์ออนไลน์
แนว MMORPG

เจษฎาพงษ์ คำชู และธัชชัย ปิตะนีละบุตร

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว

สุณิสา รื่นมาลี และศิพร โกวิท

แนวทางพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา
ความรุนแรงในครอบครัว

วิรุฬห์ ศุภสิงห์ศิริปรีชา

บทความวิจัย

อัตราการฆ่าตัวตายและปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ

นิภาพร คำอ้น

แรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการติดการพนันออนไลน์

ทักษพร ศรีแก้วช่วง และสฤณี สืบพงษ์ศิริ

แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์
ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด

ณัฐชยา เกษลอย และวรธัช วิชชวาณิชย์

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

<https://social.rpca.ac.th/rpcajcsc.php>

วารสารอาชญวิทยาและสังคมศาสตร์

RPCA Journal of Criminology & Social Sciences

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

ISSN Online: 2697-4991

Volume 4: Number 1 (January-June 2022)

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

บทความวิชาการ

- การรับมือการกระทำผิดในเมตาเวิร์ส กรณีศึกษา การกระทำความผิดจาก
เกมส์ออนไลน์แนว MMORPG 1

เจษฎาพงษ์ คำชู และธัชชัย ปิตะนีละบุตร

- กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว 16

สุณิสา รื่นมาลี และศิพร โกวิท

- แนวทางพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกัน
แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 37

วิรุฬห์ ศุภสิงห์ศิริปรีชา

บทความวิจัย

- อัตราการฆ่าตัวตายและปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ 50

นิภาพร คำอ้น

- แรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการติดการพนันออนไลน์ 71

ทักษพร ศรีแก้วช่วง และสฤณี สืบพงษ์ศิริ

- แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์
ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด 85

ณัฐชยา เกษลอย และวรธัช วิชชวานิชย์

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

<https://social.rpca.ac.th/rpcajcsc.php>

บทบรรณาธิการ

วารสารอาชีวศึกษาและสังคมศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565)

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับแรกในปีที่ 4 ของคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งวารสารอาชีวศึกษาและสังคมศาสตร์มีกำหนดการพิมพ์ออกเผยแพร่ 2 เล่มต่อปี (เดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านอาชีวศึกษา กระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมาย และสังคมศาสตร์ โดยบทความทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารเป็นบทความที่ได้มาตรฐานและผ่านการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์ซึ่งในการประเมินคุณภาพบทความ (Peer Review) แต่ละบทความจะมีผู้ประเมินคุณภาพ (Reviewer) ทั้งหมด 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ซึ่งเป็นไปตามกรอบมาตรฐานวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre : TCI)

ผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับด้านอาชีวศึกษา กระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมาย จิตวิทยา มนุษยศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ และด้านสังคมศาสตร์อื่นๆ และ 2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่ด้านอาชีวศึกษา กระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมาย จิตวิทยา มนุษยศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิชาการ 2 เรื่องและบทความวิจัย 4 เรื่อง มีความหลากหลายในเชิงเนื้อหาประกอบด้วย การรับมือการกระทำผิดในโลกเมตาเวิร์ส กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับการกระทำรุนแรงในครอบครัว การดำเนินงานของศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาลตำรวจ การฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ แรงจูงใจของการเล่นพนันออนไลน์ และการพัฒนาความรู้ด้านการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกบทความที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาต่าง ๆ สอดคล้องกับหัวข้อของบทความแต่ละบทความ พร้อมทั้งพิจารณาคุณค่าทางวิชาการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของวารสารวิชาการทั่วไป

คณะผู้จัดทำ ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความกรุณาอนุเคราะห์การอ่านและให้คำแนะนำต่อบทความแต่ละฉบับ พร้อมกันนี้ขอขอบคุณเจ้าของบทความทุกท่านทุกฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้เป็นอย่างสูงที่ให้ความสนใจและความร่วมมือเพื่อรังสรรค์วารสารฉบับนี้ร่วมกันเป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ขอเชิญชวนนักวิชาการ อาจารย์และนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้ร่วมส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในฉบับต่อ ๆ ไป โดยสามารถเตรียมต้นฉบับตามรูปแบบการตีพิมพ์ของวารสารอาชีวศึกษาและสังคมศาสตร์แล้วจัดส่งมายังกองบรรณาธิการ และในวาระนี้ คณะผู้จัดทำ ขอน้อมรับข้อเสนอแนะและคำติชมทั้งปวงเพื่อให้การปรับปรุงคุณภาพของวารสารอาชีวศึกษาและสังคมศาสตร์ให้มีคุณค่าและมีมาตรฐานยิ่ง ๆ ขึ้นไป

บรรณาธิการ

ทีมบรรณาธิการวารสารอาชีวศึกษาและสังคม

บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรี ชูชาติ ศิวกาญจน์

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

รศ.พ.ต.อ.โสรัตน์ กลับลีลา

บรรณาธิการ

รศ.พ.ต.ท.ดร.เสกสันต์ เครือคำ

กองบรรณาธิการ/ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ.พ.ต.อ.ดร.พงษ์กุลธร ไรจน์วิรุฬ

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รศ.พ.ต.อ.วรรัช วิชาวนิชย์

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รศ.พ.ต.อ.หญิง สมหวัง โอซารส

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กองบรรณาธิการ/ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ผศ.ดร.ศุภกร ปุณณฤทธิ

มหาวิทยาลัยมหิดล

รศ.ดร.ชาญคณิต ก. สุริยะมณี

มหาวิทยาลัยมหิดล

รศ.ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.พ.ต.ท.ดร.สฤณี สืบพงษ์ศิริ

มหาวิทยาลัยรังสิต

ผศ.ร.ต.อ.ดร.จอมเดช ตรีเมฆ

มหาวิทยาลัยรังสิต

พ.ต.ต.ดร.ชวนันต์ เจนการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขานุการ

พ.ต.ท.ณัฐนันท์ ขุนไกร

ผู้ช่วยเลขานุการและเหรียญก

ร.ต.ท.หญิง อโณทัย นิลเกาะ

การรับมือการกระทำผิดในเมตาเวิร์ส กรณีศึกษา การกระทำความผิดจากเกมส์ออนไลน์แนว MMORPG

เจษฎาพงษ์ คำชู¹ และรัชชัย ปิยะนิละบุตร²

วันได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2565 วันแก้ไข: 27 มีนาคม 2565 วันยอมรับเผยแพร่: 19 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันเมตาเวิร์สแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผู้ใช้งานและภาคธุรกิจต่างตื่นตัวกับการเข้าใช้งานเมตาเวิร์ส แต่ด้วยปัญหาจากข้อกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นบนเมตาเวิร์สที่ยังไม่เคยถูกกล่าวถึง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการกระทำผิดที่เกิดขึ้นผ่านเกมส์ออนไลน์แนว MMORPG (Massive Multiplayer Online Role-Playing Game) พร้อมทั้งเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมของต่างประเทศเพื่อศึกษาแนวทางในการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่มีในปัจจุบันกับทรัพย์สินเสมือน (Virtual Property) ในเกมส์ออนไลน์แนว MMORPG เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง จึงไม่สามารถจัดให้เป็นทรัพย์สิน ในมาตรา 137 ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่งผลให้ทรัพย์สินเสมือนจริงไม่ใช่ทรัพย์สินตามกฎหมาย การกระทำผิดทางอาญาจึงไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ แต่หลายประเทศมีการดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับคดีดังกล่าวแล้ว โดยแต่ยังไม่มียกเว้นคดีเฉพาะสำหรับการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเสมือนในเกมส์ออนไลน์แนว MMORPG จึงควรปรับแก้ไขกฎหมายใน 2 แนวทาง คือ 1) การบัญญัติความรับผิดทางอาญาเกี่ยวกับความผิดซึ่งกระทำต่อทรัพย์สินเสมือนจริงไว้เป็นบทบัญญัติเฉพาะ หรือ 2) การตีความตัวบทกฎหมายที่บังคับใช้อยู่เสียใหม่ นอกจากปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินดิจิทัล (Digital Assets) ในโลกเมตาเวิร์สแล้ว ปัญหาการคุกคามทางเพศการใช้วาจาผ่านเครื่องเล่น VR ที่มีความสมจริงก็จะเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐต้องให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: เมตาเวิร์ส เกมส์ออนไลน์ การกระทำผิด ทรัพย์สินเสมือน

¹ ว่าที่ ร้อยตำรวจโท, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² พลตำรวจโท, ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Cope with offending in Metaverse

Case study of offending in Massive Multiplayer Online Role-Playing Games

Chetsadaphong Khamchu¹ & Thatchai Pitaneelaboot²

Received: February 14, 2022 Revised: March 27, 2022 Accepted: April 19, 2022

Abstract

Nowadays, the metaverse is popular and is increasingly used by both individuals and the private sector but subsequent legal and law enforcement issues over offenses in the metaverse have not yet been mentioned. The purpose of this article is to explain crimes that have happened in the Massive Multiplayer Online Role-Playing Game (MMORPG) as well as to compare the judicial processes of different nations to analyze the rules of law and law enforcement. According to the study's findings, there is an issue in the present Thai law because the virtual property in MMORPG is a shapeless object and, therefore, cannot be classified as property in Section 137 under the Civil and Commercial Code. This means the virtual property is not an asset according to the definition of the Penal Code; thus they are unable to enforce the law. Even though such cases have already been prosecuted in many nations, there are no specific provisions for virtual property offenses in MMORPG. Therefore, the law should be amended in two ways: 1) the establishment of a special law for offenses committed against virtual property as a specific provision; or 2) the reinterpretation of the law in force. In addition to legal issues related to digital assets in the metaverse world, sexual harassment and verbal harassment in VR will be other issues that government agencies need to focus on.

Keywords: Metaverse, MMORPG, Offending, Virtual Property

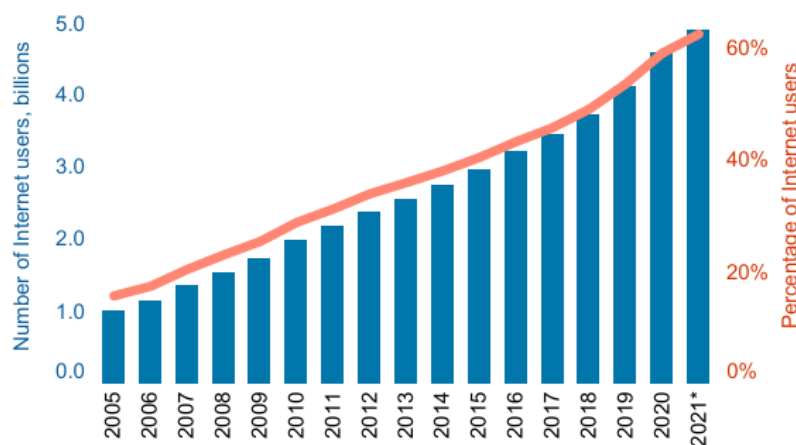
¹ Acting Police Lieutenant, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University (Corresponding author)

² Police Lieutenant General, Commissioner of Royal Police Cadet Academy

บทนำ (Introduction)

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดช่วง 2 ทศวรรษ ที่ผ่านมา ตั้งแต่มีการเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย (Madeleine Hillyer, 2020) ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ง่าย มีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตได้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากสถิติของ International Telecommunication Union (ITU) พบว่า จำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ในปี 2005 มีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 1 พันล้านคน หรือ ประมาณร้อยละ 15 ของประชากรทั้งโลก ตลอดช่วงเวลา 15 ปี ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2020 มีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ประมาณ 5 พันล้านคน คิดเป็นกว่าร้อยละ 60 ของประชากรโลก (International Telecommunication Union (ITU), 2022) ซึ่งการเป็นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นกราฟเส้นตรง ดังปรากฏใน รูปภาพที่ 1 แสดงจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต

Individuals using the Internet

Source: ITU
* ITU estimate

รูปภาพที่ 1 แสดงจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต

แหล่งที่มา International Telecommunication Union (ITU), 2022

ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดช่วงเวลา 2 ทศวรรษ ที่ผ่านมาไม่ได้มีเฉพาะจำนวนของผู้ใช้งานที่เพิ่มขึ้นอย่างเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่วิวัฒนาการของระบบอินเทอร์เน็ตก็มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อทำให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสามารถติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล รวดเร็ว เทคโนโลยีที่ใช้ในระบบอินเทอร์เน็ตจึงมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับเว็บไซต์ให้มีรูปแบบความสามารถตอบโต้ภัยในการใช้งานที่แตกต่างกันออกไป (พริดา ตันศิริ, 2565) รูปแบบช่วงวิวัฒนาการระบบอินเทอร์เน็ตสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ยุคแรก Web 1.0 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอ่านหรือดาวน์โหลด ข้อมูลที่อยู่บนเว็บไซต์เท่านั้น เช่น การส่งอีเมล เป็นต้น ยุคต่อมาคือ Web 2.0 ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสามารถอ่านและสร้างเนื้อหาด้วยการอัปโหลด (Upload) ข้อมูลเองได้ในลักษณะ Dynamic Web และสามารถเชื่อมโยงหรือสร้างสังคมเครือข่ายขึ้นมาผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ หรืออีกความหมายหนึ่งคือ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

เช่น Facebook, Twitter, Instagram หรือ Tiktok เป็นต้น (จิรายุส ทรัพย์ศรีโสภา, 2564) ความสามารถในการดำเนินการของเว็บไซต์ในช่วง Web 2.0 ทำให้ผู้ประกอบการเล็งเห็นช่องทางในการสร้างรายได้ จึงใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในช่วง Web 2.0 มีทั้งธุรกิจโฆษณา การซื้อขายสินค้า โดยการดำเนินการของ Web 1.0 – 2.0 จะมีตัวกลางจัดการข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย ตามกฎเกณฑ์ของแพลตฟอร์มและยุคล่าสุด Web 3.0 ในปัจจุบันยังอยู่ระหว่างการพัฒนา มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเว็บไซต์กระจายศูนย์ (Decentralized Web) ที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาตัวกลางในการจัดเก็บข้อมูลเพียงผู้เดียว รวมทั้งยังมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการกระจายศูนย์ คือ เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain Technology) รวมไปถึงเทคโนโลยี AI (Artificial Intelligence) ร่วมด้วย (จิรายุส ทรัพย์ศรีโสภา, 2564) ในช่วงเวลาที่ผ่านมาเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เมื่อ Facebook สื่อสังคมออนไลน์ที่มีบัญชีผู้ใช้งานสูงที่สุดในโลก (Our World In Data, 2022) ได้ทำการปรับโฉมบริษัทด้วยการเปลี่ยนชื่อบริษัทเป็น Meta และประกาศจะพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ใกล้ชิดกว่าเดิมและให้รองรับเมตาเวิร์ส ทั้งการใช้เทคโนโลยี AR และ VR รวมทั้งการสร้างภาพ Hologram (Meta, 2021) รวมไปถึงการดำเนินธุรกิจของบริษัท Roblox ผู้สร้างแพลตฟอร์มเล่นเกมที่มีผู้เล่นกว่า 150 ล้านบัญชี (Sang Min Park & Young Gab Kim, 2022) มากกว่าร้อยละ 67 เป็นผู้เล่นที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี ที่มีการใช้อวตาร (Avatar) เป็นแกนกลางของแพลตฟอร์มที่สามารถเข้าถึงเกมต่าง ๆ ที่ผู้เล่นสามารถพัฒนาเกมส์ขึ้นมาเองได้ในแพลตฟอร์มของ Roblox ภาคธุรกิจเกิดความตื่นตัวที่จะทุนในเมตาเวิร์ส ตัวอย่างเช่น Nike ที่ร่วมลงทุนสร้าง Nikeland ในแพลตฟอร์มของ Roblox เป็นต้น (Roblox, 2022) ถึงอย่างนั้นโลกเมตาเวิร์สก็มีความเปลี่ยนแปลงไปมากจากเมื่อก่อนด้วยการโปรแกรมการลงรหัส (Coding) ที่มีรายละเอียดสมจริงจึงทำให้เกิดการเชื่อมต่อ (Bonded) กับชีวิตจริงและเงินเสมือน (Visual Money) โดยมีการใช้งานในวงกว้างในหลายสังคม (Sang Min Park & Young Gab Kim, 2022) และมีการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเมตาเวิร์สกับโลกจริง

การที่เมตาเวิร์สได้รับการพัฒนามาจากแนวคิดและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับ Web 3.0 คือการใช้คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) และ NFT (Non-Fungible Token) บนพื้นฐานของเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) และผู้ใช้งานและภาคธุรกิจต่างตื่นตัวกับการเข้าใช้งานเมตาเวิร์สซึ่งมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นและเต็มไปด้วยโอกาสทางธุรกิจ ที่ไร้พรมแดน ไร้ขอบเขต ไร้ข้อจำกัดในด้านสถานที่และเวลา (ณัฐพล รังสิตพล, 2565) เมื่อภาคประชาสังคมให้ความสนใจและตื่นตัวเป็นอย่างมาก หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นเดียวกัน แต่ด้วยปัญหาจากข้อกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นบนเมตาเวิร์ส ยังไม่เคยถูกกล่าวถึง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการกระทำผิดที่เคยเกิดขึ้นผ่านเกมออนไลน์แนว MMORPG (Massive Multiplayer Online Role-Playing Game) ซึ่งมีลักษณะเป็นเกมออนไลน์ที่ให้ผู้เล่นเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กันใกล้เคียงกับการให้บริการเมตาเวิร์สที่กำลังพัฒนายู่ในปัจจุบัน แต่ยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกมออนไลน์แนว MMORPG ที่ยังแก้ไม่ได้ในปัจจุบัน รวมทั้งข้อกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นปัญหา พร้อมทั้งเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมของต่างประเทศเพื่อศึกษาแนวทาง

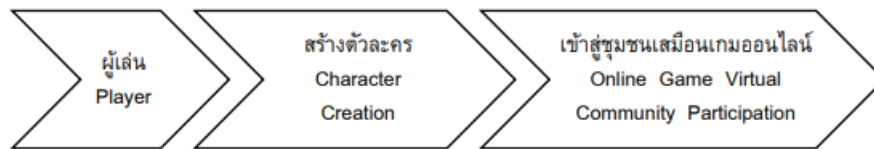
ในการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

เมตาเวิร์ส (Metaverse) กับ เกมออนไลน์แนว MMORPG

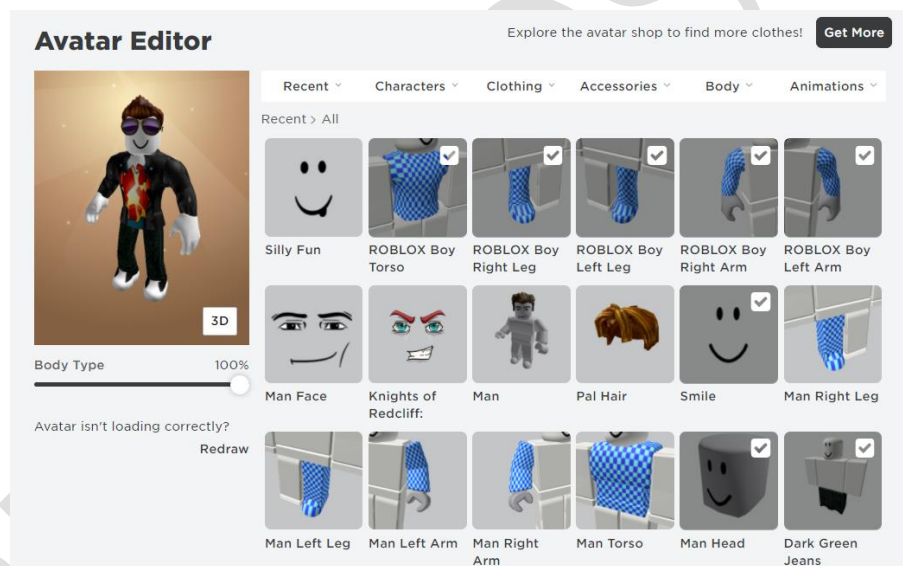
Metaverse คือการรวมคำ 2 คำ คือ Meta และ Universe เข้าด้วยกัน ซึ่งยังไม่มีมีการกำหนดความหมายเป็นภาษาไทยออกมาอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่แล้วเมตาเวิร์สจะถูกกล่าวถึงโลกเสมือนจริง 3 มิติที่อวตาร (Avatar) ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการเมือง การเงิน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Sang Min Park & Young Gab Kim, 2022) Metaverse ได้ถูกกล่าวถึง ครั้งแรก ในปี ค.ศ.1992 โดย นีล สตีเฟนสัน (Neil Stevenson) นักเขียนได้เขียนนิยายวิทยาศาสตร์ เรื่อง Snow Crash ได้กล่าวถึง เมตาเวิร์ส ว่าเป็นชุมชนออนไลน์ที่ทำธุรกรรมผ่านสกุลเงินดิจิทัล (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) ที่ผู้คนสามารถปฏิสัมพันธ์กันได้ในรูปแบบของอวตาร (Avatar) (ภาวิณี อุปถนา, 2565) การดำเนินการของประเทศไทยในการให้ความหมายของเมตาเวิร์ส คือ คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์ร่วมสมัย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ได้มีมติให้บัญญัติศัพท์ “Metaverse” ไว้ว่า เมตาเวิร์ส หรือ จักรวาลอนมิติให้สามารถใช้ได้ทั้ง 2 คำ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564) เพื่อให้เกิดความเข้าใจเมตาเวิร์สมากขึ้นสามารถศึกษาได้จากงานวิจัยเรื่อง A Metaverse: Taxonomy, Components, Applications, and Open Challenges ของ SANG-MIN PARK และ YOUNG-GAB KIM ที่ได้บรรยายแนวคิดของ เมตาเวิร์สให้เข้าใจง่าย ๆ ไว้ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) Metaverse เป็นเสมือนโลกเสมือนจริงในโลกดิจิทัลที่อวตารสามารถแสดงออกได้ 2) อวตาร (Avatar) ตัวตนเสมือนที่เป็นตัวแทนของผู้ใช้งาน และ 3) XR (Extend Reality) คือตัวกลางในการเชื่อมต่ออวตารในเมตาเวิร์สและผู้ใช้ในโลกจริง (Real World) (Sang Min Park & Young Gab Kim, 2022) ด้วยการใช้เทคโนโลยี Augment Reality (AR) ควบคู่ไปกับ Visual Reality (VR) ทำให้สามารถกำหนดเมตาเวิร์สเกิดความแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 3 ประการ ประการที่ 1 คือ เมตาเวิร์สมิเนื้อหาที่จะให้บริการจากการศึกษาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับ VR ทำให้เกิดการขยายตัวได้ง่าย ประการที่ 2 คือ เมตาเวิร์สมีสภาพแวดล้อมที่ปรับขนาดได้ซึ่งสามารถรองรับคนจำนวนมาก และประการสุดท้ายเมตาเวิร์สไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี AR หรือ VR ร่วมด้วยก็ได้ ถึงแม้ว่าแพลตฟอร์มรองรับหรือไม่ก็ตาม (Sang Min Park & Young Gab Kim, 2022)

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของเมตาเวิร์สที่มีส่วนหนึ่งได้ระบุไว้ว่าเมตาเวิร์สไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี AR หรือ VR ร่วมด้วยก็ได้ ทำให้สามารถอธิบายเมตาเวิร์สในรูปแบบของเกมออนไลน์แนว MMORPG เป็นอีกแบบรูปแบบหนึ่งของเมตาเวิร์สได้เช่นเดียวกัน โดย MMORPG ย่อมาจาก Massive Multiplayer Online Role-Playing Game (Modify, 2017) หมายถึง เกมออนไลน์ที่มีผู้เล่นสวมบทบาทสมมุติตามเหตุการณ์ของเกมเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์กันในโลกออนไลน์ผู้เล่นเกมผ่านอวตาร (Avatar) และเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นจำนวนมากจึงกลายเป็นชุมชนเสมือน (Virtual Community) ซึ่งตัวเร่งให้เกิดชุมชนเสมือนภายในเกมออนไลน์นั้น เกิดจากระบบของเกมที่ทำให้ผู้เล่นต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อพัฒนาอวตารให้มีความสามารถมากขึ้น ผ่านการกำหนดค่าประสบการณ์ ให้มีระดับ (Level)

ที่สูงขึ้น เพื่อที่จะสามารถใช้สิ่งของ (Item) ตามระดับที่สูงขึ้นตามได้ หรือมีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของผู้เล่น เช่น การบังคับทำควอสในเกม หรือ การล่าบอส เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าประสบการณ์ หรือสิ่งของ (Item) เป็นต้น (ซินสิทธุ์ คลังทอง, 2559) ในการสร้างอวตารสามารถอธิบายตามรายละเอียดของ รูปภาพที่ 2 แสดงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์เพื่อเข้าสู่ชุมชนเสมือนเกมออนไลน์ และ รูปภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างการสร้างอวตารในแพลตฟอร์มเกมออนไลน์ Roblox

รูปภาพที่ 2 แสดงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์เพื่อเข้าสู่ชุมชนเสมือนเกมออนไลน์
แหล่งที่มา ซินสิทธุ์ คลังทอง, 2559

รูปภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างการสร้างอวตารในแพลตฟอร์มเกมออนไลน์ Roblox
แหล่งที่มา Roblox, 2022

การสวมบทบาทของผู้เล่นเกมผ่านระบบเกมนั้น เป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจ การซื้อขายสิ่งของภายในเกม การมีปฏิสัมพันธ์ผ่านข้อความ (Text) รูปแบบระบบเศรษฐกิจของเกมออนไลน์แนว MMORPG ซึ่งเป็นระบบปิดมีวงจรการไหลเวียนการเงินเฉพาะผู้เล่นเกม และผู้ให้บริการเกมแต่ละเกมเท่านั้น ไม่สามารถใช้เงินในเกม (Virtual Money) ในเกมอื่นได้

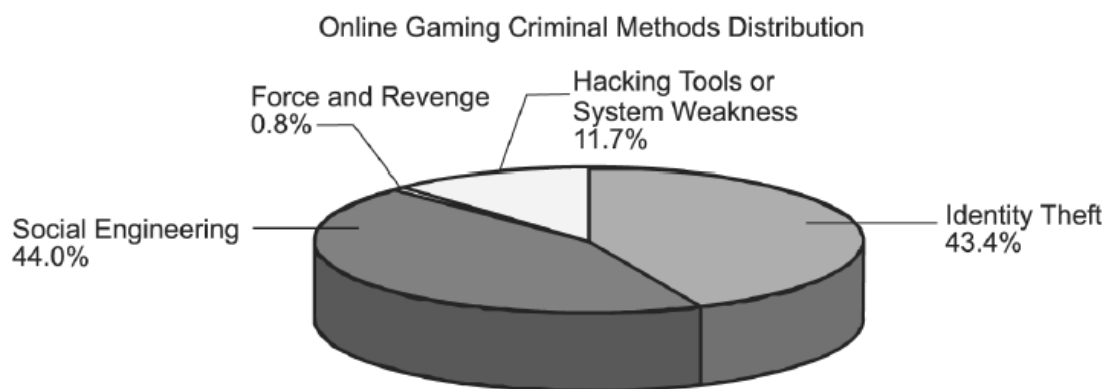
จากแนวคิดโลกเสมือนของ Braker Kim ที่ถูกอ้างอิงในงานวิจัยเรื่อง Real law of virtual worlds: russian approach to regulating contractual relations between a player and an operator of multiplayer online game ของ Dmitry Turitsyn ได้จำแนกโลกเสมือน (Virtual World) ไว้ 2 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมกำหนด (Scripted Environments) เป็นโลกเสมือนที่ผู้เล่นหรือผู้ใช้งานถูกจำกัดสิทธิ์ให้

เป็นไปตาม Coding ที่ผู้ให้บริการกำหนดไว้ เช่นรูปแบบการสร้างตัวตนสมมติ การดำเนินเนื้อเรื่องของเกม หรือการพัฒนาความสามารถของตัวละครในเกม และ สภาพแวดล้อมที่ไม่ได้ถูกกำหนด (Unscripted Environments) เป็นโลกเสมือนที่ผู้เล่นมีเสรีภาพในการแสดงออก หรือกระทำการต่าง ๆ เช่นการสร้างชุมชนออนไลน์ การมีปฏิสัมพันธ์กันภายในเกม (Dmitry Turitsyn, 2021) ทำให้ผู้เล่นมีความรู้สึกเหมือนกับได้ใช้ชีวิตภายในเกมออนไลน์เกมนั้น

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความเหมือนและแตกต่างของเมตาเวิร์สและเกมออนไลน์แนว MMORPG ได้ดังนี้ ทั้งเกมออนไลน์แนว MMORPG และเมตาเวิร์ส เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลออนไลน์โดยผู้ใช้งาน หรือผู้เล่นสามารถมีปฏิสัมพันธ์ผ่านอวตาร (Avatar) เหมือนกัน แต่การสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เล่นเกมหรือผู้ใช้งานมีความแตกต่างกัน โดยเกมออนไลน์แนว MMORPG จะเน้นไปที่การพัฒนาความสามารถของอวตาร ผ่านการ ทำภารกิจ (Quest) การหาสินทรัพย์ภายในเกมที่หายาก (Rare Virtual Property) ส่วนการสร้างประสบการณ์ผ่านเมตาเวิร์สจะเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมเสมือน (Virtual World) และมีกิจกรรมหลายๆกิจกรรมที่สามารถเชื่อมต่อได้กับโลกจริง รวมไปถึงระบบเศรษฐกิจภายในเกมออนไลน์แนว MMORPG จะเป็นระบบแบบปิดมีการใช้ Token ภายในเกมเท่านั้น ส่วนระบบเศรษฐกิจของเมตาเวิร์สเป็นการทำธุรกรรมในเกมผ่านคริปโทเคอร์เรนซี หรือ NFT (Non-Fungible Token) ผู้ใช้งานมีในกระเป๋าเงินดิจิทัล (Digital Wallet) ที่แลกเปลี่ยนมาจากเงินจริงในโลกจริง ดังนั้นเมตาเวิร์สจึงเป็นเหมือนการสร้างโลกเสมือนที่ผู้ใช้งานสามารถจับจ่ายเงินได้จริงบนโลกเสมือน

ปัญหาการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในเกมออนไลน์แนว MMORPG

จากงานวิจัยของ Ying-Chieh Chen, Patrick S. Chen, Jing-Jang Hwang และ Larry Korba พร้อมคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ลักษณะของการกระทำผิดในเกมออนไลน์ (An analysis of online gaming crime characteristics) โดยจำแนกได้ 4 ลักษณะ คือ 1) การโจรกรรมอัตลักษณ์ (Identity Theft) คือการกระทำผิดเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ (Exploit) จาก UserID Password รวมไปถึง ทรัพย์สินภายในเกม (Visual Properties) ด้วยการใช้มัลแวร์ (Malware) จากโปรแกรมช่วยเล่น หรือมีการใช้ทักษะทางคอมพิวเตอร์ในการโจรกรรม 2) การใช้วิศวกรรมทางสังคม (Social Engineering) เพื่อหลอกลวง หรือสร้างกลโกงต่าง ๆ โดยไม่ได้ใช้เทคนิคทางคอมพิวเตอร์มากนัก เพื่อให้ได้มาซึ่ง UserID Password ทรัพย์สินภายในเกมหรือการหลอกลวง ผู้ให้บริการเกม เป็นต้น 3) การแสกอุปกรณ์หรือจุดอ่อนของระบบ (Hacking tools or system weakness) เป็นการใช้ในการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการเกมออนไลน์เป็นเป้าหมาย เพื่อทำลายระบบรักษาความปลอดภัยแล้วจึงแก้ไขข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ตามที่ต้องการ 4) การใช้กำลัง (Force and Revenge) เป็นการใช้กำลังประทุษร้ายให้ได้ซึ่ง User ID, Password หรือการแก้แค้นเพื่อทำร้ายร่างกายในชีวิตจริง (Ying-Chieh Chen, Patrick S. Chen, Jing-Jang Hwang และคณะ, 2005)

รูปภาพที่ 4 แสดงสัดส่วนของการเกิดการกระทำผิดแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นบนเกมออนไลน์

แหล่งที่มา Ying-Chieh Chen, Patrick S. Chen, Jing-Jang Hwang และคณะ, 2005

จาก รูปภาพที่ 4 พบว่า สัดส่วนของการเกิดการกระทำผิดในเกมออนไลน์โดยใช้วิศวกรรมทางสังคม (Social Engineering) สร้างกลไกเพื่อหลอกลวงมากถึง ร้อยละ 44 และการโจรกรรมอัตลักษณ์ (Identity Theft) มีสัดส่วนการกระทำผิดคิดเป็นร้อยละ 43.4 ซึ่งพบว่าเป็นการกระทำผิดเพื่อให้ได้มาซึ่ง ทรัพย์สินภายในเกม (Virtual Property) หรือ เงินภายในเกม (Virtual Money) สามารถวิเคราะห์สาเหตุในการกระทำผิดในเกมออนไลน์แนว MMORPG จากเกมแนวนี้เป็นชุมชน (Community) ขนาดใหญ่ ที่ทั้งผู้เล่นและผู้กระทำความผิดต้องการที่จะทำกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินในเกมที่หายาก (Rare Virtual Property) หรือ เงินภายในเกม รวมไปถึงผู้เล่นสามารถแลกเปลี่ยนทรัพย์สินภายในเกมเป็นเงินสดในชีวิตจริงได้ (Ying-Chieh Chen, Patrick S. Chen, Jing-Jang Hwang และคณะ, 2005) สัดส่วนของการเกิดการกระทำผิดในเกมออนไลน์จากใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายเพียง ในสัดส่วนร้อยละ 0.8 สะท้อนให้เห็นสิ่งที่ผู้กระทำความผิดต้องการคือ สิ่งของ (Item) หรือเงินภายในเกม ไม่ใช่การทำร้ายร่างกายในชีวิตจริงที่มีโอกาสทำให้ถูกดำเนินคดี

กฎหมายและการบังคับใช้ที่เป็นปัญหาในเกมออนไลน์แนว MMORPG

อีมีล เดอร์คาอิม (Emile Durkheim) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสได้เสนอทฤษฎีสังคมไร้ระเบียบ (Anomie Theory) ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1890 ที่มองว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เป็นสาเหตุที่ทำให้ อาชญากรรมเกิดขึ้น โดยได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศฝรั่งเศสจากสังคมเกษตรกรรม ในชนบท เป็นสังคมอุตสาหกรรมในเมือง (เสกสรรค์ เครือคำ, 2558) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายไม่รีบร้อนในสังคมชนบท มาเป็นสังคมที่เร่งรีบ มีความซับซ้อน ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วส่งผลให้ไม่มีกฎระเบียบที่ใช้บังคับ และควบคุมสังคม นำไปสู่สภาวะความไร้ระเบียบ การสังเกตของเดอร์คาอิม พบว่า สถิติการฆ่าตัวตายในช่วงเปลี่ยนผ่านสังคมยุคเกษตรกรรมไปสู่สังคมยุคอุตสาหกรรมมีอัตราสูงขึ้น แล้วลดลงเมื่อเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ อีกทั้งเดอร์คาอิมมองว่า อาชญากรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นส่วนช่วยให้สังคมนั้นสามัคคีกัน มีการยอมรับและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม

จากการนำแนวคิดสังคมไร้ระเบียบของ อีเมลล์ เดอร์คัม มาวิเคราะห์สภาพความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งมิติของจำนวนผู้ใช้งานและประสิทธิภาพของเทคโนโลยีตามที่ได้กล่าวไว้ในบทนำ อาจจะยังไม่ส่งผลให้เกิดอัตราการฆ่าตัวตายดังข้อสังเกตที่ อีเมลล์ เดอร์คัม ค้นพบ แต่สภาวะไร้ระเบียบจะปรากฏขึ้นจากการที่ระเบียบ กฎหมาย ไม่สามารถบังคับใช้ได้ครอบคลุมกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้น ปัญหาที่พบคือ ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นในเกมออนไลน์แนว MMORPG ใครมีสิทธิ์เป็นเจ้าของสินทรัพย์นั้น หากทรัพย์สินนั้นหายไปจากการก่ออาชญากรรมสามารถดำเนินคดีอาญาได้หรือไม่ มีกฎหมายที่กำหนดไว้ให้ดำเนินการ หรือสามารถบังคับใช้ได้หรือไม่ ในอีกมุมหนึ่งหากทรัพย์สินหายในเมตาเวิร์สจากการก่ออาชญากรรมสามารถแจ้งความร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีเอาผิดผู้กระทำผิดได้หรือไม่ นี่คือสภาวะไร้ระเบียบที่เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน

ในการพิสูจน์สิทธิของทรัพย์สินภายในเกมออนไลน์แนว MMORPG Rónán Kennedy ได้เขียนบทความเรื่อง Virtual rights? Property in online game objects and characters เพื่อวิเคราะห์สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินในเกมออนไลน์ และการแลกเปลี่ยนเงินจริง (Real World Money) กับสิ่งของเสมือน (Virtual Object) จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการครอบครองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ หรือผู้ให้บริการเกมเป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินออนไลน์นั้น (Rónán Kennedy, 2008)

การศึกษาเกี่ยวกับ ทรัพย์สินเสมือนจริงกับความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน ของ คณิงนิจ ชาวแสง พบว่า ทรัพย์สินเสมือนจริงเป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง จึงไม่สามารถจัดเป็นทรัพย์สินตามมาตรา 137 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่งผลให้ทรัพย์สินเสมือนจริงไม่ใช่ทรัพย์สินตามบทนิยามแห่งกฎหมาย ในการบังคับใช้จะถือว่าการลักเอาวัตถุเสมือนจริงของผู้อื่น หรือการเบียดบังเอาทรัพย์สินเสมือนจริงของผู้อื่นไปตามโดยทุจริต ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือความผิดฐานยักยอกทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา (คณิงนิจ ชาวแสง, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ กุลชาติ ดีชัย และ ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา ที่ได้ทำการศึกษารื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินในเกมออนไลน์ของผู้เล่นเกมส์ ได้ระบุว่า สิ่งของในเกมออนไลน์ไม่ใช่วัตถุ มีรูปร่างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า ทรัพย์สิน คือ วัตถุมีรูปร่าง รวมทั้งไม่เป็นทรัพย์สิน (กุลชาติ ดีชัย และ ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา, 2562)

การดำเนินการของต่างประเทศเกี่ยวกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นบนเกมออนไลน์แนว MMORPG

ศาลอุทธรณ์ของประเทศตุรกีได้เปิดเผยคำวินิจฉัยเกี่ยวข้องกับ พฤติการณ์ที่ตัวละครภายในเกมออนไลน์ (Characters) สิ่งของ (Item) หรือเงินในเกม (Virtual Money) ที่ถูกทำให้หายไปด้วยการกระทำอันมิชอบ (displaced through wrongful acts) หรือถูกทำให้ไม่สามารถเข้าถึงได้จากผู้เล่น โดยวินิจฉัยว่า ตัวละครภายในเกมออนไลน์ สิ่งของ หรือเงินในเกมเป็นข้อมูล (Data) ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการกระทำผิดดังกล่าว จึงถูกวินิจฉัยให้เป็นการกระทำผิดภายใต้บทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายอาญาของตุรกี ("TCC")

หมายเลข 5237 มาตรา 244 "การขัดขวางหรือการทำลายระบบ การลบหรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูล" (Ezgi Baklaci Güllökar และ Sena Yaşaroğlu, 2020) จึงถือว่าการกระทำผิดกับตัวละครภายในเกมออนไลน์ สิ่งของ หรือเงินในเกม เป็นการกระทำผิดเช่นเดียวกับการกระทำผิดกับข้อมูลภายในคอมพิวเตอร์

Arno R. Lodder ได้เขียนบทความ เรื่อง Dutch Supreme Court 2012: Virtual Theft Ruling a One-Off or First in a Series? มีรายละเอียดเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาลฎีกาของประเทศเนเธอร์แลนด์ (The Dutch Supreme Court) เมื่อเดือน มกราคม 2012 ได้ศาลฎีกาได้พิพากษาว่า วัตถุเสมือน (Virtual Object) สามารถถูกขโมยได้ จากพฤติกรรมแห่งคดีที่ว่าในปี 2008 โจทก์อายุ 13 ปี ได้เล่นเกมออนไลน์ Runescape ซึ่งเป็นเกมแนว MMORPG แล้วถูกจำเลยพร้อมพวก ที่มีอายุ 15 ปี ทำร้ายร่างกาย จากนั้นใช้อาวุธมีดขูให้ ล็อกอิน (Log In) เข้าเกม Runescape โดยให้จำเลยอีกคนเข้าไปในเกมเพื่อรอตัวละครของโจทก์ จากนั้นจึงขูโจทก์ให้ใช้คำสั่งทิ้ง (Drops) ภายในเกมออนไลน์เพื่อทิ้ง สิ่งของ (Item) และเงินภายในเกม (Virtual Money) แล้วให้จำเลยอีกคนเก็บไว้ จากพฤติกรรมดังกล่าว ศาลชั้นต้นได้ตัดสินให้การขโมย (Theft) วัตถุเสมือน (Virtual Object) เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายตามแนวทางการตัดสินคดีการลักขโมยไฟฟ้า จากนั้นศาลอุทธรณ์ยืนตามศาลชั้นต้น เมื่อปี 2009 โดยระบุเพิ่มเติมว่าข้อจำกัดในการตีความเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของ (Belong to) เนื่องจากผู้เล่นได้รับสิทธิขาด (Exclusive Power) จากการเป็นเจ้าของสิ่งของในเกมนั้น เพียงผู้เดียว และในปี 2012 ศาลฎีกาก็ยืนตามศาลอุทธรณ์ และได้วินิจฉัยประเด็นโต้แย้งของจำเลยทั้ง 3 ประเด็น ประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 วัตถุเสมือน (Virtual Object) ไม่ใช่สินค้า เป็นเพียงภาพลวงตา (Virtual Illusions) ที่ประกอบด้วยข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ระดับ บิตและไบต์ (Bits and Bytes) ศาลวินิจฉัยว่า ทั้งโจทก์และจำเลยต่างยอมรับในมูลค่าในสิ่งของนั้น และสิ่งของนั้นถูกนำไปได้ ประเด็นที่ 2 จำเลยแย้งว่า สิ่งของนั้นคือข้อมูล (Data) ไม่ใช่สิ่งของ ศาลวินิจฉัยว่า เส้นแบ่งระหว่างข้อมูล กับสิ่งของไม่ชัดเจนเพียงแต่สรุปได้อย่างง่ายว่าสิ่งที่เป็นข้อมูลไม่สามารถแยกออกจากการเป็นสิ่งของได้ ประเด็นที่ 3 การโจรกรรมสิ่งของเป็นส่วนหนึ่งของเกม Runescape ศาลวินิจฉัยว่า คำแย้งนี้ยังเป็นที่น่าสงสัย แต่การใช้กำลังในกรณีนี้ทำให้คำแย้งนี้ต้องตีตกไป (Arno R. Lodder, 2013) ตัวอย่างบรรยากาศภายในเกมออนไลน์ Runescape ปรากฏตามรูปภาพที่ 5

รูปภาพที่ 5 แสดงตัวอย่างบรรยากาศภายในเกมออนไลน์ Runescape
แหล่งที่มา STEAM, 2022

บทสรุปและบทวิเคราะห์ในการรับมือการกระทำผิดในเมตาเวิร์ส

การกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้นบนเกมออนไลน์แนว MMORPG คือการกระทำผิดที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของผู้เล่นจำนวนมากผ่านอวตาร (Avatar) ที่มีการใช้กลไกทางด้านวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) หรือการใช้เทคนิคทางคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินในเกม (Virtual Property) แล้วไปแสวงหาประโยชน์ทรัพย์สินในเกมด้วยการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งเป็นเงินสดหรือดำเนินการอื่น ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถใช้เป็นช่องทางในการก่อการกระทำผิดอื่นได้ เช่น การฟอกเงิน หรือใช้เป็นแหล่งเงินทุนในการก่อการร้าย (Angela Irwin และ Jill Slay, 2012) เมื่อวิเคราะห์การกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นในเมตาเวิร์ส พบว่า ปัญหากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่มีในปัจจุบันกับทรัพย์สินเสมือน (Virtual Property) ในเกมออนไลน์แนว MMORPG เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง จึงไม่สามารถจัดให้เป็นทรัพย์สินตามมาตรา 137 ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่งผลให้ทรัพย์สินเสมือนจริงไม่ใช่ทรัพย์สินตามกฎหมาย การกระทำผิดทางอาญาจึงไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ อีกทั้งการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินการของต่างประเทศ เกี่ยวกับคดีทรัพย์สินเสมือน (Virtual Property) พบว่า ในศาลอุทธรณ์ของประเทศตุรกี ได้มีการพิพากษาว่าการกระทำผิดกับตัวละครภายในเกมออนไลน์ สิ่งของ หรือเงินในเกม เป็นการกระทำผิดเช่นเดียวกับการกระทำผิดกับข้อมูลภายในคอมพิวเตอร์ (Ezgi Baklaci Gülkökar และ Sena Yaşaroğlu, 2020) และ ศาลฎีกาของประเทศเนเธอร์แลนด์ได้พิพากษาว่า วัตถุเสมือน (Virtual Object) สามารถถูกขโมยได้ (Arno R. Lodder, 2013) ซึ่งการดำเนินการของแต่ละประเทศนั้นยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะสำหรับการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเสมือนในเกมออนไลน์แนว MMORPG มีแต่เพียงการคุ้มครองสิทธิ์ในการครอบครองทรัพย์สินเสมือนของประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนของสหภาพยุโรปยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Glenn Muijen, 2022) อีกมุมหนึ่งทรัพย์สินเสมือนที่ใช้ในเมตาเวิร์สมีการใช้เทคโนโลยี NFT เพื่อกำหนดความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนมากกว่าทรัพย์สินในเกมออนไลน์แนว MMORPG แต่หากเกิดการกระทำผิดขึ้นก็จะยังติดปัญหาทางกฎหมายแบบเดียวกันที่ยังไม่เคยมีการเอาผิดทางอาญาในกรณีที่เกิดการกระทำผิดในเกมออนไลน์แนว MMORPGs จึงเห็นควรปรับแก้ไขกฎหมายใน 2 แนวทาง คือ 1) การบัญญัติความรับผิดทางอาญาเกี่ยวกับความผิดซึ่งกระทำต่อทรัพย์สินเสมือนจริงไว้เป็นบทบัญญัติเฉพาะ หรือ 2) การตีความตัวบทกฎหมายที่บังคับใช้อยู่เสียใหม่ (คณินิจ ขาวแสง, 2562) แม้ว่า ณ ตอนนี้อย่างไม่ตรงพบคำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีการโจรกรรมข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ก็ตาม แต่ทรัพย์สินเสมือนที่มีเมตาเวิร์ส อาจจะมี ความหมายตรงกับคำนิยามใน มาตรา 3 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ว่าเป็น ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด บรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ ฯลฯ ซึ่งสามารถนำไปสู่การตีความเพื่อดำเนินคดีผู้ที่กระทำผิดที่ทำการเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบตามมาตรา 7 ว่า ผู้ใดเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมิได้มีไว้สำหรับตน เพื่อให้กฎหมายมีสภาพใช้บังคับครอบคลุมการกระทำผิดที่กำลังจะเกิดขึ้นในสภาวะไร้ระเบียบที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเข้าถึงเมตาเวิร์สในอนาคตได้

การดำเนินการของภาครัฐที่นอกเหนือจากการตีความและบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการจัดตั้ง National Cryptocurrency Enforcement Team (NCET) (U.S. Department of Justice, 2021) เพื่อให้กระทรวงยุติธรรมแห่งสหรัฐอเมริกาสามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดจากการใช้คริปโทเคอร์เรนซี และสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Assets) โดยการรวบรวมอัยการภายในกระทรวงฯ ที่มีภูมิหลังเกี่ยวกับ คริปโทเคอร์เรนซี อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การฟอกเงิน และการริบทรัพย์ (Forfeiture) ทั้งนี้ NCET มีอำนาจหน้าที่ ในการพิสูจน์ทราบ สืบสวนสอบสวน ให้การสนับสนุน และติดตามไล่ล่า (Pursue) คดีอาชญากรรมของกระทรวงฯ ที่มีอาชญากรใช้ทรัพย์สินดิจิทัลเป็นเครื่องมือโดยมุ่งเน้นเฉพาะอย่างยิ่ง การแลกเปลี่ยนสกุลเงินเสมือน (virtual currency exchanges) การปิดกั้นการทำธุรกรรมของคริปโทเคอร์เรนซี ด้วยวิธีการใช้ tumbling services รวมไปถึงการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในทางที่ผิดด้วยวิธีการอื่น (U.S. Department of Justice, 2022) ซึ่งอาจจะเป็นการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีที่จะมีการใช้งานในโลกเมตาเวิร์สภายในอนาคตที่จะอันใกล้นี้ด้วย

นอกจากปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินดิจิทัล (Digital Assets) ในโลกเมตาเวิร์สแล้ว ปัญหาการกระทำผิดอื่นที่เกิดขึ้นแล้ว คือ การคุกคามทางเพศการใช้วาจา (Sativik Pandey, 2022) โดยจำลองภาพที่อวดตลกเพศหญิง ถูกอวดตลกเพศชาย 4 – 5 คน ปิดขวางทางเดินภายในโลกเมตาเวิร์สไม่ให้เหยื่อสามารถเคลื่อนที่ออกไปจากสถานที่นั้นได้ แล้วใช้วาจาคุกคามทางเพศผ่านเครื่องเล่น VR ที่มีความสมจริง (Janko Roettgers, 2021) สิ่งนี้อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ใดก็ได้ทุกเพศ และทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน เพราะหากต่อไปการใช้มีการใช้งานแพร่หลายมากขึ้นเมตาเวิร์สมีความเป็นโลกเสมือนที่ผู้ใช้ใช้งานได้ใช้ชีวิตประจำวันในนั้นมากขึ้น หากไม่มีกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายที่สามารถดำเนินการลงโทษ หรือบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจนได้ ก็จะเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐต้องให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน

จากการจัดโครงการสร้างดำเนินการของประเทศต่าง ๆ ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อจัดการกับปัญหาอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้ Federal Bureau of Investigation (FBI) มีหน่วยงานในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะ คือ Cyber Division อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Criminal Investigation Branch มีหน้าที่ในสืบสวนคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นหรือที่เกี่ยวข้องกับ ระบบคอมพิวเตอร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การให้บริการออนไลน์ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ (Tom Ackerman, 2009) หลังจากนั้น รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มีการตั้งหน่วย National Cyber Investigative Joint Task Force (NCIJTF) ในปี 2008 โดยให้ FBI เป็นเจ้าภาพหลักในการบังคับใช้กฎหมาย (Congressional Research Service, 2020) ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกามากกว่า 30 หน่วยงาน ซึ่งประกอบด้วย 1) หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย 2) ชุมชนข่าวกรอง (intelligence community) ที่ประกอบไปด้วยหน่วยงานด้านข่าวกรองของสหรัฐอเมริกาที่กำกับดูแลโดยสำนักข่าวกรองแห่งชาติ และ 3) กระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา (FBI, 2022) โดย NCIJTF มีหน้าที่หลักในการร่วมมือ บูรณาการ และ แบ่งปันข้อมูลข่าวกรอง เพื่อสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนภัยคุกคามทางไซเบอร์ รวมไปถึง Europol เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของสหภาพยุโรป (Europol, 2022) ได้มีการจัดตั้ง European Union CYBERCRIME TASK FORCE (EUCTF) ในปี 2010

โดยรวบรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์จากชาติสมาชิก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความร่วมมือและส่งเสริมแนวทางที่สอดคล้องกันของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ในการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลหรือเทคโนโลยีสารสนเทศในทางที่ผิด และต่อสู้กับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Europol, 2021) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากโครงสร้างและการดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ในสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป คือ การสร้างความร่วมมือการบูรณาการข้อมูล เพื่อการปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นอีกโจทย์หนึ่งในการพัฒนาขีดความสามารถในการรับมือกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ที่จะเกิดขึ้นของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง (References)

- กุลชาติ ดีชัย และ ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา. (2562, 19 มกราคม). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินในเกมส์ออนไลน์ของผู้เล่นเกมส์. สืบค้นจาก <http://hs.ssru.ac.th/useruploads/files/20190306/22cd411b824fcc4a32d6749bb9c853cee8b8989d.pdf>.
- คณินิจ ขาวแสง. (2562). ทรัพย์สินเสมือนจริงกับความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน. สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2565. จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/211866>.
- จิรายุส ทรัพย์ศรีโสภา. (2565, 16 พฤศจิกายน). Web 3.0 คืออะไร เกี่ยวข้องกับบล็อกเชนอย่างไร?. สืบค้นจาก <https://moneyandbanking.co.th/article/the-guru/facebook-web-30-blockchain-111164>.
- ชินสินธุ์ คลังทอง. (2559). กระบวนการสร้างชุมชนเสมือนเกมส์ออนไลน์ในประเทศไทย. สืบค้นจาก <http://gscm.nida.ac.th/uploads/files/1598929832.pdf>.
- ณัฐพล รังสิตพล. (2565, 20 มกราคม). คิดเห็นแชร์ : Metaverse กับทิศทางเอสเอ็มอีไทย. สืบค้นจาก <https://www.dip.go.th/en/category/2020-06-15-19-35-18/2022-01-20-10-42-08>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). "METAVERSE" เมื่อโลกเสมือนก้าวสู่โลกแห่งความจริง. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/25650144GlobalTrend.aspx>.
- พริดา ตันศิริ. (2565). เว็บเชิงความหมายของเว็บ 3.0. สืบค้นจาก https://www.bu.ac.th/knowledge-center/executive_journal/oct_dec_10/pdf/aw6.pdf.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550. (2550, มิถุนายน 18). ราชกิจจานุเบกษา, 124 (27ก),4-13.
- ภาวิณี อุปถานาม. (2565). 9 เรื่องควรรู้ กับ Metaverse โลกเสมือนแห่งอนาคต. สืบค้นจาก <https://www.nectec.or.th/news/news-article/9about-metaverse.html>.
- เสกสัน เครือคำ. (2558). อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา. นครปฐม.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2564, 3 ธันวาคม). ศัพท์บัญญัติคำ metaverse. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/206167399441363/photos/a.397151803676254/4768763296515061>.

- Ackerman, T. (2009). *FBI Careers : The Ultimate Guide to Landing a Job As One of America's Finest: Vol. 4th ed.* JIST Publishing.
- Chen, Y., Chen, P. S., Hwang, J., Korba, L., Song, R., & Yee, G. (2005). *An analysis of online gaming crime characteristics. Internet Research, 15*(3), 246–261.
<http://www.emeraldinsight.com/doi/10.1108/10662240510602672>.
- Congressional Research Service. (December 18, 2020). *Justice Department Response*. Retrieved from <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44926>.
- Europol. (November 19, 2021). *European Union CYBERCRIME TASK FORCE (EUCTF)*. Retrieved from <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3/euctf>.
- _____. (February 4, 2022). *About Europol*. Retrieved from <https://www.europol.europa.eu/about-europol>.
- Federal Bureau of Investigation (FBI). (2022). *National Cyber Investigative Joint Task Force*. Retrieved from <https://www.fbi.gov/investigate/cyber/national-cyber-investigative-joint-task-force>.
- Gülkocar, E. B. Yaşaroğlu, S. (July 1, 2020). *Turkey: Court Of Appeal Classifies Game Characters And Virtual Properties As Data*. Retrieved from <https://www.mondaq.com/turkey/crime/960388/court-of-appeal-classifies-game-characters-and-virtual-properties-as-data>.
- Hillyerm, M. (November 18, 2020). *How has technology changed - and changed us - in the past 20 years?*. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/heres-how-technology-has-changed-and-changed-us-over-the-past-20-years/>.
- International Telecommunication Union (ITU). (January 28, 2022). *Individuals using the Internet*. Retrieved from <https://public.tableau.com/app/profile/ituint/viz/ITUFactsandFigures2021/InternetUse01>.
- Irwin, A. Slay J. (March, 2012). *Detecting Money Laundering and Terrorism Financing Activity in Second Life and World of Warcraft*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/49285565_Detecting_Money_Laundering_and_Terrorism_Financing_Activity_in_Second_Life_and_World_of_Warcraft.
- Kennedy, R. (2008). *Virtual rights? Property in online game objects and characters*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/203101376_Virtual_rights_Property_in_online_game_objects_and_characters.

- Lodder, R. A. (September 17, 2013). *Dutch Supreme Court 2012: Virtual Theft Ruling a One-Off or First in a Series?*. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2327008#references-widget.
- Meta. (October 28, 2021). *Founder's Letter, 2021*. Retrieved from <https://about.fb.com/news/2021/10/founders-letter/>.
- Modify. (October 4, 2017). *เกมแนว MMORPG, RPG คืออะไร หมายความว่าอะไร*. สืบค้นจาก <https://www.modify.in.th/19568>.
- Muijen, G. (2022). Property rights in virtual object: *How a qualified normative approach to virtual property rights can benefit users and developers of MMOGs* Retrieved from <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=139050>.
- Our World In Data. (2022). *The rise of social media*. Retrieved from <https://ourworldindata.org/rise-of-social-media>.
- Park, S.-M., Kim, Y.-G. (January 4, 2022). *Metaverse: Taxonomy, Components, Applications, and Open Challenges*. *IEEE Access*, 2022(10), 4209 – 4251.
- Roblox. (2022). *Avatar Editor*. Retrieved from <https://www.roblox.com/my/avatar>.
- _____. (2022). *NIKELAND*. Retrieved from <https://www.roblox.com/nikeland>.
- Roettgers, J. (November 12, 2021). Andrew Bosworth on Meta's next big challenge: *Harassment in the metaverse*. Retrieved from <https://www.protocol.com/vr-harassment-metaverse-bosworth>.
- STEAM. (2022). *Old School RuneScape 1-Month Membership*. Retrieved from https://store.steampowered.com/app/1474630/Old_School_RuneScape_1Month_Membership/?l=latam.
- Turitsyn, D. (January, 2021). *Real law of virtual worlds: Russian approach to regulating contractual relations between a player and an operator of multiplayer online game*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/351677737_Real_law_of_virtual_worlds_russian_approach_to_regulating_contractual_relations_between_a_player_and_an_operator_of_multiplayer_online_game.
- U.S. Department of Justice. (October 6, 2021). *Deputy Attorney General Lisa O. Monaco Announces National Cryptocurrency Enforcement Team*. Retrieved from <https://www.justice.gov/opa/pr/deputy-attorney-general-lisa-o-monaco-announces-national-cryptocurrency-enforcement-team>.
- _____. (February 17, 2022). *Justice Department Announces First Director of National Cryptocurrency Enforcement Team*. Retrieved from

<https://www.justice.gov/opa/pr/justice-department-announces-first-director-national-cryptocurrency-enforcementteam#:~:text=The%20NCET%20will%20identify%2C%20investigate,misuse%20of%20cryptocurrency%20and%20related.>

Warren, I. & Palmer, D. (2010). *Crime risks of three-dimensional virtual environments*.

Retrieved from <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi388>.

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว

สุนิสา รื่นมาลี¹ และศิริพร โกวิท²

วันได้รับบทความ: 1 กุมภาพันธ์ 2565 วันแก้ไข: 26 เมษายน 2565 วันยอมรับเผยแพร่: 5 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาเบื้องต้นของความสงบสุขของสังคม ปัญหาความรุนแรงที่พบบ่อย ได้แก่ สามีทำร้ายภรรยา การทารุณเด็ก การใช้แรงงานเด็ก และจัดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวบุคคลที่ถูกกระทำ ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมรวมไปถึงผลกระทบต่อครอบครัว จึงถึงขั้นศาล และมีการฟ้องร้องคดีจนความสัมพันธ์นั้นจบลง หากแต่ยังมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายรูปแบบที่สามารถช่วยรักษาความสัมพันธ์นั้นได้ ตกลงกันได้และสร้างความเข้าใจให้กันได้ โดยใช้กระบวนการระงับข้อพิพาท เรียกว่า “การไกล่เกลี่ย” เพื่อให้คู่ความในคดีได้มีโอกาสเจรจาและตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอม การยอมความ โดยมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางช่วยเหลือในการเจรจาเพื่อยุติปัญหาข้อพิพาท ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทย่อมทำให้ประชาชนผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นธรรมและได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายด้วยความรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล กระบวนการยุติธรรมในสังคมจึงควรที่จะช่วยกันป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัวบนพื้นฐานของหลักพื้นฐานทางสิทธิมนุษยชนที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงของเหยื่อที่ถูกทำร้ายจากคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือสตรีที่ได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการต่อไป

คำสำคัญ : ความรุนแรงในครอบครัว การไกล่เกลี่ย กระบวนการยุติธรรม

¹ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Alternative Justice for Domestic Violence Abuse

Sunisa Reunmalee¹ & Siporn Kovit²

Received: February 1, 2022 Revised: April 26, 2022 Accepted: May 5, 2022

Abstract

The problem of domestic violence is a primary problem of social peace issues. The most common types of violence are husbands attacking wives, child abuse and child labor. Domestic violence is illegal and its effects on the victims whether physical, mental or behavioral also impact families. So, victims can go to court and file a lawsuit to end the relationship. But there are several alternative justice systems that can help maintain that relationship by helping parties agree and understand each other by using a dispute settlement process called “mediation”. This allows the parties in the case to have the opportunity to negotiate and settle the dispute with a compromise using a mediator to help with the negotiations and settlement. As a result of mediation, the victims will be able to access the justice system with ease, speed and fairness and the damage will be resolved quickly without having to pay court fees. The process of justice in society should help prevent violence within the family on the basis of fundamental human rights, being aware of the risks to victims of abuse from family members, and providing children and women protection according to the next process.

Keywords: Domestic Violence, Mediation, Judicial Process

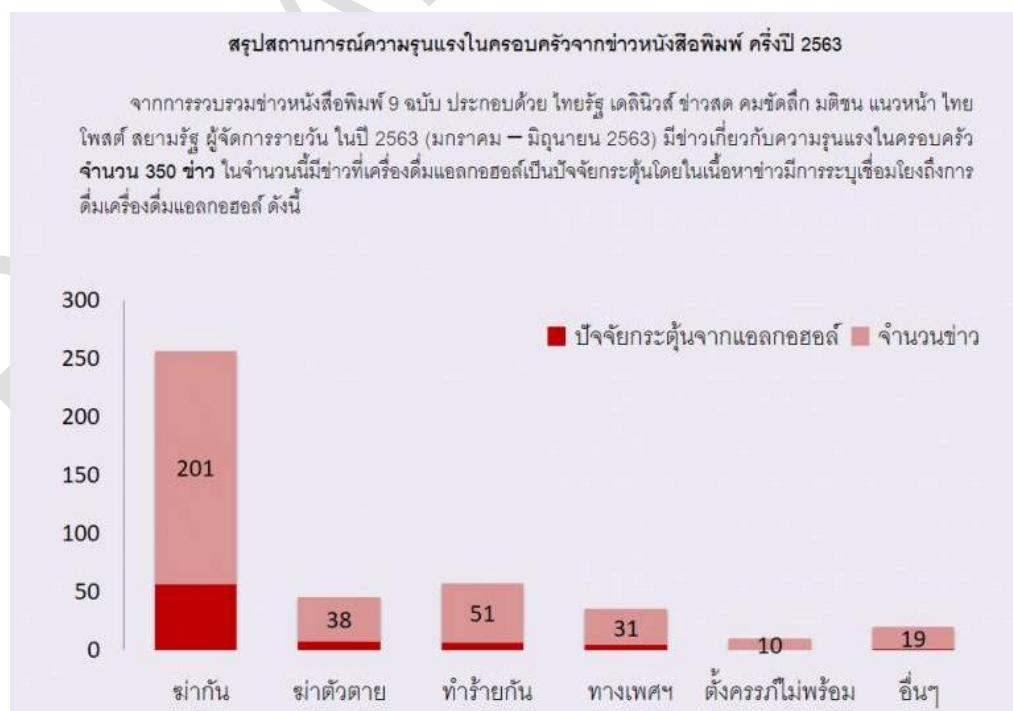
¹ Ministry of Social Development and Human Security (Corresponding author)

² Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy

บทนำ (Introduction)

“ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว” มักจะถูกมองว่าเป็นเรื่องของภายในครอบครัวที่ต้องจัดการแก้ไข ปัญหาคนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว เป็นภาพความรุนแรงของที่เกิดจากการทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่สามีทำร้ายภรรยา บิดาและ/หรือมารดาทำร้ายบุตร หรือ ผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพ เป็นญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ หรือเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจสังคม หรือในทางกลับกัน มีเพียงส่วนน้อยที่ภรรยาทำร้ายสามี นั้น เป็น “ปัญหาสังคมกึ่งอาชญากรรม” ที่มีจำนวนความถี่และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในยุคสมัยปัจจุบันอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในบ้านหรือนอกบ้าน และทุกคนในสังคมก็ยังคงมองว่าปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัวคนในครอบครัวก็ควรแก้ไขปัญหากันเอง

สำหรับสถิติความรุนแรงในครอบครัว สถานการณ์ในปัจจุบันก็ยังคงมีให้พบเห็นกันอยู่ทุกวัน มูลนิธิชายหญิงก้าวไกล สำรวจสถิติความรุนแรงในครอบครัวรอบครึ่งปี 2563 โดยรวบรวมจากหนังสือพิมพ์ 9 ฉบับ ตั้งแต่เดือน มกราคมถึงมิถุนายน 2563 พบว่า มีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวสูงถึง 350 ข่าว แบ่งตามประเภทข่าวความรุนแรง เป็นข่าวการฆ่ากันตาย 201 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมา คือ ข่าวการทำร้ายกัน 51 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 14.6 ข่าวการฆ่าตัวตาย 38 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 10.9 และข่าวความรุนแรงทางเพศของบุคคลในครอบครัว 31 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 8.9 สุดท้ายคือ ข่าวการตั้งครรภ์ไม่พร้อม 10 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 2.9 (Thai PBS, 2563)

ภาพที่ 1 สรุปสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวจากข่าวหนังสือพิมพ์ ครึ่งปี 2563

ที่มา : Thai PBS (2563)

จำแนกประเภทตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

ผู้กระทำ	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจัยกระตุ้น (ข่าว)	
			เหล่า	ยาเสพติด
ระหว่างสามี-ภรรยา				
สามีกระทำต่อภรรยา	65	62.5	20	4
สามีกระทำต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	28	26.9	6	1
ภรรยากระทำต่อสามี	9	8.7	6	-
ภรรยากระทำกับผู้ที่เกี่ยวข้อง	2	1.9	1	-
รวม	104	100	33	5
ระหว่างพ่อ-แม่-ลูก				
ลูกกระทำต่อพ่อ/แม่ (ฆ่าแม่ 8 ข่าว, ฆ่าพ่อ 14 , ฆ่าพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง 6 , พยายามฆ่าพ่อแม่ 1)	29	64.4	9	10
พ่อกระทำต่อลูก	10	15.6	5	4
แม่กระทำต่อลูก	7	20.0	-	-
รวม	46	100	14	14

ตารางที่ 1 แสดงจำแนกประเภทตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้กระทำ
ที่มา : Thai PBS (2563)

จำแนกมูลเหตุ ตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำ

สามีเป็นผู้กระทำต่อภรรยา

1. สามีหึงหวง ระแวงว่าจะนอกใจ
2. สามีตามใจแต่ภรรยาไม่ยอมคืนดีด้วย
3. ปัญหาเรื่องทรัพย์สิน/ขัดแย้งเรื่องเงิน/ปัญหาธุรกิจ
4. โมโหที่ภรรยาขัดใจ/เครียด
5. เม้าเหล่า/ยาเสพติดแล้วคลุ้มคลั่งหาเรื่องทะเลาะ
6. มีอาการป่วย

1. ถูกสามีทำร้ายร่างกายก่อน
2. หาความขัดแย้ง
3. แค้นสามีนำไปซื้อเหล่า
4. ถูกสามีข่มขู่

ภรรยาเป็นผู้กระทำต่อสามี

หมายเหตุ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย

ภาพที่ 2 แสดงจำแนกมูลเหตุ ตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำ
ที่มา : Thai PBS (2563)

เมื่อเปรียบเทียบข่าวความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในรอบครึ่งปี 2563 เทียบกับปี 2559 พบว่า สูงขึ้นถึงร้อยละ 50 และสูงขึ้นกว่าปี 2561 ร้อยละ 12 โดยในครึ่งปี 2563 ข่าวอันดับ 1 ยังเป็นข่าวการฆ่ากันในครอบครัว เป็นสามีกระทำต่อภรรยาสูงถึง 65 ข่าว โดยมีมูลจากหลายปัจจัย ทั้งหึงหวง ระแวงว่าจะนอกใจ ปัญหาเรื่องทรัพย์สินขัดแย้งเรื่องเงิน ปัญหาธุรกิจ ความเครียด ความรุนแรงในครอบครัวที่ผู้หญิงและเด็กได้รับ มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย แต่ปัจจัยหลักที่พบคือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักจะเป็นปัจจัยร่วมสำคัญ โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ทุกคนอยู่บ้าน จนอาจทำให้เกิดปัญหาทางการเงินขาดรายได้ เมื่อมีปัญหา ก็เริ่มมีการใช้ความรุนแรง ฝ่ายที่ถูกกระทำก็จะเริ่มเกิดความกลัว กระทั่งจิตใจ และปัญหาก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในต่างประเทศก็มีรายงานสถิติการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (Thai PBS, 2563)

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในต่างประเทศก็มีความรุนแรงขึ้นเช่นกัน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 ที่รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลก เริ่มกำหนดนโยบายให้ลือคดาวน์ การหยุดพักงาน หรือการทำงานที่บ้าน เด็กนักเรียนที่ต้องปรับเป็นการเรียนออนไลน์อยู่ที่บ้าน กลายเป็นสถานการณ์ที่เพิ่มความตึงเครียด และกดดันในครอบครัว WHO, UN Women และ UNICEF ต่างเรียกร้องให้ปกป้องเด็กจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในช่วงลือคดาวน์นี้ (Piquero, Jennings, Jemison, Kaukinen, & Knaut, 2020) มีการศึกษาวิจัยในประเทศออสเตรเลีย พบว่า ในประเทศออสเตรเลียมีสถิติความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้น 23.9% และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีก (Neil, 2020) และในประเทศบราซิล สเปน ไชปรัส และสหราชอาณาจักร ได้รับรายงานจากการรวบรวมสถิติ สายด่วนให้คำปรึกษาและขอความช่วยเหลือว่า มีการโทรศัพท์ขอความช่วยเหลือเนื่องจากเหตุความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้น ทั้งการรายงานจาก Google Report ว่า มีคำค้นหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว เพิ่มขึ้นถึง 75% ทั้งนี้ ก็เนื่องจากเหตุผลเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น คือการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้คนต้องอยู่บ้าน ห่างจากสังคม การหยุดงานที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาเศรษฐกิจ ในครัวเรือน ในประเทศจีนก็พบว่า แรงกดดันต่างๆภายในครอบครัวจากพ่อแม่ที่ว่างงาน ก็ส่งผลให้เกิดความสับสน ซึมเศร้าจากการดำเนินชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เด็กในครอบครัวก็ถูกกระทำรุนแรงจากพ่อแม่เพิ่มมากขึ้น (Humphreys, Thwint, & Zeanah, 2020)

ที่ผ่านมาสังคมไทยได้ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาความรุนแรง ที่เกิดจากสามีทำร้ายภรรยาหลายลักษณะ หลายวิธีการ อาทิเช่น การปล่อยให้เรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นเพียง "เรื่องภายในครอบครัว" ที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องจัดการแก้ปัญหาตนเอง ไม่ใช่เรื่องของคนนอกครอบครัวจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งผลที่เกิดตามมา คือ ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าจะต้องยอมรับสัมพันธภาพเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของฝ่ายที่ก้าวร้าวและแข็งแรงกว่าเสมอมา และส่วนใหญ่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายที่ต้องยอมรับสภาพการตกเป็นเบี้ยล่างและสั่งสมความรู้สึกหวาดกลัว เจ็บแค้น รวมทั้งเก็บกดความโกรธเคืองดังกล่าไว้ตลอดเวลา รอการระเบิดทางอารมณ์ตอบโต้ หรือระบายต่อบุตรหลาน หรือสร้างบุคลิกภาพ สร้างตัวตนแห่งตนเองในภาพลักษณ์ใหม่ที่ซิ่นชา หยาบกระด้างแตกต่างไปจากเดิม อย่างไรก็ตามเมื่อ "สังคมไทย" มีลักษณะเป็นสังคมเปิดมากขึ้น และ "รัฐ" ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องราวเกี่ยวกับความ

รุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวมากขึ้น (Bopitv, 2008) ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมในสังคมจึงควรที่จะช่วยกันป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัวบนพื้นฐานของหลักพื้นฐานทางสิทธิมนุษยชนที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงของเหยื่อที่ถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือสตรี ซึ่งในปัจจุบันได้มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายฉบับนี้ มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เนื่องจากการใช้มาตรฐานทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาบางสถานการณ์มีความไม่เหมาะสม เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญามุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟู หรือปกป้องคุ้มครอง แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกฎหมายอาญา คือมีการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำและยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวได้ในทางอ้อมอีกด้วย (ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ, 2560) จากสภาพปัญหา “ปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว” ในกระบวนการยุติธรรมมิได้มีเพียงแต่การ “ฟ้องคดี” เพื่อตัดสินข้อขัดแย้ง หรือข้อพิพาท หากแต่ยังมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายรูปแบบที่สามารถช่วยให้ข้อพิพาทได้เลือกใช้ อีกทั้งยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์อันดี ตกลงกันได้และสร้างความเข้าใจให้กันได้ โดยใช้ กระบวนการระงับข้อพิพาท เรียกว่า “การไกล่เกลี่ย” หรือ “การประนีประนอม” สำหรับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในครอบครัวถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงควรเป็นไปด้วยความเข้าใจและรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันให้ได้มากที่สุด รูปแบบหรือวิธีการที่สามารถจะทำให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงได้โดยรวดเร็วในแบบง่ายที่สุด หรือเร็วที่สุดคือการพูดคุยกันการเจรจาหรือการไกล่เกลี่ยหากสามารถตกลงกันได้ในการเจรจากันเองของคู่กรณีนั้นก็就不用ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ ในสังคมแต่หากไม่สามารถตกลงกันได้จึงจำเป็นต้องมีบุคคลที่สามเข้ามาเป็นผู้ประสานความสามัคคีให้แก่คู่กรณีที่พิพาทนั้น โดยบุคคลที่จะมาเป็นคนกลางในการระงับข้อพิพาทนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่วางตัวเป็นกลางจริง ๆ และต้องเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือของทั้งสองฝ่ายที่เกิดความพิพาทกันนั้น จึงจะสามารถทำให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงได้ โดยการไกล่เกลี่ยนั้นต้องหาทางผ่อนปรนให้แกกันและกันด้วยให้สามารถยอมรับเงื่อนไขต่อกันได้ทั้งสองฝ่าย สำหรับบทความวิชาการนี้จะกล่าวถึง กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษากระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ทำให้คดีความรุนแรงในครอบครัว ไม่ต้องขึ้นศาล ความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท วิธีการและขั้นตอนกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาคุ้มครอง ปัจจัยที่ทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการระงับข้อพิพาทแทนการนำคดีเข้าสู่กระบวนการศาลซึ่งจะได้นำเสนอในแต่ละประเด็นโดยละเอียดต่อไป

ความหมายและประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายความรุนแรงในครอบครัว

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำความผิดใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำความผิดโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550, 14 สิงหาคม 2550)

ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

ความรุนแรงทางร่างกาย เป็นการทำร้ายโดยใช้กำลัง เช่น ตบ ตี ทุบ ผลัก กัด ตะ หรือใช้กำลังเพื่อข่มขู่ เป็นต้น รวมถึงการขว้างปาข้าวของจนเสียหาย และการทำร้ายสัตว์เลี้ยงด้วย

ความรุนแรงทางคำพูด พูดโดยใช้อารมณ์ ตะคอก พูดจาหยาบคาย ใช้ถ้อยคำทำร้ายจิตใจ เหยียดหยาม ข่มขู่ ทำให้กลัวหรืออับอาย

ความรุนแรงทางเพศ ใช้กำลังหรือข่มขู่เพื่อลวนลามทางเพศ เช่น จับของสงวนหรือสัมผัสร่างกายส่อไปในเรื่องทางเพศโดยผู้ถูกกระทำไม่เต็มใจ ข่มขืน หรือบังคับให้ดูขณะมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

ความรุนแรงทางอารมณ์ ผู้กระทำอาจพยายามใช้อารมณ์เพื่อควบคุมอีกฝ่ายโดยไม่รู้ตัว เช่น กล่าวหาว่าคนรักนอกใจ พยายามเช็คโทรศัพท์มือถือของอีกฝ่ายตลอดเวลา ใช้คำว่ากล่าวที่รุนแรงเมื่ออีกฝ่ายทำไม่ได้ตั้งใจ วิพากษ์วิจารณ์การแต่งตัว บุคลิก และลักษณะการใช้ชีวิตโดยห้ามอีกฝ่ายตอบโต้เพื่อให้อยู่ภายใต้การควบคุมเป็นต้น นอกจากนี้ ความรุนแรงทางอารมณ์ยังรวมถึงการเพิกเฉยและไม่สนใจจนทำให้คุณภาพชีวิตของอีกฝ่ายแย่ลง เช่น ไม่ดูแล ไม่ให้กินอาหาร ไม่พาไปหาหมอ ไม่ให้ไปโรงเรียนหรือไปทำงาน ห้ามไปพบผู้อื่น และไม่แสดงความรักความห่วงใย เป็นต้น (Pobpad, 2561)

ความรุนแรงในครอบครัวเกิดจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ

1. ตัวบุคคล ที่มาจากโรคทางกายและจิตใจ ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ เช่น การป่วยทางสมอง รวมถึงการใช้สารเสพติด
2. ครอบครัว ที่เกิดจากความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปในทิศทางไม่ดี มีปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้สภาพจิตใจแย่ ก็ทำให้เกิดปัญหาการถกเถียงกันภายในครอบครัวและสุดท้ายเกิดการใช้ความรุนแรง
3. พฤติกรรมเลียนแบบ หมายถึง การอยู่ในสังคมของผู้ที่ใช้ความรุนแรง ก็อาจทำให้เกิดพฤติกรรมในลักษณะเดียวกันได้ (ชุตินาฏ พงษ์ทองวัฒนา, 2561)

ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

เหยื่อที่เผชิญความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมอาจเกิดความเครียดอย่างต่อเนื่องจนส่งผลต่อสุขภาพกายและใจ โดยเฉพาะเด็กที่บางครั้งก็เป็นเหยื่อเอง หรือบางครั้งก็ได้รับผลกระทบทางจิตใจจากการเห็นพ่อแม่ทะเลาะหรือใช้กำลังทำร้ายกัน ซึ่งมักเป็นผลกระทบในระยะยาวและอาจกินเวลานานจนกระทั่งเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การถูกใช้ความรุนแรงหรือเห็นผู้อื่นในครอบครัวเผชิญความรุนแรงอาจทำให้เด็กรู้สึกหวาดกลัว เศร้า สับสน และไม่มีความสุข เพราะไม่รู้ว่าจะป้องกันตัวเองและหาทางแก้ไขอย่างไร รวมทั้งอาจรู้สึกกังวลถึงความปลอดภัยของคนในครอบครัวที่อาจได้รับผลกระทบจากความรุนแรงนั้น และยังมีเด็กอีกหลายคนที่ไม่ใช่ตัวเองว่าเป็นสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วย นอกจากนี้ ความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นอาจส่งผลให้เด็กรู้สึกหุดหุดมีอาการคลื่นไส้ ปวดหัว ปวดท้อง หรือร้องไห้อย่างหนัก ไม่รับประทานอาหารหรือไม่รู้สึกอยากอาหาร นอนไม่หลับ หลับไม่สนิท ผื่นร้ายจนปัสสาวะรดที่นอน มีปัญหาในการพูดและการจดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ ไม่อยากไปโรงเรียน รู้สึกว่าการเรียนเป็นเรื่องยาก ไม่อยากทำการบ้านและหมดความสนใจในการเล่นหรือพูดคุยกับเพื่อน บางรายอาจรู้สึกโกรธจนทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ ตลอดจนอาจหนีไปพึ่งยาเสพติดหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อบรรเทาความทุกข์ (Pobpad, 2561) ยกตัวอย่างเช่น สามิภรรยาไปทานข้าวนอกบ้าน จู ๆ มีโทรศัพท์เข้ามาเป็นเสียงผู้หญิง ภรรยาถามว่าเป็นใคร สามิเริ่มหงุดหงิด ไม่ตอบ หลังจากนั้นทั้งคู่กลับบ้านแต่สามิกลับไม่ขึ้นนอน อ้างว่าจะออกไปหาเพื่อน ภรรยาจึงสงสัยซักไ้ถามว่าจะไปหาผู้หญิงที่โทรศัพท์มาใช่ไหมสามิเลยหงุดหงิด เมื่อโดนรุมเข้าหนักๆก็โมโห กลายเป็นโต้เถียงกัน หนักเข้าก็ลงไม้ลงมือ" (อินทชัย พานิชกุล, 2557)

การระงับข้อพิพาททางเลือกในคดีครอบครัว

โดยทั่วไปมีวิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ดังต่อไปนี้

1. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกหนึ่งซึ่งถือเป็นวิธีการพื้นฐานที่สุดในการสื่อสารโดยตรงระหว่างคู่ขัดแย้งที่สมัครใจจะแก้ปัญหาระหว่างกันด้วยการพูดคุยบอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงความต้องการหลักในการเจรจาต่อรองมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง เพื่อสร้างข้อตกลงระหว่างหลายฝ่าย เพื่อต่อรองเงื่อนไข หรือสนองต่อความพึงพอใจต่าง ๆ ทั้งนี้ การเจรจายังส่งผลต่อการรักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเจรจาต่อรองจะมุ่งหมายให้ทั้งสองฝ่ายยอมโอนอ่อนให้แก่กันด้วยความสมัครใจ

2. การไกล่เกลี่ยหรือการประนอม (Mediation or Conciliation) คือ กระบวนการยุติหรือระงับข้อพิพาทด้วยความตกลงยินยอมของคู่ความเอง โดยที่มีบุคคลที่สามคือผู้ไกล่เกลี่ยมาเป็นคนกลางคอยช่วยเหลือแนะนำ เสนอแนะหาทางออกในการยุติ หรือระงับข้อพิพาทให้คู่ความต่อรองกันได้สำเร็จ เป็นกระบวนการหนึ่งที่สนับสนุนและสร้างบรรยากาศฉันท์มิตร รวดเร็ว รักษาความสัมพันธ์และความลับของคู่กรณี

3. อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่คู่กรณีตกลงกันเสนอข้อพิพาทของตนที่เกิดขึ้นแล้ว หรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้บุคคลภายนอกซึ่งเรียกว่าอนุญาโตตุลาการให้ทำการพิจารณาชี้ขาด โดยมีกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายและคู่กรณีผูกพันที่จะปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ คำชี้ขาดที่ออกมานั้นมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีครอบครัว เป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่สำคัญ ที่มาช่วยกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องใช้เวลาเสียค่าใช้จ่าย และทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวผดถอยกฎหมายเล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญและมีความละเอียดอ่อน ซึ่งบิดามารดาและบุตรไม่สามารถตัดขาดจากกันได้โดยสิ้นเชิง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จึงกำหนดให้ก่อนเริ่มพิจารณาคดีครอบครัวที่มีข้อพิพาทให้ศาลตั้งผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว เพื่อไกล่เกลี่ยให้คู่ความในคดีครอบครัวได้ประนีประนอมกัน เพื่อให้คู่ความในคดีครอบครัว ได้มีโอกาสเจรจาและตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยมีผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวเป็นคนกลางช่วยเหลือในการเจรจาเพื่อยุติปัญหาข้อพิพาท (ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562)

โดยสิ่งที่ควรคำนึงถึงเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประกอบด้วย

1. การเจรจาต่อรองสองฝ่าย คู่พิพาทอาจไม่ยอมลดละผ่อนปรนให้กันเพราะยังมีทิฐิอยู่
2. การชี้ขาดตัดสินโดยศาล อาจมีฝ่ายหนึ่งแพ้ ฝ่ายหนึ่งชนะ และมีขั้นตอนยุ่งยาก ชับซ้อน และใช้เวลานาน
3. การไกล่เกลี่ยไม่มีฝ่ายใดแพ้ฝ่ายใดชนะ เพราะถ้าตกลงกันได้แสดงว่าชนะทั้งคู่ ที่สำคัญขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการยุติหรือระงับข้อพิพาทของคู่พิพาทเอง โดยผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวจะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือให้บรรยากาศและอารมณ์ ตลอดจนการยอมลดทอนให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดการเจรจาตกลงประนีประนอมยอมความกันของคู่พิพาท

วิธีการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยคดีครอบครัว

1. ก่อนเริ่มพิจารณา ศาลตั้งผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว เพื่อไกล่เกลี่ยให้คู่ความในคดีครอบครัวได้ประนีประนอมยอมความกัน
2. กรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างพิจารณา
 - (2.1) คู่ความสามารถขอให้ศาลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเวลาใด ๆ ก็ได้ระหว่างการพิจารณา
 - (2.2) คู่ความแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ประนีประนอมคดีครอบครัว

ภาพที่ 3 แผนผังขั้นตอนการประนีประนอมคดีครอบครัว

ที่มา : ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562

การไกล่เกลี่ยกับคดีความรุนแรงในครอบครัวต่างประเทศ

การไกล่เกลี่ยคดีครอบครัวในต่างประเทศ

ในต่างประเทศจะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัวซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ได้รับความนิยม เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีครอบครัวที่ยังไม่ถึงขั้นที่จะตกลงกันไม่ได้นำมาไกล่เกลี่ยในเบื้องต้นก่อน จึงขอยกตัวอย่างประเทศที่ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัว ดังนี้

ประเทศสิงคโปร์

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นส่วนหนึ่งในระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ตาม Mediation Act 2017 ซึ่งช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลอีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐเป็นอย่างมาก สำหรับคดีครอบครัวจะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลครอบครัวที่มีการให้บริการ ให้คำปรึกษาแก่คู่ความโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้ศาลโดยความยินยอมของคู่ความมีอำนาจส่งข้อพิพาทไปยังกระบวนการไกล่เกลี่ยและให้คำปรึกษา ทั้งนี้ กรณีที่ทำให้การไกล่เกลี่ยของสิงคโปร์ต่างจากไทย คือ คู่พิพาทกรณีหย่าร้างที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์จะถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล กระบวนการระงับข้อพิพาทในศาลครอบครัวดำเนินการโดยแผนกระงับข้อพิพาททางครอบครัวเพื่อส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมของครอบครัว ผู้ไกล่เกลี่ยในศาลครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ของศาล ผู้ไกล่เกลี่ยอาสาหรือมาจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และผู้มีความรู้ด้านครอบครัวบำบัด ยังมีหน่วยงานที่เรียกว่า แผนกระงับข้อพิพาททางครอบครัวและศูนย์ระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งทำหน้าที่ระงับ

ข้อพิพาทในคดีครอบครัว โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่ช่วยเหลือคู่กรณีในการพูดคุยประนีประนอมเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน ไม่มีการตัดสินว่าฝ่ายใดเป็นผู้ถูกหรือผิด เมื่อสามารถหาข้อยุติร่วมกันได้แล้วข้อตกลงดังกล่าวจะถูกบันทึกไว้ต่อหน้าผู้พิพากษา

ประเทศอังกฤษ

การใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยในประเทศอังกฤษซึ่งจะใช้กฎหมายครอบครัวให้เป็นไปตาม The Family Law 1996 โดยกำหนดการแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งให้คู่กรณีนำข้อพิพาทเข้ามาดำเนินการไกล่เกลี่ยได้โดยศาลจะเปิดโอกาสให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายพบปะเพื่อเจรจาตกลงกัน ถึงแม้จะอยู่ในขั้นตอนพิจารณาคดีแล้วก็สามารถทำได้ หากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ก็จะให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงไว้ นอกจากนี้แล้วระบบที่ทำกันในศาลจะมีหน่วยงานที่ทำการฝึกอบรมและความรู้ทั้งทางภาคทฤษฎีและปฏิบัติแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นนักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์และบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยนี้สามารถทำได้ทั้งในและนอกศาลซึ่งกระบวนการในศาลจะถือเป็นเครื่องมือที่ศาลจะใช้แก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งในครอบครัวโดยกำหนดให้คู่กรณีมาพบกันที่ศาลและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ถ้าเป็นกระบวนการนอกศาลคู่กรณีสามารถเลือกใช้บริการโดยสมัครใจได้ในการให้บริการลักษณะนี้จะมีความเป็นกันเองมากกว่าที่ทำในศาลซึ่งสามารถแก้ปัญหาค่าความขัดแย้งในครอบครัวได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จ อีกทั้งคู่กรณียังคงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกด้วย ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยนอกศาลเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ด้วยบรรยากาศของการเจรจาซึ่งอาจจะผ่อนคลายกว่าการไกล่เกลี่ยในศาล และประเทศไทยยังไม่มีมีการปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้ (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยคดีความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้คดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีอันยอมความได้ เพื่อเป็นการบรรลุดำเนินการของกฎหมายในการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว มาตรา 16 “เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันก็ได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญายอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาท

สัญญายอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลก็ได้เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น” จากบทบัญญัติ มาตรา 16 กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล โดยอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยเอง หรือ ตั้งผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม ประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้มีการยอมความกัน ทั้งนี้อาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความยอมความกันได้ (นายสาโรช นักเบศรี อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการสูงสุด มีข้อเสนอแนะว่า ในทางปฏิบัติกรณีมีการไกล่เกลี่ย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหนังสือให้คู่กรณีลงลายมือชื่อให้ความยินยอมในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไว้ด้วย) การจัดให้มีการประนีประนอมยอมความกันได้ ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำ ร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ. 2551 กำหนดเป็นแนวทางไว้ สรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

1) กรณีผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว ยังไม่ร้องทุกข์หรือไม่ประสงค์จะร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำ ฯ หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรและคู่กรณียินยอมจะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณียอมความกันก็ได้

2) กรณีมีการร้องทุกข์และคดีอยู่ระหว่างการสอบสวน พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณียอมความกันได้

3) เมื่อการไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ โดยคู่กรณีตกลงยอมความกันได้และเงื่อนไขหรือข้อตกลงยอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยทำ สัญญายอมความ ตามแบบ คร.9 แล้วนำสัญญายอมความนั้นพร้อมคู่กรณีไปพบพนักงานสอบสวน เพื่อทำ บันทึกข้อตกลง ตามแบบ คร.10 ต่อไป

4) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหรือผู้ได้รับมอบหมายจากศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวสอดส่องและให้คำแนะนำ ให้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง

5) กรณีผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามเงื่อนไขและระยะเวลาในบันทึกข้อตกลง ก็ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการถอนคำ ร้องทุกข์หรือยอมความให้ โดยการส่งสำ นวนหรือเสนอความเห็นให้พนักงานอัยการส่งต่อไปแต่ถ้ามีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในบันทึกข้อตกลง ก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีขึ้นทำการสอบสวน และส่งตัวผู้กระทำฯ ให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีต่อไป

บทกำหนดโทษฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว

มาตรา 4 “ ผู้ใดกระทำ การอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับให้

ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความ ได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำ ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้”

มาตรา 5 “ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็น หรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่งทางอาญา และทางปกครอง”

มาตรา 6 วรรคแรก “การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด”

ในทางปฏิบัติผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว อาจไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยตรง ทั้งนี้สามารถแจ้งเหตุต่อศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งในกรุงเทพมหานคร คือ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรืออาจจะแจ้งต่อศูนย์ประชาบดี 1300 ทั่วประเทศ ศูนย์พิงได้ (OSCC) ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จักได้ประสานพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มีเจตนารมณ์ เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม ป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การห้ามผู้ใดกระทำความทารุณกรรมเด็ก หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ (มาตรา 78) ซึ่งกฎหมายกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่ให้อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงได้ หากพบว่าเด็กได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสมหรือถูกทารุณกรรม (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

มาตรา 110 วรรคแรก ซึ่งระบุว่า “เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมในคดีครอบครัว ศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอม ประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือศาล ในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน หรืออาจ

มอบหมายให้พนักงานสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลได้ช่วยเหลือให้คู่ความ ประนีประนอมกันได้” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2534)

**ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำ
บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ. 2551**

การไกล่เกลี่ยให้ยอมความ

ข้อ 4 ในระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า ข้อหากระทำ ความรุนแรง ในครอบครัวหรือการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรง พอมีทางปรองดองกันได้ หรือ คู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับ ผู้ต้องหาคือผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกันให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจา ไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำ การไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ได้

ข้อ 5 ในการไกล่เกลี่ย นอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรก็ให้ผู้ทำ การไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณีเมื่อคู่กรณีสามารถยอมความกันได้ และเงื่อนไขหรือข้อตกลงยอม ความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยทำสัญญายอมความให้ แล้วเสนอสัญญายอมความดังกล่าวให้พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบพร้อมคู่กรณี ไปทำ บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำ ร้องทุกข์ต่อหน้า พนักงานสอบสวนตามมาตรา 12 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว พ.ศ. 2550 การทำสัญญายอมความให้เป็นไปตามแบบ คร.9

ข้อ 6 เมื่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ร้องทุกข์ หรือมีการร้องทุกข์แทนแล้ว หาก พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเห็นสมควรจะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้ยอมความกันก็ได้ โดยให้นำ ความในข้อ 4 วรรคสอง และข้อ 5 มาใช้บังคับในกรณีผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว ยังไม่ได้ร้อง ทุกข์หรือไม่ประสงค์จะร้องทุกข์ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยกับผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หากพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบเห็นสมควรและคู่กรณียินยอม จะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้ยอมความกันตามวรรคหนึ่งก็ได้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

การไกล่เกลี่ยคดีครอบครัวในศาลเยาวชนและครอบครัวแบ่งเป็นสองขั้นตอน คือ

1. การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีต่อศาล คู่ความร้องขอให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ซึ่ง การไกล่เกลี่ยเกิดจากความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย หากสำเร็จจะจัดทำบันทึกข้อตกลงให้แก่คู่ความมีผลเป็น สัญญาประนีประนอมยอมความ

2. การไกล่เกลี่ยหลังฟ้องศาล คู่ความสามารถไกล่เกลี่ยได้ตั้งวันนัดก่อนพิจารณาครั้งแรก หรือระหว่างการพิจารณาก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา หากสำเร็จจะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเช่นกันซึ่งถือว่าเป็นคำพิพากษายอมมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย

สำหรับระยะเวลาในการไกล่เกลี่ยนั้น ขึ้นอยู่กับคู่พิพาทว่าสามารถไกล่เกลี่ยกันได้หรือไม่ โดยเฉลี่ยหากคู่พิพาทสามารถตกลงกันได้ง่ายขึ้น การไกล่เกลี่ยจะใช้เวลาเพียง 1-2 ชั่วโมง ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าสู่กระบวนการทางศาลย่อมประหยัดเวลา ลดภาระค่าใช้จ่ายและคู่พิพาทมีสัมพันธ์ที่ดีกันต่อไปในอนาคตได้ (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก จำแนกได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1.การไกล่เกลี่ย วิธีการประกอบด้วยการเผชิญหน้าระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยมีคนกลางเป็นผู้ประสานงาน โดยทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำต้องพูดคุยกันตามความเป็นจริงบนฐานของความสัมพันธ์

2.การประชุมกลุ่มครอบครัว การประชุมกลุ่มครอบครัวประกอบด้วยผู้กระทำผู้ถูกกระทำ และสมาชิกในครอบครัวที่มีความสำคัญรวมทั้งบุคคลภายนอกเข้าร่วมพูดคุยกันโดยมีคนกลางเป็นผู้ประสานงาน

3.การพิจารณาแบบล้อมวง ผู้ที่เข้าร่วมในการสนทนาแบบล้อมวง ได้แก่สมาชิกของชุมชนผู้ที่เคยทำงานเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ และอื่นๆ

4.การพิจารณาโดยคณะกรรมการบูรณาการชุมชน คณะกรรมการนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเบี่ยงเบนคดีหรือการคุมประพฤติ โดยประกอบด้วย ผู้คนในชุมชน ผู้กระทำผิด เหยื่อ อาชญากรรม ผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรม บางครั้งก็มีสมาชิกครอบครัวของผู้กระทำผิดรวมอยู่ด้วย การดำเนินการก็เช่นเดียวกับรูปแบบอื่นๆ

อย่างไรก็ตามในการดำเนินการอาจใช้รูปแบบในลักษณะการผสมผสานก็ได้โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และตัวแปรอื่นๆ

ผลของการไกล่เกลี่ย

โดยที่ผลของการไกล่เกลี่ยจะแบ่งแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

1.กรณีที่การไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ มีการถอนฟ้อง หรือคู่ความประสงค์จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ให้ผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นและเสนอศาลเพื่อพิจารณา เมื่อศาลเห็นว่าสัญญาดังกล่าวไม่ฝ่าฝืน หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พิพากษายกฟ้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งยังมีกรณีที่ศาลอาจจะไม่พิพากษาแต่กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้คู่ความทดลองปฏิบัติตามสัญญาก่อนก็สามารถทำได้ เช่น การกำหนดเงื่อนไขให้คู่พิพาทฝ่ายบิดา รับผิดชอบจ่ายเงินค่าเทอมบุตรในการศึกษาติดต่อกันเป็นระยะเวลา 1 ปี

เป็นต้น โดยหากคดีครอบครัวนั้น ๆ ผู้เยาว์มีประโยชน์ หรือมีส่วนได้เสียให้ศาลคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เยาว์เป็นสำคัญ

2.กรณีนี้คู่ความไม่อาจตกลงกันได้ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ คือ ความสมัครใจของคู่ความที่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างแท้จริงไม่ได้คิดทำเพื่อจะประวิงเวลาเท่านั้น ทุกฝ่ายต้องเปิดใจยอมรับเพื่อเข้าสู่กระบวนการ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาจากความพร้อมที่จะเตรียมตัวเตรียมข้อเท็จจริงมาแสดงเพื่อประโยชน์ในการพูดคุยไกล่เกลี่ยกัน ความรับผิดชอบที่จะเข้าร่วมตามวันเวลาที่นัดหมายซึ่งต้องให้ความร่วมมือกับผู้ประนีประนอมด้วย ดังนั้น ผลของการไกล่เกลี่ยจึงอยู่กับความตั้งใจของคู่ความมากกว่าสิ่งอื่นใด หากมิได้มีความตั้งใจที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรมยุติ แต่เพียงคู่ความให้ความร่วมมือต่อกันทุกฝ่ายย่อมเชื่อมั่นว่าจะได้รับความเป็นธรรมตามข้อเสนอที่ตนเองต้องการ (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

ปัจจัยที่ทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ (ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562)

1. ความสมัครใจ คู่ความประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างแท้จริง
2. ความพร้อม เตรียมตัวและเตรียมข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
3. ความรับผิดชอบในการเข้าร่วมตามวันและเวลาที่นัดหมาย
4. ความร่วมมือมีความตั้งใจให้ความร่วมมือเพื่อนำไปสู่จุดหมายอันเป็นที่ยอมรับ
5. ความสุภาพระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใช้คำพูด กิริยา อธยาศัยอย่างสุภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับ (ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562)

1. สะดวก ไม่เป็นทางการ หรือมีขั้นตอนมากเกินไป
2. รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน
3. ประหยัด ไม่มีค่าใช้จ่าย
4. พึงพอใจ คู่พิพาทตัดสินใจเองในผลการประนีประนอม
5. รักษาสัมพันธภาพอันดีของคู่ความ

ข้อเสนอแนะ

1. ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวมากกว่าการคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เน้นให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ซึ่งผู้ถูกระทำส่วนใหญ่มักเป็นผู้หญิง แต่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของบุตรเป็นหลัก ในเรื่องการประนีประนอมซึ่งมีผู้ที่จะมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยจะต้องผ่านการอบรมมีความเข้าใจ โดยไม่ได้เข้ามาเพื่อตัดสินชี้ขาด แต่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ที่เข้าร่วมไกล่เกลี่ย

2. การสร้างเครือข่ายในชุมชน เพื่อเป็นแนวร่วมการแก้ปัญหาความรุนแรง ควรจัดการอบรมการให้การปรึกษาและกลยุทธ์ในการไกล่เกลี่ย ในกลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เช่น ครู ผู้นำทางศาสนา

ทุกศาสนาในชุมชน หรือเจ้าหน้าที่รักษา ความสงบและความปลอดภัยในชุมชน เป็นต้น เพราะปัญหาครอบครัวไม่ใช่เรื่องของคนในครอบครัวเท่านั้น

3. ควรมีการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในทีมสุขภาพที่อยู่ในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการบำบัดด้านต่าง ๆ เช่น การให้การปรึกษารายบุคคล การให้การปรึกษาคู่สมรส และครอบครัวบำบัด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อที่บุคลากรเหล่านี้สามารถให้ความช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ในประเทศสิงคโปร์คดีครอบครัวจะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลครอบครัวที่มีการให้บริการให้คำปรึกษาแก่คู่ความโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะให้ศาลโดยความยินยอมของคู่ความมีอำนาจส่งข้อพิพาทไปยังกระบวนการไกล่เกลี่ยและให้คำปรึกษา ทั้งนี้ กรณีที่ทำให้การไกล่เกลี่ยของสิงคโปร์ต่างจากไทย คือ คู่พิพาทกรณีหย่าร้างที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์จะถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

5. กระบวนการไกล่เกลี่ยในประเทศอังกฤษ กำหนดการแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งให้คู่กรณีนำข้อพิพาทเข้ามาดำเนินการไกล่เกลี่ยได้โดยศาลจะเปิดโอกาสให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายพบปะเพื่อเจรจาตกลงกัน ถึงแม้จะอยู่ในขั้นตอนพิจารณาคดีแล้วก็สามารถทำได้ หากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ก็จะให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงไว้ กระบวนการไกล่เกลี่ยทำได้ทั้งในและนอกศาล กระบวนการนอกศาลคู่กรณีสามารถเลือกใช้บริการโดยสมัครใจได้ในการให้บริการลักษณะนี้จะมีความเป็นกันเองมากกว่าที่ทำในศาลซึ่งสามารถแก้ปัญหาค่าความขัดแย้งในครอบครัวได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จ อีกทั้งคู่กรณียังคงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกด้วย ด้วยบรรยากาศของการเจรจาซึ่งอาจจะผ่อนคลายกว่าการไกล่เกลี่ยในศาล และประเทศไทยยังไม่มีมีการปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้

6. ปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ให้มีความสมบูรณ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ CEDAW ที่ให้ไว้ แทนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ โดยให้มีเป้าหมายชัดเจนในการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและคำนึงถึงสิทธิของผู้ประสบปัญหา เมื่อผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงต้องการดำเนินคดี ต้องใช้มาตรการทางอาญาลงโทษ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการตามกฎหมายไปให้ถึงที่สุด ศาลครอบครัวจะต้องคำนึงของประโยชน์สูงสุดของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อกระทำด้วยความรุนแรงในการที่จะให้คำแนะนำเรื่องการไกล่เกลี่ย

"ความรุนแรงในครอบครัว" ที่เกิดจากการทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่สามีทำร้ายภรรยาบิดาและ/หรือมารดาทำร้ายบุตร หรือ ผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพ เป็นญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ หรือเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจสังคม หรือในทางกลับกัน มีเพียงส่วนน้อยที่ภรรยาทำร้ายสามี นั้น เป็น "ปัญหาสังคมถึงอาชญากรรม" ที่มีจำนวนความถี่และความรุนแรงเพิ่มขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน จึงได้มีการบูรณาการยุติธรรมเข้ามาช่วย ในกระบวนการยุติธรรมมิได้มีเพียงแต่การ "ฟ้องคดี" เพื่อตัดสินข้อขัดแย้ง หรือข้อพิพาท หากแต่ยังมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายรูปแบบที่สามารถช่วยให้คู่พิพาทได้เลือกใช้ คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาล หรือ การระงับข้อพิพาททางเลือก หมายถึงการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้วิธีฟ้องศาล ซึ่งโดยหลักๆจะแบ่งได้ 4 วิธีได้แก่ การเจรจา การไกล่เกลี่ย

การประนีประนอมข้อพิพาท และการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีครอบครัว เป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่สำคัญ ที่มาช่วยกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องใช้เวลาเสียค่าใช้จ่าย และทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวคงอยู่กฎหมายเล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญและมีความละเอียดอ่อน เพื่อให้คู่ความในคดีได้มีโอกาสเจรจาและตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางช่วยเหลือในการเจรจาเพื่อยุติปัญหาข้อพิพาทผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ย่อมทำให้ประชาชนผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็วเป็นธรรมและได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายด้วยความรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

ในต่างประเทศจะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัวซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ได้รับความนิยม เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีครอบครัวที่ยังไม่ถึงขั้นที่จะตกลงกันไม่ได้นำมาไกล่เกลี่ยในเบื้องต้นก่อน ในประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้คดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีอันยอมความได้ เพื่อเป็นการบรรลุตตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว มาตรา 16 “เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมในสังคมจึงควรที่จะช่วยกันป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัวบนพื้นฐานของหลักพื้นฐานทางสิทธิมนุษยชนที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงของเหยื่อที่ถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือสตรี ซึ่งในปัจจุบันได้มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายฉบับนี้ มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เนื่องจากการใช้มาตรฐานทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาบางสถานการณ์มีความไม่เหมาะสม เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญามุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟู หรือปกป้องคุ้มครอง แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกฎหมายอาญาคือมีการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำและยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ในทางอ้อมอีกด้วย

ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่สาเหตุมาจากความเชื่อ ทัศนคติ อารมณ์ แบบพฤติกรรมที่ผิดรวมไปถึงความไม่เข้มแข็งของกฎหมายที่ไม่สามารถเอาผิดได้ถ้าเป็นการทะเลาะวิวาทกัน ในครอบครัว และถูกคนส่วนหนึ่งในสังคมมองว่าเป็นเรื่องปกติ คนในสังคมจึงควรผลักดันให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาอาจจะลดน้อยลงด้วยการแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็นความรุนแรงในครอบครัว เพราะความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องของสาธารณชนไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องภายในครอบครัวอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2561). คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER18/DRAWER003/GENERAL/DATA0000/00000061.PDF>.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. (14 สิงหาคม 2550). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 124 ตอนที่ 41 ก, น 1-8.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ. (2560). การกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายช่วยได้. สืบค้นจาก <https://bngjc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/14/iid/133860>.
- ชุดินาฏ พงษ์ทองวัฒนา. (2561). เปิด 3 ปัจจัยนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เผย 'ผู้ชาย' ก่อปัญหามากที่สุด. สืบค้นจาก <https://news.mthai.com/special-report/617615.html>
- ทัชชกร มหาแถลง. (2561). ความยุติธรรมทางเลือกกับคดีครอบครัว ผลงานวิชาการการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 13 ประจำปี 2561. สืบค้นจาก <https://www.spu.ac.th/award/19381/academic>.
- ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี. (2562). การประเมินประណคดีครอบครัว. สืบค้นจาก <https://rcbjc.coj.go.th/th/file/get/file/20190611d41d8cd98f00b204e9800998ecf8427e145430.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2534). พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. สืบค้นจาก <http://www.law.moi.go.th/055.pdf>.
- อินทรชัย พาณิชกุล. (2557). "ผ้าซิ่นเมีย"ผู้หญิงจำทน-ผู้ชายยังได้ใจ. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/politic/report/309338>.
- Piquero, A. R., Jennings, W. G., Jemison, E., Kaukinen, C., & Knaul, F. M. (2020). Domestic violence during the COVID-19 pandemic – Evidence from a systematic review and meta-analysis. *Journal of Criminal Justice*. 74, pp.1-10. Retrieved from <https://miami.pure.elsevier.com/en/publications/domestic-violence-during-the-covid-19-pandemic-evidence-from-a-sy>.
- Humphreys, K. L., Thwint, M., & Zeanah, C. H. (2020). Increased Risk for Family Violence During the COVID-19 Pandemic. *PEDIATRICS PERSPECTIVES*. 146 no.1. pp.1-3. Retrieved from <https://publications.aap.org/pediatrics/article/146/1/e20200982/37027/Increased-Risk-for-Family-Violence-During-the?autologincheck=redirected>.
- Neil, J. (2020). Domestic violence and COVID-19. *The Royal Australian College of General Practitioners 2020*. Retrieved from <https://www1.racgp.org.au/ajgp/coronavirus/domestic-violence-and-covid-19>.
- Bopitv. (2008). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเยียวยาความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/OhtxM>.

Pobpad. (2561). ความรุนแรงในครอบครัว วิธีรับมือและช่วยเหลือให้เหยื่อปลอดภัย. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/VRYL6>.

Thai PBS. (2563). เปิดสถิติความรุนแรงในครอบครัว "แม่ - เมีย" ถูกทำร้ายสูงขึ้น. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/295351>.

แนวทางการพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญห ความรุนแรงในครอบครัว

วิรุฬห์ ศุภสิงห์ศิริปรีชา¹

วันได้รับบทความ: 11 ตุลาคม 2564 วันแก้ไข: 19 พฤศจิกายน 2564 วันยอมรับเผยแพร่: 29 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ และแนวทางการพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารศูนย์พึ่งได้ และผู้ปฏิบัติงาน รวม 5 ท่าน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ ประกอบด้วยปัญหาด้านบุคลากร และกำลังพล ซึ่งใช้วิธีมอบหมายให้บุคลากรจากหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่เพิ่มอีกหน้าที่หนึ่ง เช่น แพทย์พยาบาล ปัญหาด้านงบประมาณ ไม่ได้รับงบประมาณประจำปี โดยเงินบำรุงและเงินที่บริจาคจากมูลนิธิของโรงพยาบาล ปัญหาด้านการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้ป่วยเข้าขอรับบริการตลอดเวลา 24 ชั่วโมงทุกวัน ซึ่งการตรวจเบื้องต้นนั้นไม่มีบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่จากศูนย์พึ่งได้ที่มีความชำนาญร่วมทำงานด้วย ปัญหาด้านการติดตามเพื่อประเมินผลการทำงาน ยังไม่มีการพัฒนาระบบประสานข้อมูลหรือระบบติดตามผลการปฏิบัติงาน และปัญหาด้านการทำงานเชิงรุก ศูนย์พึ่งได้ยังขาดการทำงานเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว พบว่า ควรมีการปรับโครงสร้างของโรงพยาบาลตำรวจให้ศูนย์พึ่งได้เป็นหน่วยงานหลักที่มีการกิจและกำลังพลเป็นของตนเองเพื่อที่จะได้ทำงานและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีงบประมาณต่อเนื่องทุกปี รวมถึงมีการวางแผนการบริหารจัดการเงินงบให้เหมาะสมกับแต่ละภาคส่วนเพื่อสร้างความต่อเนื่องและควมมีประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการ ด้านการปฏิบัติงาน ควรมีการวางโครงสร้างการทำงานเพื่อจัดเวรของเจ้าหน้าที่จากศูนย์พึ่งได้ และปรับระเบียบการทำงานให้ศูนย์พึ่งได้สามารถดำเนินการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้นในบางกรณีเพื่อให้เป็นการดูแลผู้ป่วยที่จุดเดียวหรือ One Stop Service Center ให้ได้มากที่สุด และเพิ่มช่องทางการประสานงานให้มีการติดตามข้อมูลดังกล่าวเพื่อประเมินผลการทำงานทั้งทางด้านการตรวจวินิจฉัย วิธีการส่งข้อมูลและการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และจัดทำโครงการให้ความรู้ วิธีสังเกตและหลีกเลี่ยงไม่ให้ตกอยู่ในความเสี่ยงจากการถูกทำร้าย รวมทั้งให้ช่องทางการติดต่อเพื่อให้สามารถแจ้งข้อมูล ขอคำแนะนำและความช่วยเหลือตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุหรือหลังจากเกิดเหตุ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาการทำงาน ศูนย์พึ่งได้

¹ นายแพทย์ (สบ5) สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

Guidelines for the Development of the Reliance Center Police Hospital for Domestic Violence Prevention

Wiroon Supasingsiripreecha¹

Received: October 11, 2021 Revised: November 19, 2021 Accepted: November 29, 2021

Abstract

The development guidelines for the Reliance Center for Domestic Violence Prevention, Police Hospital are to examine possible issues and develop its performance using a structured interview with a total of five candidates, including the executive and officers. Based on the analysis, the results have indicated insufficient personnel and workforce in the Reliance Center for Domestic Violence Prevention, Police Hospital. For instance, the annual budget, maintenance budget, and donations from the Police General Hospital Foundation have not been appropriately allocated to doctors when patient care is required 24 hours a day. As a result, personnel from other departments are assigned to perform additional duties. From the investigation, there are no personnel or any professional officers from the Reliance Center. As for performance evaluations, the progress of data coordination or the performance tracking system is stagnant. Additionally, the Reliance Center still lacks effective methods of working proactively. The development guidelines for the Reliance Center for Domestic Violence Prevention, Police Hospital are to restructure the hospital to become the focal department with missions and a qualified workforce for effective performance to receive a consistent annual budget. Regarding budget management, each sector shall receive appropriate funds to strengthen its efficiency and sustainability in management. The structure of the work performance and the work schedules of personnel from the Reliance Center shall be arranged and adjusted for primary care in some cases and as a one-stop service center. Meanwhile, more communication channels are necessary to track data for performance evaluations and improve performance in diagnosis, data transfer, and officer collaboration. Last, the promotion of a project to spread awareness and avoidance of domestic violence is essential. Also, there should be contact channels for a report, suggestions, and assistance before or after an incident.

Keywords: Work development guidelines, Reliance Center

¹ Physician (level5) Institute of Forensic Medicine, Police General Hospital (Corresponding author)

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาการใช้ความรุนแรงในเด็กและสตรีปรากฏให้เห็นตามข่าวสาร ซึ่งในทุกสังคมเด็กหญิงและสตรีถูกกระทำทารุณทางกาย ทางจิตใจ และทางเพศ ทั้งในชีวิตส่วนตัวและสาธารณะมากขึ้นน้อยต่างกันไป การกระทำดังกล่าวล้วนเป็นการละเมิด และทำลายสิทธิมนุษยชนที่ควรได้รับ ในต่างประเทศมีการมีรายงานข่าวจากองค์การอนามัยโลกระบุว่ามีผู้หญิงทั่วโลกถูกทำร้ายร่างกายมากกว่า 1 ใน 3 ของโลก ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจะทุกข์ทรมานและยังฝังใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต (Coker, Smith, & McKeown, 2000) ปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีเป็นปัญหาสังคมเรื้อรังของสังคมไทยมาอย่างยาวนานจากสถิติย้อนหลังในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2559 – 2563 พบว่า สาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่ เกิดจากความรุนแรงจากการทำร้ายทางร่างกาย รongลงมาทางด้านจิตใจ เช่น การพูดจาหยาบคาย ตะคอก ประจาน ชู้ บังคับ ดุด่า ทุกล และด้านทางเพศของบุคคลในครอบครัว ซึ่งปัญหาความรุนแรงทางเพศในเด็กและสตรีนั้นอาจเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาค่านิยมและบทบาททางเพศ ปัญหาความเสื่อมทางด้านศีลธรรมและปัญหาที่ตามมาจากการเกิดโรคระบาดโควิด 19 ทำให้ครอบครัวที่ไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น มีอัตราการหย่าร้างสูงขึ้นและอัตราก่ออาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 20-30 (อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 2564)

จากสถานการณ์ของปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรีร่วมกับกระแสโลกที่มีการตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็กและสิทธิสตรี อันไปสู่การกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ปีพ.ศ. 2546 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 จึงทำให้กระทรวงสาธารณสุขต้องดำเนินการจัดให้มีศูนย์บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤติจากความรุนแรงขึ้นในโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน ตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2542 โดยให้บริการแบบครบวงจรในรูปแบบของทีมสหวิชาชีพและได้จัดทำโครงการโรงพยาบาลนาร่อง 20 แห่ง ในปี พ.ศ. 2544 - 2545 ในเวลาต่อมาได้ขยายการบริการให้ครอบคลุมไปสู่โรงพยาบาลทุกแห่งทั่วประเทศ โดยศูนย์บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤติจากความรุนแรงมีชื่อว่า "ศูนย์พึ่งได้" (One Stop Crisis Center) (สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ, 2556)

ศูนย์พึ่งได้ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการช่วยเหลือเด็กและสตรี ที่ประสบปัญหาถูกกระทำรุนแรงทางด้านร่างกาย ทางเพศ ทางจิตใจ และการถูกทอดทิ้ง เพื่อได้รับการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตจากแพทย์พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาและทีมสหวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไปตามความเหมาะสม มุ่งตอบสนองความต้องการภาวะสุขภาพด้านต่าง ๆ (สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ, 2556) ดังนี้ 1) บริการช่วยเหลือทางการแพทย์และสาธารณสุข เพื่อดูแลรักษาอาการบาดเจ็บและการเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย และจิตใจจากการถูกทำร้าย 2) บริการเพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมในการเก็บหลักฐานเพื่อประกอบการดำเนินคดีและการให้ข้อมูลทางการแพทย์ 3) บริการด้านสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านสังคมสงเคราะห์และคุ้มครองเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง 4) บริการด้าน

ปลูกจิตสำนึก เพื่อป้องกัน และยุติปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรี บุคลากรผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานศูนย์ฯพึงได้ส่วนใหญ่เป็นพยาบาลวิชาชีพ รองลงมา คือ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยามีบทบาทหน้าที่บริหารจัดการศูนย์ฯได้ จัดบริการคุ้มครองสิทธิ ประเมินปัญหาความต้องการประสานงานส่งต่อหน่วยงานอื่น ๆ ประเมินการถูกระงับทำซ้ำ ประเมินความพร้อมก่อนกลับสู่สังคมและจัดประชุมปรึกษากฎหมายศึกษาร่วมกับทีมสหวิชาชีพในแต่ละสาขา เพื่อร่วมกันวางแผนให้การช่วยเหลือผู้ถูกระงับทำรุนแรง (สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563) โดยนโยบายและทิศทางการดำเนินงานศูนย์ฯได้ ปีงบประมาณ 2560 ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า จะขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น สร้างหลักประกันว่า จะมีการเข้าถึงสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์และสิทธิการเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า ตามที่ตกลงในแผนปฏิบัติการของการประชุมนานาชาติว่าด้วยประชากรและการพัฒนา และแผนปฏิบัติการปักกิ่งและเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมทบทวนเหล่านั้น จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ที่ปลอดภัยครอบคลุมและเข้าถึงได้ โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก คนชรา และผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย ภายในปี 2573 และยุติการข่มเหง การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ และความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบที่มีต่อเด็ก (สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2559)

ศูนย์ฯได้ โรงพยาบาลตำรวจเป็นหน่วยงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ที่ให้บริการแบบ One Stop Crisis Center ให้บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เราให้บริการแบบเป็นองค์รวม ทั้งด้านจิตใจและสังคม (Humanize health care) ได้แก่ การตรวจชันสูตร การรักษาพยาบาล การตรวจประเมินทางจิตใจ การสงเคราะห์ และการคุ้มครองสวัสดิภาพจากทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย สูตินรีแพทย์ นิติแพทย์ จิตแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา รวมทั้งเครือข่ายทีมสหวิชาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด บ้านพักฉุกเฉิน มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล มูลนิธิปวีณา หงสกุล เพื่อเด็กและสตรี เป็นต้น เพื่อให้เด็กและสตรีเหล่านี้พร้อมทั้งครอบครัว ได้รับการช่วยเหลือ บำบัดฟื้นฟูและป้องกัน แก้อาการ ไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก รวมทั้งสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิของเด็กและสตรี ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการให้บริการที่มีคุณภาพอย่างเป็นองค์รวม และบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์เป็นประการสำคัญ รวมทั้งสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้านการตรวจชันสูตร ส่วนปัญหาที่พบในแต่ละด้านของการทำงานในศูนย์ฯได้ โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า ด้านบุคลากรและกำลังพล ไม่มีบุคลากรและทีมสหวิชาชีพที่ทำงานประจำ ด้านงบประมาณ ไม่ได้รับงบประมาณประจำปี โดยได้รับเงินบำรุงจากโรงพยาบาลตำรวจและเงินที่ได้รับบริจาคจากมูลนิธิของโรงพยาบาลตำรวจเป็นครั้ง ๆ ไป ด้านการปฏิบัติงาน การตรวจเบื้องต้นแรกรับไม่มีบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฯได้ที่มีความชำนาญร่วมทำงานด้วย ด้านการติดตามเพื่อประเมินผลการทำงาน ยังไม่มีการพัฒนาระบบประสานข้อมูลหรือระบบติดตามผลการปฏิบัติงาน และด้านการงานเชิงรุก ศูนย์ฯได้ยังขาดการทำงานเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลดจำนวนความรุนแรงและการทำร้ายเด็กและสตรีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาในฐานะหัวหน้างานนิติพยาธิและหัวหน้างานผู้ป่วยคดี ซึ่งเป็นคณะทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งพบปัญหาในกระบวนการทำงานของศูนย์พึ่งได้ ทั้งด้านบุคลากรและกำลังพล ด้านงบประมาณ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการประเมินผลงาน และการทำงานเชิงรุก จึงมีความสนใจในการศึกษากระบวนการทำงาน และสมรรถนะของบุคลากรศูนย์พึ่งได้ ควรมีกระบวนการทำงาน และสมรรถนะอย่างไรในการปฏิบัติงานให้การช่วยเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง จากการทบทวนฐานข้อมูลงานวิจัยในประเทศไทย (ThaiLIS) และฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ (Science Direct) มีการศึกษาประสิทธิภาพในการทำงาน และสมรรถนะของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ปฏิบัติงานศูนย์พึ่งได้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและพัฒนาตนเองและผู้บริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลการปฏิบัติงานและคัดเลือกบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานศูนย์พึ่งได้ หรือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากร และการทำงานเชิงรุกของศูนย์พึ่งได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหามหาความรุนแรงในครอบครัว
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหามหาความรุนแรงในครอบครัว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน

Good (1973) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นความสามารถที่ทำให้เกิดความสำเร็จเป็นความสัมพันธ์ในแง่บวกกับสิ่งที่มุ่งให้เกิดการงานซึ่งประสิทธิภาพในการทำงานตามความปรารถนาโดยใช้เวลาและความพยายามเล็กน้อยก็สามารถทำงานสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ และ Millet (1954) ได้ให้ความหมายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่พลมนุษย์และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานนั้น ประสิทธิภาพในการทำงาน ต้องประกอบด้วย ปริมาณงานที่ปฏิบัติได้สำเร็จตามมาตรฐานผลงานคุณภาพและทำงานได้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด ดังเช่น ตระกูล อมรนาถ (2560) ได้ให้ความหมาย ประสิทธิภาพการให้บริการเป็นความสามารถที่ทำให้งานเกิดผลสำเร็จโดยพิจารณาถึงการใช้ต้นทุนหรือปัจจัยการนำเข้าให้น้อยที่สุดประหยัดเวลามากที่สุดให้ผู้รับบริการว่ามีความพึงพอใจจากการรับบริการนั้น ๆ มากน้อยเพียงใดปัจจัยการนำเข้าให้น้อยที่สุดประหยัดเวลามากที่สุดใช้ความพยายามความสามารถความรวดเร็วในการปฏิบัติงานมีความถูกต้องบรรลุวัตถุประสงค์การทำงานให้สำเร็จโดยแบ่งออกเป็นด้านดังนี้ 1) ความคุ้มค่า คือการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดผลประโยชน์สูงสุด 2) ด้านความทั่วถึงการให้บริการประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนด้านโครงสร้างพื้นฐานในทุกด้านอย่างทั่วถึง 3) ความเสมอภาคและความเป็นธรรมคือการบริการที่ไม่เลือกปฏิบัติและให้โอกาสผู้ได้รับความเดือดร้อนด้านโครงสร้างพื้นฐานเข้าถึงบริการเข้าถึงบริการอย่างเท่า

เทียมกันและไม่เลือกอาชีพเพศและวัย 4)สนองตอบความต้องการคือการบริการเป็นที่ต้องการของประชาชน และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงกับความเดือดร้อนได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา

สรุปได้ว่าประสิทธิภาพในการทำงานเป็นความสามารถที่ทำให้งานเกิดผลสำเร็จโดยเป็นการใช้ต้นทุนหรือปัจจัยการนำเข้าให้น้อยที่สุด ประหยัดเวลามากที่สุด ทำให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจจากการรับบริการนั้น ๆ ใช้ความพยายามความสามารถความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน มีความถูกต้องบรรลุลำดับวัตถุประสงค์การทำงานให้สำเร็จ

องค์ประกอบประสิทธิภาพในการทำงาน

จากการศึกษาบทความ และงานวิจัยของ อัครเดช ไม้จันทร์ (2560) พบว่า องค์ประกอบประสิทธิภาพในการทำงานประกอบด้วย 1) คุณภาพงานที่ได้รับมอบหมายอย่างคุ้มค่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด 2) ด้านปริมาณงานเป็นจำนวนงานที่ได้กระทำไปแล้วเสร็จภายในระยะเวลาจัดลำดับความสำคัญความเร่งด่วนของงานจำนวนมาก 3) ความรวดเร็ว คือ พนักงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้งานที่ผลิตออกมามีคุณภาพ และงานวิจัยของ เขมจิรา ทองอร่าม (2560) พบว่าองค์ประกอบประสิทธิภาพในการทำงานประกอบด้วย 1) คุณภาพของงาน 2) ปริมาณงาน และ 3) เวลา คือผลงานเสร็จอย่างรวดเร็วและดำเนินงานจะต้องเหมาะสมกับคุณภาพให้ทันกำหนด และแนวคิดของ Peterson and Plowman (1989) ได้กล่าวว่าการวัดประสิทธิภาพทางด้านการทำงานมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ 1) คุณภาพของงาน (Quality) 2) ปริมาณงาน (Quantity) 3) เวลา (Time) และ 4) ค่าใช้จ่าย (Costs)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบประสิทธิภาพในการทำงาน ประกอบด้วย คุณภาพของงานจะต้องได้มีคุณภาพตามข้อกำหนดและตามมาตรฐานของหน่วยงาน ด้านปริมาณงาน เป็นความสามารถในการบริหารจัดการลำดับความสำคัญของงานในเวลาที่กำหนด และได้งานในเวลา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้การจัดการที่มีประสิทธิภาพครบตามองค์ประกอบจะช่วยให้ผู้รับบริการที่มีรอความช่วยเหลือได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างทันที่ที่สามารถปกป้องคุ้มครองจากการถูกระงับแรงอีก

ทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency)

สมรรถนะ หรือความสามารถของบุคคลในองค์กร ได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1960 จากการเสนอบทความทางวิชาการของ McClelland นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดี (Excellent Performer) ที่เรียกว่า สมรรถนะ และได้แสดงแนวคิดที่ว่า สมรรถนะบุคคล เป็นสิ่งที่สามารถคาดหวังความสำเร็จในงานได้ดีกว่าผลการเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้ที่ทำงานเก่งไม่จำเป็นต้องเรียนเก่งเสมอไป แต่ผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการทำงาน ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักการ หรือวิชาการที่มีอยู่ในตัวเอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในงานที่ตนทำ จึงจะกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นมีสมรรถนะ (Stone, 1999)

องค์ประกอบของสมรรถนะ

หลักแนวคิดของ David McClelland กล่าวถึง องค์ประกอบของสมรรถนะ 5 ส่วน คือ ความรู้ (Knowledge) คือ 1) ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ 2) ทักษะ (Skill) คือ สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ ทักษะที่เกิดได้นั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว 3) บทบาททางสังคม (Social Role) หมายถึง สิ่งที่คุณต้องการสื่อให้บุคคลอื่นในสังคมเห็นว่าตัวเขามีบทบาทอย่างไรต่อสังคม เช่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น 4) ภาพพจน์หรือมโนทัศน์เกี่ยวกับตัวเอง (Self-image) หมายถึง ภาพพจน์หรือมโนทัศน์ ที่บุคคลมองตัวเองว่าเป็นอย่างไร เช่น เป็นผู้นำ เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นศิลปิน เป็นต้น และ 5) แรงจูงใจ/ เจตนา (Motive/ Attitude) เป็นแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถนะครบถ้วนตามแนวคิดที่ยกมา จะสามารถช่วยเหลือผู้ถูกกระทำรุนแรงได้บ้าง เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาและหน้าที่ของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ

โรงพยาบาลตำรวจได้จัดบริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤตจากความรุนแรง มาตั้งแต่ปี 2538 โดยจัดทำเป็นหน่วยให้บริการใช้ชื่อว่า “ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี” ต่อมาในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันที่ 12 สิงหาคม 2547 กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับสำนักกิจกรรมสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤตจากความรุนแรง วัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ ขยายบริการให้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ โดยตั้งชื่อศูนย์ให้บริการนี้ว่า “ศูนย์พึ่งได้” โรงพยาบาลตำรวจจึงได้ปรับเปลี่ยนชื่อจาก ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี โรงพยาบาลตำรวจ เป็น ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ หรือ One Stop Crisis Center : OSCC และได้เปิดสถานที่ทำการเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2554 ตามแนวคิดที่จะให้บริการอย่างเป็นรูปธรรมในด้าน Domestic Violence เบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว

โรงพยาบาลตำรวจ จัดเป็นหน่วยสนับสนุนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีพันธกิจหลักทั้งด้านการดูแลรักษาพยาบาลแบบองค์รวม ร่วมกับสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม ทั้งสองประการนี้จะต้องได้มาตรฐานสากล และจัดทำให้เป็นแบบอย่างแก่ศูนย์พึ่งได้อื่นๆ คณะทำงานศูนย์พึ่งได้ รพ.ตร.จึงได้จัดทำระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการตรวจผู้ป่วยคดี ประกาศใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2550 และแนวทางเวชปฏิบัติและป้องกันการติดเชื้อไวรัสเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในผู้ถูกกระทำรุนแรงทางเพศที่สอดคล้องกันและตามมาตรฐานสากล โดยนายแพทย์ใหญ่ โรงพยาบาลตำรวจ อนุมัติให้ดำเนินการอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2552 จนถึงปัจจุบัน

ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เป็นหน่วยงานที่มีแนวทางเวชปฏิบัติที่สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานสากล อีกทั้งยังมีระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการตรวจผู้ป่วยคดี ซึ่งเป็นการสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม และอำนวยความสะดวกให้กับการทำงานของตำรวจ และผู้เสียหายในคดีที่แจ้งว่าถูกละเมิดทางเพศและถูก

กระทารุนแรงในครอบครัวไม่ว่าจะในเรื่องของเวลาหรือการบริการที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแตอย่างใด จึงไม่น่าแปลกใจที่ ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ จะมีผู้ใช้บริการที่ถูกละเมิดทางเพศและถูกระทำรุนแรงในครอบครัวมากที่สุดในประเทศ

ศูนย์พึ่งได้ รพ.ตร. เป็นหน่วยงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง และผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ที่ให้บริการแบบ One Stop Crisis Center ให้บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เราให้บริการแบบเป็นองค์รวม ทั้งด้านจิตใจและสังคม (Humanize health care) ได้แก่ การตรวจชันสูตร การรักษาพยาบาล การตรวจประเมินทางจิตใจ การสงเคราะห์ และการคุ้มครองสวัสดิภาพจากทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย แพทย์ นิติแพทย์ จิตแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา รวมทั้งเครือข่ายทีมสหวิชาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด บ้านพักฉุกเฉิน มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล มูลนิธิปวีณา หงสกุล เพื่อเด็กและสตรี เป็นต้น เพื่อให้เด็กและสตรีเหล่านี้พร้อมทั้งครอบครัว ได้รับการช่วยเหลือ บำบัดฟื้นฟูและป้องกัน แกไข ไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก รวมทั้งสนับสนุนและอำนวยความสะดวก กระบวนการยุติธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิของเด็กและสตรี ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการให้บริการที่มีคุณภาพอย่างเป็นองค์รวม และบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์เป็นประการสำคัญ รวมทั้งสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้านการตรวจชันสูตร

ผลการศึกษา (Results)

จากการศึกษาของคณะทำงานศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งได้ทำการสำรวจสภาพปัญหาในการทำงานและวิเคราะห์สิ่งที่เป็นปัญหาที่ต้องการพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคต ดังนี้

1. สภาพปัญหาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว พบว่า ปัญหาที่สำคัญต่าง ๆ คือ

1.1 ด้านบุคลากรและกำลังพล เนื่องจากศูนย์พึ่งได้ไม่ใช่หน่วยงานที่อยู่ในโครงสร้างหลักของโรงพยาบาลตำรวจปัจจุบันใช้วิธีมอบหมายให้บุคลากรจากหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่เพิ่มอีกหน้าที่หนึ่ง เช่น แพทย์ ที่มาจากสถาบันนิติเวชวิทยาและกลุ่มงานสุตินรีเวชกรรม พยาบาลจากกลุ่มงานพยาบาล นักจิตวิทยาจากกลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติดและนักสังคมสงเคราะห์จากกลุ่มงานสังคมสงเคราะห์โรงพยาบาลตำรวจ จึงทำให้ศูนย์พึ่งได้ไม่มีบุคลากรและทีมสหวิชาชีพที่ทำงานประจำ ไม่มีงบประมาณ ในการทำงานจึงไม่สามารถพัฒนาโครงการหรือบุคลากรได้อย่างเต็มที่

1.2 ด้านงบประมาณ ทางศูนย์พึ่งได้เองนั้นไม่ได้รับงบประมาณประจำปี ปัจจุบันได้รับเงินบำรุงจากโรงพยาบาลตำรวจและเงินที่ได้รับบริจาคจากมูลนิธิของโรงพยาบาลตำรวจเป็นครั้ง ๆ ไป เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น เรื่องวัคซีน และยาป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ยาเพื่อใช้การป้องกันการตั้งครรภ์ และค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ป่วยที่ต่อเนื่อง การดูแลผู้ป่วยที่เข้ามาใช้บริการ ค่าใช้จ่ายที่จะต้อง

ใช้ในโครงการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญที่ทันสมัย รวมถึงค่าใช้จ่ายในโครงการตรวจเยี่ยมเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ทำให้ไม่สามารถวางแผนโครงการได้ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านการปฏิบัติงาน ปัจจุบันนี้มีผู้ป่วยเข้าขอรับบริการตลอดเวลา 24 ชั่วโมง (ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ) รวมถึงวันหยุดราชการ ซึ่งโดยปกติแล้วแนวทางการทำงานจะเริ่มต้นจากการตรวจที่ห้องฉุกเฉินเพื่อตรวจวินิจฉัยเบื้องต้นก่อนที่จะถูกส่งมาตรวจซ้ำที่ศูนย์ฟุ้งได้ในเวลาราชการ ซึ่งการตรวจเบื้องต้นนั้นไม่มีบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฟุ้งได้ที่มีความชำนาญร่วมทำงานด้วยจึงทำวิธีและผลการตรวจในบางรายอาจจะไม่สมบูรณ์เรียบร้อยตามที่ศูนย์ฟุ้งได้ต้องการ โดยการตรวจวินิจฉัยเบื้องต้นนั้น ผู้ป่วยได้รับการตรวจจากหน่วยงานอื่นที่ห้องฉุกเฉินรวมถึงงานสูตินรีเวชกรรมและอื่นๆ ซึ่งสลับเปลี่ยนหมุนเวียนตามเวรที่ได้รับการมอบหมายเพิ่มจากภารกิจงานหลักทำให้ไม่มีความชำนาญในด้านดูแลผู้ป่วยที่ถูกทำร้าย

1.4 ด้านการติดตามเพื่อประเมินผลการทำงาน ศูนย์ฟุ้งได้มีหน้าที่ในการ ตรวจวินิจฉัย และประเมินทั้งทางร่างกายและจิตใจ และรายงานผลการตรวจเพื่อส่งต่อข้อมูลให้หน่วยงานภายนอกที่รับผิดชอบเช่น ตำรวจ และ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่ปัจจุบันนี้ยังไม่มีมีการพัฒนาระบบประสานข้อมูลหรือระบบติดตามผลการปฏิบัติงานว่าคดีได้ถูกส่งฟ้องหรือไม่ มีปัญหาจากผลการตรวจหรือไม่ ผลตรวจที่ส่งไปไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ ผู้ถูกกระทำได้รับการดูแลปลอดภัยและไม่เกิดความรุนแรงซ้ำ

1.5 ด้านการทำงานเชิงรุก ศูนย์ฟุ้งได้ยังขาดการทำงานเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลดจำนวนความรุนแรงและการทำร้ายเด็กและสตรีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และปัจจุบันนี้ยังขาดการให้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเช่นแนวทางปฏิบัติตัวหรือแนวทางการเยียวยาจิตใจผู้เข้ารับบริการหรือผู้ถูกกระทำเพื่อใช้ในการดูแลตนเองและครอบครัว และการเข้าถึงการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ประชาชนไม่รู้ว่าควรจะไปปฏิบัติตัวอย่างไรเพื่อไม่เสี่ยงในการถูกทำร้าย)

2. แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาการทำงานของศูนย์ฟุ้งได้ โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า

2.1 ด้านบุคลากรและกำลังพล ต้องปรับโครงสร้างของโรงพยาบาลตำรวจให้ศูนย์ฟุ้งได้เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจและกำลังพลเป็นของตนเองเพื่อที่จะได้ทำงานและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านงบประมาณ เมื่อมีการปรับโครงสร้างศูนย์ฟุ้งได้เป็นหน่วยงานหลักของโครงสร้างโรงพยาบาลตำรวจซึ่งจะทำให้มีงบประมาณต่อเนื่องทุกปี รวมถึงสามารถมีการวางแผนการบริหารจัดการเงินงบประมาณให้เหมาะสมกับแต่ละภาคส่วนเพื่อสร้างความต่อเนื่องและความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

2.3 ด้านการปฏิบัติงาน ควรมีการวางแผนโครงสร้างการทำงานเพื่อจัดเวรของเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฟุ้งได้ซึ่งบุคลากรที่มีความชำนาญและผ่านการอบรมวิธีการตรวจผู้ป่วยกลุ่มนี้โดยเฉพาะ และเป็นผู้รับผิดชอบดูแลตั้งแต่คนไข้หรือผู้รับบริการมาตรวจครั้งแรกที่ห้องฉุกเฉิน ก่อนที่จะส่งมาตรวจติดตามอาการซ้ำที่ศูนย์ฟุ้งได้อีกครั้ง และปรับระเบียบการทำงานให้ศูนย์ฟุ้งได้สามารถดำเนินการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้นในบางกรณีเพื่อให้เกิดการดูแลผู้ป่วยที่จุดเดียวหรือ One Stop Service Center ให้ได้มากที่สุด

2.4 ด้านการติดตามเพื่อประเมินผลการทำงาน ต้องเพิ่มช่องทางการประสานงาน ให้มีการติดตามข้อมูลดังกล่าวเพื่อประเมินผลการทำงานทั้งทางด้านการตรวจวินิจฉัย วิธีการส่งข้อมูลและการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

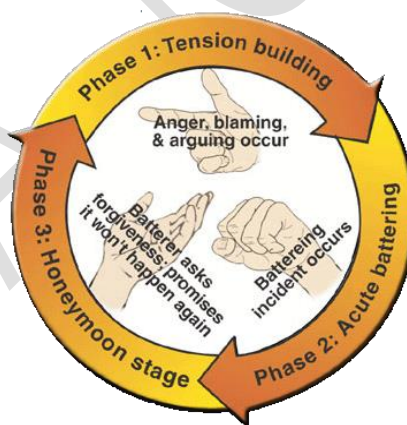
2.5 ด้านการทำงานเชิงรุก จัดทำโครงการให้ความรู้ วิธีสังเกตและหลีกเลี่ยงไม่ให้ตกอยู่ในความเสี่ยงจากการถูกทำร้าย รวมทั้งให้ช่องทางการติดต่อเพื่อให้สามารถแจ้งข้อมูลขอคำแนะนำและความช่วยเหลือตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุหรือหลังจากเกิดเหตุ

อภิปรายผลการศึกษา (Discussion)

1. สภาพปัญหาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัว ประกอบด้วยด้านบุคลากรและกำลังพล ใช้วิธีมอบหมายให้บุคลากรจากหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่เพิ่มอีกหน้าที่หนึ่ง เช่น แพทย์ ด้านงบประมาณ ไม่ได้รับงบประมาณประจำปี ได้รับเงินบำรุง ได้รับบริจาคจากมูลนิธิของโรงพยาบาลตำรวจ ด้านการปฏิบัติงาน มีผู้ป่วยเข้าขอรับบริการตลอดเวลา 24 ชั่วโมง ซึ่งการตรวจเบื้องต้นนั้นไม่มีบุคคลกร หรือเจ้าหน้าที่จากศูนย์พึ่งได้ที่มีความชำนาญร่วมทำงานด้วย ด้านการติดตามเพื่อประเมินผลการทำงาน ไม่มีการพัฒนาระบบประสานข้อมูลหรือระบบติดตามผลการปฏิบัติงาน และด้านการทำงานเชิงรุก ศูนย์พึ่งได้ยังขาดการทำงานเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Good (1973) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นความสามารถที่ทำให้เกิดความสำเร็จเป็นความสัมพันธ์ในแง่บวกกับสิ่งที่มุ่งเทให้กับการงานซึ่งประสิทธิภาพในการทำงานตามความปรารถนาโดยใช้เวลาและความพยายามเล็กน้อยก็สามารถทำให้งานสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ในขณะที่ Millet (1954) ยังได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่พลมนุษย์และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานนั้น ต้องประกอบด้วยปริมาณงานที่ปฏิบัติได้สำเร็จตามมาตรฐานผลงานคุณภาพ และงานได้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตระกูล อมรนาถ (2560) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพการให้บริการเป็นความสามารถที่ทำให้งานเกิดผลสำเร็จโดยพิจารณาถึงการใช้ต้นทุนหรือปัจจัยการนำเข้าให้น้อยที่สุด ประหยัดเวลามากที่สุด ให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจจากการรับบริการนั้น ๆ และใช้ความพยายามความสามารถความรวดเร็วในการปฏิบัติงานมีความถูกต้องบรรลุวัตถุประสงค์การทำงานให้สำเร็จ

2. แนวทางพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัว พบว่า ควรมีการปรับโครงสร้างของโรงพยาบาลตำรวจให้ศูนย์พึ่งได้เป็นหน่วยงานหลักที่มีการกิจและกำลังพลเป็นของตนเองเพื่อที่จะได้ทำงานและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้มีงบประมาณต่อเนื่องทุกปี รวมถึงมีการวางแผนการบริหารจัดการเงินงบประมาณให้เหมาะสมกับแต่ละภาคส่วนเพื่อสร้างความต่อเนื่องและมีความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ด้านการปฏิบัติงาน มีการวางแผนโครงสร้างการทำงานเพื่อจัดเวรของเจ้าหน้าที่จากศูนย์พึ่งได้ และปรับระเบียบการทำงานให้ศูนย์พึ่งได้สามารถดำเนินการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้นในบางกรณีเพื่อให้เป็นการดูแลผู้ป่วยที่จุดเดียวหรือ One Stop Service Center ให้ได้มากที่สุด เพิ่มช่องทางการประสานงาน ให้มีการติดตามข้อมูลดังกล่าวเพื่อประเมินผลการทำงานทั้งทางด้านการตรวจวินิจฉัย

วิธีการส่งข้อมูลและการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และจัดทำโครงการให้ความรู้ วิธีสังเกตและหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดอยู่ในความเสี่ยงจากการถูกทำร้าย รวมทั้งให้ช่องทางการติดต่อเพื่อให้สามารถแจ้งข้อมูลขอคำแนะนำและความช่วยเหลือตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุหรือหลังจากเกิดเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วัชรภรณ์ หุนตระกูล ในปี 2559 ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือการประเมินสมรรถนะบุคลากรศูนย์พึ่งได้ พบว่า คู่มือการประเมินสมรรถนะบุคลากรศูนย์พึ่งได้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับสูง ดังเช่นการศึกษาของ พรทิพย์ คะนิงบุตร (2554) ได้ศึกษา การประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พึ่งได้ (OSCC) โรงพยาบาลปทุมธานี พบว่า โรงพยาบาลมีข้อจำกัดเรื่อง สถานที่ แต่ได้มีการประยุกต์ใช้สถานที่ที่เหมาะสม บุคลากร มีการจัดตั้งคณะกรรมการได้ครอบคลุมทุกวิชาชีพ งบประมาณได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ และด้านกระบวนการ มีการประสานทีมสหวิชาชีพเพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างครบวงจร มีการพัฒนาบุคลากรและดำเนินงานเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และจากการบรรยายของ วรภัทร แสงแก้ว ได้เสนอองค์ความรู้ในการทำงานของศูนย์พึ่งได้ แนวทางการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับระดับการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กและสตรี แยกป้องกันก่อนเกิด เมื่อเกิดเหตุการณ์แล้ว และป้องกันการเกิดซ้ำ ตามแบบ Cycle of Violence ซึ่งเป็นการปฏิบัติแนวทางในการทำงานของศูนย์พึ่งได้ให้ประสบผลสำเร็จต่อไปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 Cycle of Violence

ที่มา : นโยบายและทิศทางการดำเนินงานศูนย์พึ่งได้ ปีงบประมาณ 2560. สำนักงาน

ปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

จากวงจรความรุนแรงในครอบครัว Cycle of Violence ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระดับ (Phase) ดังนี้

ระดับ (Phase) ที่ 1 ความตึงเครียดสะสม ความตึงเครียดที่เกิดการก่อตัวจากเหตุการณ์รอบตัว การด่าว่า ทำร้ายด้วยวาจา ผู้ถูกทำร้ายพยายามควบคุมสถานการณ์ เอาใจยอมหลีกเลี่ยงแต่หยุดความรุนแรงไม่ได้

ระดับ (Phase) ที่ 2 ความตึงเครียดถึงขีดสุด เกิดการทำร้ายรุนแรง คาดเดาไม่ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด
อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ถูกทำร้าย

ระดับ (Phase) ที่ 3 ผู้กระทำแสดงความรู้สึกผิด ขอโทษเอาใจดูแล โทษว่าผู้ถูกทำร้ายเป็นต้นเหตุ
แก้ตัวว่าไม่ได้ทำร้ายรุนแรง สัญญาว่าจะดีขึ้นจะไม่ทำร้ายอีก ผู้ถูกทำร้ายหลงเชื่อว่าสถานการณ์จะดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

1. ผู้บริหารสามารถนำผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานของศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาคriminal ในครอบครัวไปใช้เป็นแนวทางในการนิเทศ ติดตามงาน และอบรมการปฏิบัติงานของบุคลากรศูนย์พึ่งได้
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ เช่น การฝึกอบรม หรือจัดทำหลักสูตร เฉพาะทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง เพื่อให้บุคลากรศูนย์พึ่งได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- เข็มจิรา ทองอร่าม. (2560). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการอุตสาหกรรมฉีดขึ้นรูปพลาสติกในเขตประกอบการอุตสาหกรรมแพคเตอร์แลนด์วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- พรทิพย์ คะนิงบุตร. (2554). การประเมินผลการดำเนินงาน ศูนย์พึ่งได้ (One Stop Crisis Center) โรงพยาบาลปทุมธานี. วารสารวิชาการ โรงพยาบาลปทุมธานี.
- ตระกูล อมรนาถ. (2560). ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนของส่วนโยธา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้ซุง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วัชรภรณ์ หุนตระกูล. (2559). การพัฒนาคู่มือการประเมินสมรรถนะบุคลากรศูนย์พึ่งได้. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักบริหารการสาธารณสุข. (2559). นโยบายและทิศทางการดำเนินงานศูนย์พึ่งได้ ปีงบประมาณ 2560. การประชุม วันที่ 20 ธันวาคม 2559 ณ อาคารซอฟต์แวร์ปาร์ค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ. (2556). แนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเด็ก และสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงในเครือข่ายระดับจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอ-วิทย์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ. (2563). รายงานประจำปี พ.ศ. 2563. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- อดิศักดิ์ ผลิผลการพิมพ์. (2564). การศึกษาการเฝ้าระวังและจัดการความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในเด็ก. คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี : กรุงเทพมหานคร

อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. (หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Coker, A. L., Smith, P. H., Bethea, L., King, M. R., & McKeown, R. E. (2000). Physical health Consequences of physical and psychological intimate partner violence.

Good, C. V. (1973). Dictionary of education. New York: Mc Graw-Hill.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.

Millet, J. D. (1954). Management in the Public Service. New York: McGraw-Hill.

Peterson, E., & Plowman, E. G. (1989). *Business organization and management*. Homewood, ILL: Richard D. Irwin.

Stone, B. (1999). Emotional Intelligence and Core Competencies. *Journal of Extension*. December 1999, 37(6). Retrieved from www.joe.org/joe/1999december/iw4.html.

อัตราการฆ่าตัวตายและปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ

นิภาพร คำอัน¹

วันได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2565 วันแก้ไข: 1 เมษายน 2565 วันยอมรับเผยแพร่: 5 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

ในห้วงที่ผ่านม้อัตราการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากและถือเป็นปัญหาสำคัญ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำอัตวินิบาตกรรม (ฆ่าตัวตาย) สำเร็จของข้าราชการตำรวจ โดยการศึกษาเชิงพรรณนาโดยเก็บข้อมูลย้อนหลัง จากข้อมูลการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ ระหว่างเดือน มกราคม 2557 ถึง ธันวาคม 2564 ของสำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 295 นาย และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์การฆ่าตัวตาย ของโรงพยาบาลตำรวจ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา/เพื่อนร่วมงาน หรือญาติของข้าราชการตำรวจฆ่าตัวตาย ในปี 2564 จำนวน 12 นาย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 295 ราย เกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย (ร้อยละ 98.36) ส่วนมากมีช่วงอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 40) มีชั้นยศระดับจ่าสิบตำรวจ – ดาบตำรวจ (ร้อยละ 46.78) และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสายงานป้องกันปราบปราม (ร้อยละ 70.17) มีพฤติกรรมฆ่าตัวตายโดยการใช้อาวุธปืนมากที่สุด(ร้อยละ 78.31) มีสาเหตุมาจากปัญหาสุขภาพกายมากที่สุด (ร้อยละ 22.64) จากการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา/เพื่อนร่วมงาน คนในครอบครัวของข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย ในปี 2564 จำนวน 12 นาย พบว่า เกือบครึ่งของกลุ่มตัวอย่างเคยบอก หรือมีการแสดงท่าทีว่าจะทำร้ายตนเอง (ร้อยละ 41.67) กว่าครึ่งมีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำ (ร้อยละ 50) ส่วนใหญ่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง/โรคร้ายแรง (ร้อยละ 75) กว่าครึ่งมีอาการโรคซึมเศร้าในช่วงก่อนทำร้ายตนเอง 2 สัปดาห์ (ร้อยละ 58.33) กว่าครึ่งมีรายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 20,001 – 50,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 58.33) ส่วนใหญ่มีเงินฝาก/เงินสะสม(ไม่ทราบจำนวน) (ร้อยละ 66.67) แต่อย่างไรก็ตามกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีภาระหนี้สินที่เป็นปัญหา (ร้อยละ 50) ทั้งนี้ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในการฆ่าตัวตาย ข้าราชการตำรวจทุกนายจึงควรเข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปีและตรวจคัดกรองภาวะสุขภาพจิตของตนเองเป็นประจำ หน่วยงานควรมีการจัดทำหลักสูตร/โปรแกรมในการดูแลสุขภาพจิตสำหรับเจ้าหน้าที่ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้และการจัดเก็บอาวุธปืนกรณีมีข้าราชการตำรวจในสังกัดมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย รวมถึงสอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลไว้หลักสูตรการฝึกอบรมต่าง ๆ

คำสำคัญ: ปัจจัยเสี่ยง การฆ่าตัวตาย ข้าราชการตำรวจ

¹ นักจิตวิทยา (สบ 3) กลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลตำรวจ (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

The Rate of Suicide and Risk Factors for Police Officer Suicide

Nipaporn Khamun¹

Received: February 13, 2022 Revised: April 1, 2022 Accepted: April 5, 2022

Abstract

In the past decade, the police officer suicide rate has increased substantially and become a major concern. The present descriptive research and retrospective study aims to examine the rate of suicide and the risk factors for suicide among police officers. The study comprised 295 cases which occurred between January 2014 and December 2021 from the death records of the Personnel Division of the Royal Thai Police. In addition, an interview form was used to collect the suicide data from the family members, colleagues and/ or commandants of 12 cases in 2021. The study results revealed that suicide was more frequent in men (98.36%). The suicide rate was highest for those aged between 41 and 50 years (40.00%) and 46.78% of the cases were sergeant major or senior sergeant major. The majority of the cases worked in the Prevention and Suppression Division (70.17%). Firearms were the most common means of suicide (78.31%) and the leading cause of suicide was physical health issue (22.64%). According to the suicide data gathered from the subjects related to the cases in 2021, 41.67% of the cases expressed thoughts of self-harm and 50% of the cases drank alcohol constantly. The majority of the cases had chronic health conditions or critical illness (75%) and 58.33% of them were reported to have had depression two weeks before committing suicide. Over half of the cases had family income between 20,001 and 50,000 THB per month (58.33%). Although 66.67% of the cases had savings (unknown amount), half of the cases had financial problems involving debts. In order to lower risk factors for suicide, all police officers should have annual health check-ups and psychological self-tests. Additionally, mental health courses/programs as well as firearm safety training that include best practices in suicide prevention should be held regularly. In addition, integrating personal financial planning into general seminars or training would also help reduce the risk factors.

Keywords: Risk factor, Suicide, Police officer

¹ Psychologist (level3) Department of Psychiatry and Drug Dependence, Police General Hospital (Corresponding author)

บทนำ (Introduction)

โลกมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม อย่างรวดเร็ว รุนแรง และผันผวนในทุกระดับนับตั้งแต่ระดับโลก ประเทศ ชุมชน และครอบครัวไปจนถึงระดับบุคคล ในบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างมั่งคั่งก่อให้เกิดความเครียดและปัญหาทางอารมณ์จนเกิดเป็นปัญหาสุขภาพจิต และหากไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสมอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ องค์การอนามัยโลก (WHO) รายงานสถานการณ์การฆ่าตัวตายของโลกว่า ในแต่ละปีจะมีประชากร กว่า 700,000 คนเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย หรือ 11.7 ต่อประชากรแสนคน คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.5 ล้านคน ใน ปีพ.ศ. 2563 โดยมีคนพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่าคนที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ 20 เท่าตัว (WHO, 2020)

ประเทศไทยในปี 2562 พบว่า อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ เท่ากับ 6.64 ต่อแสนประชากรต่อปี ส่วนในปี 2563 มีอัตราการฆ่าตัวตาย สำเร็จเพิ่มสูงขึ้นเป็น 7.37 ต่อแสนประชากร ซึ่งเป็นผลมาจากการระบาดของ COVID-19 (กรมสุขภาพจิต, 2565) ทั้งนี้จากจำนวนผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย ในปี 2563 มีอาชีพเป็นตำรวจจำนวน 30 นาย อัตราการการฆ่าตัวตายสำเร็จเท่ากับ 15.0 ต่อแสนคน (ประมาณการข้าราชการตำรวจ 200,000 นาย) ซึ่งสูงกว่าอัตราการฆ่าตัวตายของประชากรทั่วไป 2 เท่า อาจเป็นผลมาจากการที่อาชีพตำรวจเป็นอาชีพที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก ต้องแบกรับความคาดหวังของประชาชนและสังคมในการทำงานตลอดเวลา เพราะต้องคอยบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชนจำนวนมากเมื่อเทียบกับตำรวจที่มีอยู่เพียงสองแสนนาย อีกทั้งเป็นอาชีพที่ต้อง บังคับใช้กฎหมายในสังคมซึ่งบางครั้งการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังของตำรวจอาจไม่มีถูกใจประชาชนบางส่วน แต่หากตำรวจไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังก็อาจทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขและทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังนั้นเกิดความพอใจได้ ทำให้ข้าราชการตำรวจต้องแบกรับความกดดันจากการทำงานอยู่ตลอดเวลาจึงมักเกิดความเครียดสะสมได้ง่ายและการที่สามารถเข้าถึงอาวุธปืนได้ง่าย ส่งผลให้เมื่ออัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จของข้าราชการตำรวจมีสูงกว่าประชาชนทั่วไป

การฆ่าตัวตายไม่เพียงแต่ส่งผลเสียต่อตัวผู้ที่กระทำเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของคนในครอบครัว ผู้ใกล้ชิด ที่มักมีความรู้สึกผิดที่ไม่สามารถรับรู้ถึงสัญญาณเตือนหรือให้การช่วยเหลือเพื่อมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งในบางคนอาจเป็นเหมือนเป็นตราประทับที่ติดอยู่ในใจไปตลอดชีวิต นอกจากนี้การฆ่าตัวตายยังส่งผลกระทบต่อด้านทรัพยากรบุคคล และเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลในการพัฒนาประเทศ และหากแม้การกระทำดังกล่าวจะไม่ถึงแก่ชีวิต รัฐย่อมต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดูแล ขณะเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล หรือเมื่อมีความพิการ ทุพพลภาพ (สมรัก ชูวานิชวงศ์, 2559) ในห้วงหลายปีที่ผ่านมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีการจัดตั้งคณะทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ ซึ่งได้มีการกำหนดมาตรการการดำเนินการต่างๆ เพื่อลดการสูญเสียทรัพยากรบุคคล

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะนักจิตวิทยาคลินิกจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ โดยมุ่งหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ เพื่อลดความสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีอาจประเมินค่าได้ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาอัตราการฆ่าตัวตายและปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ

การทบทวนวรรณกรรม (Reviews of Literature)

1. ความหมายของการฆ่าตัวตาย

การฆ่าตัวตาย หมายถึง การที่บุคคลตั้งใจทำร้ายตนเองด้วยความสมัครใจ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองเสียชีวิต ทั้งนี้ การกระทำนั้นอาจประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็เป็นได้ (จรรยาภักษ์ มีวงษ์สม และคณะ, 2556)

การฆ่าตัวตาย หมายถึง การทำให้ชีวิตของตนเองสิ้นสุดด้วยตนเอง โดยบุคคลมีความคิด และพฤติกรรมทำร้ายตนเอง ซึ่งเป็นการแสดงเจตนาที่จะทำให้ตัวเองได้รับบาดเจ็บหรืออันตรายถึงแก่ชีวิต (นนทวัช สิริธีรภักษ์, 2558)

การฆ่าตัวตาย เป็นการกระทำด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งมุ่งมันที่จะทำลายตนเองให้ถึงแก่ชีวิต อาจมุ่งหวังเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากปัญหาหรือความคับข้องใจที่รุนแรงในชีวิต ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจเป็นการกระทำแบบตรงไปตรงมาหรือกระทำทางอ้อม โดยอาจมีการวางแผน หรือไม่ได้วางแผนการล่วงหน้า แต่เป็นการกระทำด้วยความหุนหันพลันแล่นจนเป็นเหตุให้สิ้นสุดของการมีชีวิต (อรพิน ยอดกลาง และคณะ, 2563)

สรุปได้ว่า การฆ่าตัวตาย หมายถึง การที่บุคคลมีความคิดและพฤติกรรมทำร้ายตนเองมุ่งหวังให้ตนเองจบชีวิตลงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากปัญหาหรือความคับข้องใจที่รุนแรงในชีวิตส่วนการพยายามฆ่าตัวตายหมายถึงการที่บุคคลมีความคิดและพฤติกรรมทำร้ายตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ ยังไม่ถึงแก่ชีวิต พฤติกรรมการฆ่าตัวตาย

2. แนวคิดทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง

2.1 Sigmund Freud กล่าวว่า คนเรามักมีทั้งความรักและความชังต่อบุคคลที่ตนรักซึ่งหากบุคคลนั้นได้ตายจากไปตัวบุคคลนั้นย่อมต้องปรับตัวใหม่ โดยส่วนใหญ่จะปรับตัวกับการสูญเสียบุคคลที่ตนรักผ่านกระบวนการทางพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ค่อย ๆ ยอมรับการสูญเสียได้ อย่างไรก็ตามจะมีบางคนที่ไม่สามารถผ่านพ้นการสูญเสียไปได้ เขาจะมีความทุกข์ทรมานใจ จากความโกรธ เคืองร่วมกับการที่ไม่สามารถ

แสดงความโกรธต่อผู้ที่จากไปได้ จึงเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการทำนิติเตียน ต้องการทำร้ายตนเอง จนนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (อรพิน ยอดกลาง และคณะ, 2563)

2.2 Emile Durkheim การฆ่าตัวตายเพื่อตนเองตามแนวคิดของเดอร์ไคม์ การฆ่าตัวตายมีทั้งหมด 4 แบบ คือ

1. Egoistic suicide บุคคลมองว่าตนถูกแยกส่วนออกมาจากสังคม มีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไร้ค่า ไม่มีประโยชน์ สังคมมองไม่เห็นตัวเขา จึงฆ่าตัวตาย เพราะคิดว่า เขาไม่มีประโยชน์ที่จะอยู่ในสังคมต่อไป

2. Altruistic suicide หรือการฆ่าตัวตายเพื่อพลีชีพ เป็นผลมาจากการที่บุคคลนำชีวิตตัวเองเข้าไปยอมให้สังคมอยู่เหนือตัวเขาเอง สังคมเป็น สิ่งที่เขาต้องศรัทธาหรือยึดมั่น การตายคือการพลีชีพให้กับสังคมนั้นเพื่อให้สังคมอยู่ได้

3. Anomic suicide การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ อย่างรวดเร็วจนรู้สึกว่าตัวเองควบคุมไม่ได้ ไม่รู้จะจัดการอย่างไร รวมถึงไม่สามารถเผชิญแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ เขาจึงรู้สึกว่าทุกข์มาก จนไม่มีอะไรยึดเหนี่ยว ควบคุมไม่ได้ เมื่อถึงขีดจำกัดบุคคลจึงคิดว่าการฆ่าตัวตายดีกว่ามีชีวิตอยู่

4. Fatalistic เป็นผลมาจากสังคม ควบคุมหรือวางระเบียบบุคคลมากเกินไป จนปิดกั้นความพยายามของ บุคคลที่จะทำตามความปรารถนา หรือเกิดกับบุคคลที่ ใ้กับกดจากระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีปฏิบัติที่มากเกินไป (สุพัตรา สุขาวห และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล, 2560)

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการฆ่าตัวตาย

3.1 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล (3.1.1) เพศ เพศหญิงจะมีอัตราการพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่าเพศชาย แต่เพศชายกลับมีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงกว่าเพศหญิง (ปรารณา คำมีสินนท์, 2563) (อนุพงศ์ คำมา, 2556) (3.1.2) อายุ ในการฆ่าตัวตาย สามารถพบได้ในทุกกลุ่มอายุแต่ส่วนมากพบในกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งในวัยรุ่นจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ขาดความอบอุ่นต่อสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ใจ (สุพัตรา สุขาวห และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล, 2560) ส่วนในผู้สูงอายุจะสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ (3.1.3) บุคลิกภาพ บุคคลที่มีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวไม่ค่อยพูด เก็บกด (Introvert) วิตกกังวลง่าย คิดมาก ผิดหวังง่าย อ่อนไหวง่าย (Hypersensitive) และบุคคลที่มีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบก้าวร้าว (aggression) หุนหันพลันแล่น (impulsivity) จะมีแนวโน้มในการฆ่าตัวตายที่สูง (วินัย ธงชัย และคณะ, 2558)

3.2 ปัจจัยด้านชีวภาพ (3.2.1) ยีน ผู้ที่มีประวัติคนในครอบครัวเคยมีการฆ่าตัวตายสำเร็จจะมีโอกาสพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่าบุคคลทั่วไป (3.2.2) โรคทางร่างกาย การเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรังที่ก่อให้เกิด

ความเจ็บปวดทรมานหรือการสูญเสียอวัยวะ ส่วนโรคทางกายที่เป็นโรคเรื้อรังนั้นมีส่วนทำให้ความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นได้ (ปรารธนา คำมีสินนท์, 2563)

3.3 ปัจจัยด้านจิตใจ (3.3.1) การใช้สารเสพติด การใช้สารเสพติดหรือแอลกอฮอล์มักส่งผลให้บุคคลมีการคิดตัดสินใจที่แย่ง ขาดการยับยั้งชั่งใจ เกิดอารมณ์ชั่ววูบ มีพฤติกรรมหุนหันพลันแล่น จนทำให้ตัดสินใจฆ่าตัวตาย และเลือกใช้วิธีการที่รุนแรงโอกาสที่จะฆ่าตัวตายสำเร็จจึงสูงขึ้น (3.3.2) การเจ็บป่วยทางจิตเวช ได้แก่ โรคซึมเศร้า โรคจิตเภท การติดยา และการมีบุคลิกภาพผิดปกติสามารถก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตายสำเร็จ (ศศิธร กมลธรรม, 2561)

3.4 ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ครอบครัว ศาสนา อาชีพ และรายได้ (3.4.1) ผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวจะมีความมั่นคงทางสภาพจิตใจมากกว่าบุคคลที่เป็นโสด เป็นหม้าย หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ (3.4.2) ศาสนา บางศาสนาที่มีความเชื่อว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปและไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่บางครั้งการเชื่อในศาสนาอย่างแรงกล้า หรือความเชื่อทางศาสนาที่ผิดอาจส่งผลให้บุคคลฆ่าตัวตายได้ (วินัย ธงชัย และคณะ, 2558) (3.4.3) อาชีพ จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลกพบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีความเครียด กดดัน และแยกตัวจากสังคม มีโอกาสฆ่าตัวตาย สูงกว่าอาชีพอื่น (3.4.4) รายได้ ผู้ที่มีฐานะยากจนมักมีปัญหาต่างๆ รอบตัว ซึ่งความกดดันจากปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการการฆ่าตัวตายได้

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีต่อการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ โดยเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง โดยเก็บข้อมูลแบบย้อนหลัง (Retrospective cross-sectional study) จากข้อมูลข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย ระหว่างเดือนมกราคม 2557 ถึงเดือนธันวาคม 2564 จำนวน 295 ราย และข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย ในปี 2564 โดยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 12 ราย

2. การเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการเสียชีวิตของข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย ระหว่างเดือนมกราคม 2557 ถึง ธันวาคม 2564 ของสำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์การฆ่าตัวตาย ของโรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งปรับปรุงแก้ไขจากแบบสอบถามการฆ่าตัวตาย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยนักจิตวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ เป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หรือญาติของข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย ในปี พ.ศ. 2564

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Results)

1. การศึกษาเชิงปริมาณในกลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย ระหว่างปี 2557 – 2564

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 98.36) ส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 40) อายุเฉลี่ย คือ 44.04 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 9.63 มีอายุน้อยที่สุด คือ 21 ปี และอายุมากที่สุด คือ 59 ปี มีชั้นยศระดับจ่าสิบตำรวจ – ดาบตำรวจ (ร้อยละ 46.78) ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานสายงานป้องกันและปราบปราม (ร้อยละ 70.17) สังกัดที่ฆ่าตัวตายมากที่สุด คือ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9 (ร้อยละ 14.58)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (n= 295)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	291	98.64
หญิง	4	1.36
อายุ		
20-30	39	13.22
31-40	56	18.98
41-50	118	40.00
51-60	82	27.80
$\bar{X} = 44.04$, S.D. = 9.63, Min= 21, Max=59		
ระดับชั้นยศ		
สิบตำรวจตรี - สิบตำรวจเอก	56	18.98
จ่าสิบตำรวจ – ดาบตำรวจ	138	46.78
ร้อยตำรวจตรี – ร้อยตำรวจเอก	77	26.10
พันตำรวจตรี – พันตำรวจโท	21	7.12
พันตำรวจเอก ขึ้นไป	3	1.02
สายงาน		
จราจร	14	4.75
สืบสวน	31	10.51
สอบสวน	24	8.14
ป้องกันและปราบปราม	207	70.17
อำนวยการและสนับสนุน	19	6.44
สังกัด		
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1	9	3.05
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2	14	4.75

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (n= 295)	ร้อยละ
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3	22	7.46
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 4	24	8.14
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 5	37	12.54
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 6	29	9.83
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 6	18	6.10
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 8	22	7.46
กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9	43	14.58
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	30	10.17
กองบัญชาการตำรวจนครบาล	28	9.49
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง	12	4.07
กองบัญชาการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง	2	0.68
สำนักงานจรตํารวจ	1	0.34
กองการต่างประเทศ	1	0.34
กองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด	1	0.34
กองบัญชาการศึกษา	1	0.34
สำนักงานกำลังพล	1	0.34

1.2 พฤติกรรมการฆ่าตัวตาย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการฆ่าตัวตาย โดยการใช้อาวุธปืนมากที่สุด (ร้อยละ 78.31)

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการฆ่าตัวตาย

พฤติกรรมการฆ่าตัวตาย	จำนวน (n= 295)	ร้อยละ
ใช้อาวุธปืน	231	78.31
ผูกคอ	52	17.63
ดื่มสารพิษ เช่น ยาฆ่าแมลง ยากำจัดศัตรูพืช	3	1.02
รมควัน	1	0.34
ตกจากที่สูง	3	1.02
ใช้มีดบาดคอตนเอง	1	0.34
ไม่ระบุพฤติกรรมการตาย	2	0.68

1.3 สาเหตุของการฆ่าตัวตาย

สาเหตุการฆ่าตัวตายมาจากปัญหาสุขภาพกายมากที่สุด (ร้อยละ 22.64)

ตารางที่ 3 สาเหตุการฆ่าตัวตาย

สาเหตุการฆ่าตัวตาย	จำนวน (n= 295)	ร้อยละ
สุขภาพกาย	72	22.64
ส่วนตัว	64	20.13
ครอบครัว	64	20.13
สุขภาพจิต	35	11.01
หนี้สิน	31	9.75
การงาน	9	2.83
ไม่ทราบสาเหตุ	43	13.52

หมายเหตุ ข้าราชการตำรวจบางรายมีสาเหตุการกระทำอัตวินิบาตกรรม(ฆ่าตัวตาย) หลายสาเหตุ

2. การศึกษาเชิงคุณภาพในกลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย ในปี 2564

2.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชาย (ร้อยละ 100) ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 33.33) อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ 39.58 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 10.78 อายุน้อยที่สุด 25 ปี และอายุมากที่สุด 54 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในชั้นยศสิบตำรวจตรี – สิบตำรวจเอก (ร้อยละ 41.66) และปฏิบัติงานในสายงานป้องกันปราบปราม (ร้อยละ 41.68) ระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ระดับ ม.ปลาย หรือเทียบเท่า และปริญญาตรี ทั้งสองระดับมีจำนวนเท่ากัน(ร้อยละ 50) และกลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งมีสถานภาพสมรส(ร้อยละ 50)

ตารางที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (n= 12)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	12	100
หญิง	0	0
ช่วงอายุ		
20-30	3	25
31-40	3	25
41-50	4	33.33
51-60	2	16.67
$\bar{X} = 39.58, S.D. = 10.78, Min= 25, Max=54$		
ระดับชั้นยศ	5	41.66
สิบตำรวจตรี - สิบตำรวจเอก		
จ่าสิบตำรวจ – ดาบตำรวจ	2	16.67
ร้อยตำรวจตรี – ร้อยตำรวจเอก	3	25
พันตำรวจตรี – พันตำรวจโท	2	16.67
พันตำรวจเอก ขึ้นไป	0	0

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (n= 12)	ร้อยละ
สายงาน	1	8.33
จรรยา		
สืบสวน	2	16.67
สอบสวน	3	25
ป้องกันและปราบปราม	5	41.68
อำนวยการและสนับสนุน	1	8.33
ระดับการศึกษา	6	50
ม.ปลาย หรือเทียบเท่า		
ปริญญาตรี	6	50
สถานภาพสมรส	3	25
โสด		
สมรส	6	50
หย่าร้าง	3	25

2.2 สาเหตุหรือเหตุการณ์กระตุ้นให้ทำร้ายตนเอง และพฤติกรรมการทำร้ายตนเอง

สาเหตุที่น่าจะเป็นมากที่สุด คือ ปัญหาสุขภาพจิต (ซึมเศร้า/โรคจิต/ติดสุรา) และปัญหาการทำงาน (ร้อยละ 41.66) กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีพฤติกรรมฆ่าตัวตาย โดยใช้อาวุธปืน (ร้อยละ 83.33)

ตารางที่ 5 สาเหตุหรือเหตุการณ์กระตุ้นให้ทำร้ายตนเอง และพฤติกรรมการทำร้ายตนเอง

สาเหตุและพฤติกรรมทำร้ายตนเอง	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุ		
สุขภาพกาย	3	25
ส่วนตัว	1	8.33
ความสัมพันธ์(ครอบครัว/ทะเลาะกับคนใกล้ชิด)	2	16.67
สุขภาพจิต (ซึมเศร้า/โรคจิต/ติดสุรา)	5	41.66
การทำงาน	5	41.66
หนี้สิน	4	33.33
พฤติกรรมทำร้ายตนเอง		
ใช้อาวุธปืน	10	83.33
ผูกคอตาย	2	16.67

หมายเหตุ ข้าราชการตำรวจแต่ละนายอาจมีสาเหตุในการทำร้ายตนเองหลายสาเหตุ

2.3 พฤติกรรมการขอความช่วยเหลือทางสังคม

กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่ง (ร้อยละ 41.67) เคยบอก หรือมีการแสดงท่าทีว่าจะทำร้ายตนเอง และมีการขอความช่วยเหลือ ในช่วง 1 เดือนก่อนทำร้ายตนเอง (ร้อยละ 41.67) กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่ง (ร้อยละ 50) ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมในรอบ 1 ปี

ตารางที่ 6 การขอความช่วยเหลือทางสังคม (n= 12)

การขอความช่วยเหลือทางสังคม	มี		ไม่มี		ไม่ทราบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เคยบอก หรือมีการแสดงท่าทีว่าจะทำร้ายตนเอง	5	41.67	5	41.67	2	16.66
การขอความช่วยเหลือ ในช่วง 1 เดือนก่อนทำร้ายตนเอง	5	41.67	1	8.33	6	50
การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือ สมาคม ในรอบ 1 ปี	1	8.33	6	50	5	41.67

2.4 ข้อมูลการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โรคประจำตัว โรคจิต และโรคซึมเศร้า

ตารางที่ 7 การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ก่อนเกิดเหตุ (n= 12)

มี		ไม่มี		ไม่ทราบ	
จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3	25	3	25	6	50

กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 25)

ตารางที่ 8 พฤติกรรมในการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (n= 12)

ดื่มประจำ		นานๆครั้ง		ไม่ดื่ม		ไม่ทราบ	
จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6	50	2	16.27	3	25	1	8.33

กว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำ (ร้อยละ 50)

ตารางที่ 9 ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีผสมแอลกอฮอล์ (n= 12)

ผลกระทบของการดื่มสุรา/เครื่องดื่มที่มีผสมแอลกอฮอล์	มี		ไม่มี		ไม่ทราบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำงาน	2	16.66	6	50	4	33.33
ความสัมพันธ์ในครอบครัว/เพื่อนบ้าน	4	33.33	3	25	5	41.67
สุขภาพ	2	16.66	5	41.67	5	41.67

หมายเหตุ ข้าราชการตำรวจบางรายได้รับผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หลายด้าน

การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว/เพื่อนมากที่สุด (ร้อยละ 33.33)

ตารางที่ 10 การเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง/โรคร้ายแรง (n= 12)

มี		ไม่มี		ไม่ทราบ	
จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
9	75	2	16.67	1	8.33

ตารางที่ 10 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง/โรคร้ายแรง จำนวน 9 ราย (ร้อยละ 75)

ตารางที่ 11 ผู้ที่มีอาการของโรคทางจิตเวช (n= 12)

อาการของโรคทางจิตเวช	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีอาการโรคจิตในช่วงก่อนทำร้ายตนเอง 1 เดือน	4	33.33	8	66.67
อาการโรคซึมเศร้าในช่วงก่อนทำร้ายตนเอง 2 สัปดาห์	7	58.33	5	41.67

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่มีอาการโรคจิตในช่วงก่อนทำร้ายตนเอง 1 เดือน (ร้อยละ 66.67) แต่มีอาการโรคซึมเศร้าในช่วงก่อนทำร้ายตนเอง 2 สัปดาห์ (ร้อยละ 58.33)

ตารางที่ 12 บุคลิกภาพ/นิสัยใจคอของข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย (n= 12)

พฤติกรรมกรมฆ่าตัวตาย	จำนวน	ร้อยละ
เก็บตัว แยกตัว ไม่ค่อยพูด (Introvert)	2	16.67
วิตกกังวลง่าย คิดมาก อ่อนไหวง่าย (Hypersensitive)	1	8.33
ยอมตาม ชี้เกรงใจ (Passive)	4	33.33
รับผิดชอบสูง เอาจริงเอาจัง	2	16.67
ร่าเริง ชอบแสดงออก (Extrovert)	9	75
ใจร้อน หุนหันพลันแล่น (Impulsive)	2	16.67
เจ้าอารมณ์ ควบคุมตนเองไม่ได้ (Acting out)	2	16.67

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีบุคลิกภาพแบบร่าเริง ชอบแสดงออก (Extrovert) (ร้อยละ 75) รองลงมา คือ บุคลิกภาพแบบยอมตาม ชี้เกรงใจ (Passive) จำนวน 4 ราย (ร้อยละ 33.33)

ตารางที่ 13 ประวัติการพยายามทำร้ายตนเอง (n= 12)

เคย		ไม่เคย		ไม่ทราบ	
จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2	16.67	4	33.33	6	50

ผู้ให้ข้อมูลกว่าครึ่งไม่ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยมีประวัติการพยายามทำร้ายตนเองหรือไม่ (ร้อยละ 50) แต่มีกลุ่มบางรายมีประวัติการพยายามทำร้ายตนเองมาก่อน (ร้อยละ 16.67)

ตารางที่ 14 ประวัติการเจ็บป่วยและการรักษาโรคทางจิตเวช (n= 12)

อาการของโรคทางจิตเวช	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การรักษาตัวที่โรงพยาบาลจิตเวช หรือคลินิกจิตเวช	3	25	9	75
การใช้ยาทางจิตเวช (ยาคลายกังวล/ยานอนหลับ /ยาด้านเศร้า/ยารักษาโรคจิต)	3	25	9	75

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่มีประวัติการรักษาตัวที่โรงพยาบาลจิตเวช หรือคลินิกจิตเวช หรือมีการใช้ยาทางจิตเวช

2.5 ประวัติการฆ่าตัวตายในครอบครัว

ตารางที่ 15 ประวัติการทำร้ายตนเองและความเจ็บป่วยทางจิตเวชของบุคคลในครอบครัว (n= 12)

ประวัติการทำร้ายตนเองและความเจ็บป่วยทางจิตเวช ของบุคคลในครอบครัว	มี		ไม่มี		ไม่ทราบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
บุคคลในครอบครัวพยายามทำร้ายตนเอง	0	0	6	50	6	50
บุคคลในครอบครัวทำร้ายตนเองสำเร็จ(พ่อ/ลุง)	1	8.33	0	0	11	91.67
บุคคลในครอบครัวเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวช(พ่อ/ลุง)	1	8.33	4	33.33	7	58.34

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ทราบประวัติการทำร้ายตนเองและความเจ็บป่วยทางจิตเวชของบุคคลในครอบครัว

2.6 ข้อมูลด้านการทำงาน

ตารางที่ 16 การดำเนินการทางวินัยของข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย (n= 12)

การถูกดำเนินการทางวินัย	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อยู่ระหว่างถูกดำเนินการทางวินัย	0	0	12	100
ได้รับโทษทางวินัย	0	0	12	100

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่อยู่ระหว่างการถูกดำเนินการทางวินัย หรือได้รับโทษทางวินัย (ร้อยละ 100)

ตารางที่ 17 อาชีพรองของข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตาย (n= 12)

อาชีพรอง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	7	58.33
มี (เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย)	2	16.67
ไม่ทราบ	3	25

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่มีอาชีพรอง (ร้อยละ 58.33)

2.7 ข้อมูลการพักอาศัย

ตารางที่ 18 การพักอาศัยก่อนการฆ่าตัวตาย (n= 12)

การพักอาศัย	จำนวน	ร้อยละ
อยู่คนเดียว	5	41.67
อยู่กับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	1	8.33
อยู่กับครอบครัว (เช่น แฟน ลูก/หลาน/พ่อแม่ ฯลฯ)	6	50

ก่อนการฆ่าตัวตายกลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่ง (ร้อยละ 50) พักอาศัยอยู่กับครอบครัว (เช่น แฟน ลูก/หลาน/พ่อแม่)

2.8 ข้อมูลฐานะทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 19 รายได้ของครอบครัว (n= 12)

รายได้ของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
10,001 – 20,000 บาท/เดือน	2	16.67
20,001 – 50,000 บาท/เดือน	7	58.33
มากกว่า 50,000 บาท/เดือน	3	25

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีรายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 20,001 – 50,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 58.33) นอกจากนี้ ตัวอย่างส่วนใหญ่มีเงินฝาก/เงินสะสม (ไม่ทราบจำนวน) (ร้อยละ 66.67) ผู้ให้ข้อมูลกว่าครึ่งไม่ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้โดยรวมพอใช้หรือไม่ (ร้อยละ 50)

ตารางที่ 20 ฐานะการเงินในครอบครัว (n= 12)

รายได้ของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
เงินฝาก/เงินสะสม		
มีเงินฝาก	8	66.67
ไม่มีเงินฝาก	0	0
ไม่ทราบ	4	33.33
รายได้โดยรวม		
พอใช้	5	41.67
ไม่พอใช้	1	8.33
ไม่ทราบ	6	50
หนี้สิน		
เป็นปัญหา	6	50
ไม่เป็นปัญหา	1	8.33
ไม่ทราบ	5	41.67

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล

1.1 เพศ ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สอดคล้องกับผลการศึกษาศศิธร กมลธรรม และรุ่งระวี แก้วดี (2561) ที่พบว่าผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่เป็นเพศชาย การศึกษาของอนุพงษ์ คำมา (2556) ระบุว่า เพศชายจะฆ่าตัวตายมากกว่าเพศหญิงถึง 2.4 เท่า ในขณะที่การศึกษาของจรรยาธิษั มิวังษ์สม และคณะ (2556) พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศของประชากรไทย ช่วงปี 2555 -2559 พบว่า เพศชายมีอัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากรแสนคนสูงกว่าเพศหญิงในทุกปีถึง 3.39-4.15 เท่า โดยการศึกษาของปรารณา คำมีสินนท์ และคณะ (2563) พบว่า เพศชายจะมีโอกาสเสี่ยงในการฆ่าตัวตายได้สำเร็จมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ในสังคมไทยเพศชายมักถูกคาดหวังและได้รับความกดดันจากบทบาทความเป็นชายที่ต้องเป็นผู้นำ ครอบครัว ต้องเข้มแข็งอ่อนแอไม่ได้ จึงมักมีความละเอียดที่จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อเกิดปัญหาในชีวิต การที่ข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่เป็นเพศชายจึงถือเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้โอกาสในการฆ่าตัวตายสำเร็จมีสูง เนื่องจากเมื่อลงมือฆ่าตัวตายมักเลือกใช้วิธีการที่รุนแรงในฆ่าตัวตาย โดยเฉพาะการใช้อาวุธปืนที่มีอยู่ในความครอบครอง

1.2 อายุ ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 ถึง 50 ปี สอดคล้องกับการศึกษาของ พ.ต.อ.วินัย ธงชัย และคณะ (2558) ที่พบว่า ในปี 2551 – 2557 ช่วงอายุของ ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายมากที่สุดคือ อายุ 41-50 ปี แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ จรรย์รักษ์ มีวงษ์ สม และคณะ (2556) ที่พบว่า ช่วงปี 2555 -2559 อายุที่มีจำนวนคนและอัตราการฆ่าตัวตายมากที่สุดใน ประเทศไทยคือ ช่วงอายุ 30-39 ปี แม้ว่าในปี 2558 ช่วงอายุที่ฆ่าตัวตายมากที่สุดคือ 40-49 ปี อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ นกตล ลำอานค์ (2563) พบว่า อายุของผู้พยายามฆ่าตัวตายที่เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยใน มักพบในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นและวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง การที่ทั้งสองช่วงวัยมีอัตราการฆ่าตัวตายที่สูง อาจเป็นช่วง วัยที่สร้างเนื้อสร้างตัว เป็นวัยที่ต้องทำงาน เพื่อสร้างครอบครัว มีลูกที่ต้องรับผิดชอบส่งผลกระทบต่อภาระความ รับผิดชอบที่มากขึ้น รวมถึงสังคมไทยเมื่อทำงานมีรายได้มักจะถูกคาดหวังจากบุพการีในการเลี้ยงดูยามแก่เฒ่า จึงมีโอกาสที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือเกิดความเครียดจากการทำงานที่อาจส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต ตามมาได้

1.3 บุคลิกภาพ ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนมากมีบุคลิกภาพแบบร่าเริง ชอบแสดงออก(Extrovert) แตกต่างจากการศึกษาของ พ.ต.อ.วินัย ธงชัย และคณะ (2558) ที่พบว่า ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ไม่ค่อยพูด เก็บกด (Introvert) มี ลักษณะอารมณ์อ่อนไหวง่าย ผิดหวังง่ายวิตกกังวลสูง (Hypersensitivity) เป็นไปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ส่วนใหญ่ ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานซึ่งอาจไม่ได้มีความใกล้ชิดหรือไม่กล้าให้ข้อมูลตามความเป็นจริงเนื่องจาก กังวลเรื่องผลกระทบที่จากการให้ข้อมูลทั้งกับหน่วยงาน/ตนเอง/ผู้เสียชีวิต แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า บางส่วนมีบุคลิกภาพแบบยอมตาม ชี้เกรงใจ(Passive) บุคลิกภาพแบบเก็บตัว แยกตัว ไม่ค่อยพูด (Introvert) บุคลิกภาพแบบรับผิดชอบสูง เอาจริงเอาจัง บุคลิกภาพแบบใจร้อน หุนหันพลันแล่น (Impulsive) และบุคลิกภาพแบบเจ้าอารมณ์ ควบคุมตนเองไม่ดี (Acting out) สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา สุขาวห และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล. (2560) ที่กล่าวว่า หากบุคคลมีความสิ้นหวังร่วมกับ มีบุคลิกภาพเดิมแบบ หวั่นไหวง่าย (neuroticism) และ เป็นคนที่ชอบเปิดเผย (extroversion) จะมีความเสี่ยงในการเกิดพฤติกรรม การฆ่าตัวตายสูงสุด นอกจากนี้ยังพบ ในคนที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว (aggression) หุนหันพลันแล่น (impulsivity) โกรธง่าย (anger) อารมณ์แปรปรวน ง่ายไม่มั่นคง (irritability) ไม่เป็นมิตร (hostility) และ วิตกกังวล (anxiety) ปัจจัยด้านชีวภาพ

2. ปัจจัยด้านชีวภาพ

2.1 โรคทางกาย ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนมากมีโรคประจำตัว/โรค เรื้อรัง/โรคร้ายแรงและเป็นสาเหตุที่ถูกระบุในการฆ่าตัวตายมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ อนุพงศ์ คำมา (2556) ที่พบว่า หนึ่งในปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์ต่อการฆ่าตัวตาย คือ การมีโรคประจำตัว เช่น อัมพาต/โรคหลอดเลือด

เลือด สมอง มะเร็งในทุกอวัยวะ โรคตับเรื้อรัง ไตวายเรื้อรัง ปวดศีรษะเรื้อรัง เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นุชนิ เอี่ยมสะอาด และ ปิพิญา ทวีเศษ (2562) ที่พบว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวและเป็นโรคเรื้อรัง รวมถึงการศึกษาของ สมปอง หนูขาว และกฤษฎพงศ์ พุทธะกุล (2563) ที่พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพที่เป็นสาเหตุร่วมของการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ คือ การมีโรคประจำตัวเรื้อรังหลายโรค เช่น โรคซึมเศร้า โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง และการศึกษาของวินัย ธงชัย และคณะ (2558) ที่พบว่าข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง/โรคร้ายแรง ทั้งนี้ การเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรังมักก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานทั้งจากอาการของโรคหรือกระบวนการรักษาโรคซึ่งอาจกระทบกระเทือนการดำเนินชีวิต บุคคลจำเป็นต้องปรับตัวต่อการเจ็บป่วย การต้องพึ่งพาผู้อื่นเป็นอย่างมาก มักทำให้รู้สึกว่าตนเองไร้ค่าหรือเป็นภาระแก่ผู้อื่น เมื่อเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเป็นระยะเวลานานย่อมส่งผลต่อภาวะสุขภาพจิตที่เพิ่มความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายได้

3. ปัจจัยด้านจิตใจ

3.1 พฤติกรรมการดื่มสุรา/เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดื่มสุรา/เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำ บางรายส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว/เพื่อนบ้าน รวมถึงการทำงานและสุขภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าบางส่วนมีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ก่อนการเกิดเหตุ สอดคล้องกับการศึกษาของ อนุพงศ์ คำมา (2556) ที่พบว่า ปัญหาการติดแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการฆ่าตัวตายสำเร็จ และการศึกษาของ สุพัตรา สุขาวท และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล (2560) ที่พบว่า ในวัยรุ่นชายที่ได้รับการวินิจฉัยเป็น substance use disorders มีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูงกว่าคนที่ ไม่เป็น 5.09 เท่า คนที่ใชยาเสพติดในวัยเด็กมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตาย 3 เท่าของคนที่ไม่ใช้ และคนที่ติดสุราในวัยรุ่นมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตาย 5 เท่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย ธงชัย และคณะ (2558) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการดื่มสุรา/เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำ และมีการดื่มสุราก่อนเกิดเหตุ ข้าราชการตำรวจส่วนมากมักมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพื่อการสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อนหลังเลิกงาน หรือเพื่อระบายความเครียดหรือค้ำข้องใจจากปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากยึดกับบทบาทการเป็นผู้นำของครอบครัวและภาพลักษณ์ของตำรวจที่ต้องเข้มแข็งเป็นที่พึ่งของประชาชน จึงเก็บกดอารมณ์ความรู้สึก ไม่กล้าแสดงออกหรือปรึกษาผู้อื่น ด้วยเกรงว่าผู้อื่นจะมองว่าตนเองอ่อนแอ ส่งผลให้บางส่วนเจ็บป่วยด้วยโรคติดสุรา อีกทั้งการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทำให้การคิดตัดสินใจต่างๆ แล้ง ใจร้อน ขาดความยับยั้งชั่งใจ หุนหันพลันแล่นง่าย จึงอาจตัดสินใจฆ่าตัวตายและเลือกใช้วิธีการที่รุนแรง ซึ่งมีโอกาสที่จะฆ่าตัวตายสำเร็จสูง

3.2 ความผิดปกติทางจิตเวช ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งมีอาการโรคซึมเศร้าในช่วงก่อนทำร้ายตนเอง 2 สัปดาห์ บางส่วนมีอาการโรคจิตในช่วงก่อนทำร้ายตนเอง 1 เดือน หรือมีประวัติการรักษาตัวที่โรงพยาบาลจิตเวช หรือคลินิกจิตเวช สอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย ธงชัย ที่พบว่า ในช่วงก่อน

การทำร้ายตนเอง 2 สัปดาห์ ข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่มีอาการซึมเศร้า การศึกษาของ วราภรณ์ ประทีปธีรานันต์ (2557) ที่พบว่า กลุ่มผู้พยายามฆ่าตัวตายมีภาวะซึมเศร้า คิดเป็นร้อยละ 33.31 การศึกษาของ อนุพงศ์ คำมา (2556) พบว่า ภาวะซึมเศร้าเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการฆ่าตัวตายสำเร็จ และการศึกษาของ สุพัตรา สุขาวห และคณะ (2560) ที่พบว่า โรคซึมเศร้าพบได้ร้อยละ 49-64 ในวัยรุ่นที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ วัยรุ่นที่มีอาการของโรคซึมเศร้ามีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายมากกว่าวัยรุ่นที่ไม่มีอาการซึมเศร้า และผู้ที่เป็นโรคจิตเภทมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูงกว่าคนที่ไม่ได้เป็น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นภดล สำอาง (2563) ที่พบว่า ผู้พยายามฆ่าตัวตายได้รับการวินิจฉัยเป็นภาวะการปรับตัวผิดปกติ ร้อยละ 37.2 และโรคซึมเศร้า ร้อยละ 36.4 และการศึกษาของ ศศิธร กมลธรรม และรุ่งระวี แก้วดี (2561) ที่พบว่า ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จป่วยด้วยโรคจิตเวช คือ adjustment disorder สูงที่สุด รองลงมาคือ substance used and related disorder, depressive disorder, psychosis ตามลำดับ บุคคลที่มีภาวะซึมเศร้ามีลักษณะความคิดที่เป็นด้านลบ โดยอัตโนมัติ ส่งผลให้มีความรู้สึกเบื่อรุนแรงแทบทุกอย่างในชีวิต เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป ความเศร้าที่รุนแรงมากๆ อาจทำให้คิดว่าตนเองผิด ไร้ค่า และคิดอยากตาย การตายจึงเป็นเหมือนทางออกที่จะไม่ต้องเผชิญปัญหาต่อไป ส่วนในผู้ป่วยจิตเภทที่มีต่ออาการหลงผิดจะมีความสัมพันธ์กับอาการประสาทหลอนทางหู ส่วนใหญ่เป็นอาการหลงผิดแบบหวาดระแวงว่ามีคนจะมาทำร้าย ได้ยินเสียง คนมาขู่ฆ่า จึงมีความคิดต้องการทำร้ายตนเอง ก่อนคนอื่นจะมาฆ่าตนเอง

4. ปัจจัยทางสังคม

ฐานะทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า แม้กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีเงินฝาก/เงินสะสม (ไม่ทราบจำนวน) แต่กว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างนั้นมีการหนี้สินที่เป็นปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย ธงชัยและคณะ (2558) ที่พบว่า ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ มีหนี้สิน ถูกโกง และเล่นการพนัน สอดคล้องกับการศึกษาของอนุพงศ์ คำมา (2556) พบว่าการมีปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น การสูญเสียทรัพย์สิน/ประสบภัย/เสียพนัน เป็นปัจจัยที่เสี่ยงสัมพันธ์กับการฆ่าตัวตายสำเร็จ ซึ่งจากข้อมูล กรมสุขภาพจิต พบว่า ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2563 ที่เริ่มมีการระบาดของไวรัส โควิด-19 (COVID-19) มีคนไทยเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 เมื่อเทียบกับ 6 เดือนแรกของปี 2562 โดยการเพิ่มขึ้นในอัตรานี้มีความคล้ายคลึงกับการเพิ่มขึ้นในช่วงวิกฤตต้มยำกุ้งที่มีอัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 20-30 ในช่วง 3 ปีหลังเกิดวิกฤต ทั้งนี้ปัญหาภาระหนี้สินมักส่งผลกระทบให้บุคคลเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว การติดสุรา ความเครียดสะสม เป็นต้น เมื่อมีปัญหาเรื้อรังเรื้อรังรู้สึกว่าจะ ไม่สามารถจัดการได้ บุคคลอาจเลือกใช้การฆ่าตัวตายเพื่อเป็นทางออกได้

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง/โรคร้ายแรง ข้าราชการตำรวจทุกคนจึงควรได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี และเข้ารับการรักษาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งหน่วยงานควรจัดสรรภาระงานให้เหมาะสมตามความเจ็บป่วยของข้าราชการตำรวจ เพื่อเอื้อต่อการติดตามการรักษา

2. จากการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจที่ฆ่าตัวตายส่วนมากมีอาการของโรคซึมเศร้าก่อนการทำร้ายตนเอง จึงควรมีการประเมินคัดกรองภาวะสุขภาพจิตของข้าราชการตำรวจเป็นประจำ เพื่อให้สามารถทราบได้ว่าบุคคลใดมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตหรือการฆ่าตัวตาย โดยอาจมอบหมายให้ข้าราชการตำรวจหรือนุสนาจารย์ของหน่วยงานที่ได้รับการฝึกอบรมทางด้านสุขภาพจิตเป็นผู้รับผิดชอบการตรวจประเมิน และหากพบว่ารายใดมีความเสี่ยงควรมีการส่งตัวไปรับการประเมินเพิ่มเติม ณ โรงพยาบาลในพื้นที่ หรือโรงพยาบาลตำรวจ

3. แต่ละหน่วยงานควรมีการจัดทำหลักสูตร/โปรแกรมในการดูแลสุขภาพจิตสำหรับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน โดยในระยะแรกอาจขอความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากโรงพยาบาลตำรวจหรือโรงพยาบาลใกล้เคียง ดังจะเห็นจากในประเทศสหรัฐอเมริกาที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต่างๆ เกือบทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานขนาดใหญ่จะมีโปรแกรม/หลักสูตรในการดูแลสุขภาพจิตสำหรับเจ้าหน้าที่ซึ่งแต่ละหน่วยงานจัดทำขึ้น

4. ควรมีการจัดทีมสำหรับลงพื้นที่ภายหลังเกิดการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ เพื่อทำการเยียวยาสภาพจิตใจของครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทางอารมณ์หรือผลกระทบทางลบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้พูดคุยเชิงจิตวิทยาเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายและแผนการป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าวในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้เพื่อนร่วมงานและครอบครัวสามารถจัดการหรือปรับตัวกับเหตุการณ์ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง Postvention นี้ถือเป็นส่วนในการสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย (Loo, 2001) นอกจากนี้การลงพื้นที่สืบสวนเหตุการณ์การฆ่าตัวตายจะช่วยให้ทราบถึงข้อมูลและสาเหตุที่แท้จริง ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อวางแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงจุด

5. ควรมีการสอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลไว้หลักสูตร การฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงินและมีการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยป้องกันปัญหาระหนี้ล้นพ้นตัว

6. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้และการจัดเก็บอาวุธปืนแก่ข้าราชการตำรวจ รวมถึงแนวทางในการจัดเก็บอาวุธปืนกรณีข้าราชการตำรวจในสังกัดมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย เพื่อจำกัดการเข้าถึงอาวุธปืนที่อาจถูกใช้ในการฆ่าตัวตาย ซึ่งปัจจุบันในบางประเทศ เช่น อเมริกา อิสราเอล เป็นต้น

กำหนดเมื่อหมดเวลาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บางหน่วยงานจะมีการจัดเก็บอาวุธปืนไว้ที่หน่วยไม่อนุญาตให้นำอาวุธปืนกลับบ้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นภาพรวมอัตราการฆ่าตัวตายและปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ แต่เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์มีจำนวนน้อย อีกทั้งในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งอาจมีความกังวลในการให้ข้อมูลเนื่องจากเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อตนเอง ผู้เสียชีวิตหรือหน่วยงานต้นสังกัด จึงอาจมีการให้ข้อมูลที่ไม่ตรงตามความเป็นจริงหรือหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลบางอย่าง งานวิจัยในอนาคตจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น และควรสัมภาษณ์คนในครอบครัวหรือญาติที่ใกล้ชิดร่วมด้วย เพื่อให้วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจได้ครบถ้วนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการวางแผนทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2565). รายงานการฆ่าตัวตายของประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/report/suicide/>.
- จรรยาธิษัฏ มิ่งขวัญ และคณะ. (2556). สถานการณ์และวิธีการฆ่าตัวตายที่สัมพันธ์กับเพศ-ช่วงอายุ-ภูมิภาคในประเทศไทย. *วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์*, 7(2), 59-72.
- นภดล สำอางค์. (2563). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพยายามฆ่าตัวตาย โรงพยาบาลพระปกเกล้าจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม*, 4(8), เมษายน – กันยายน 2563.
- นุชณี เอี่ยมสะอาด, และปัทมวิภา ทวีเศษ. (2562). ศึกษาการฆ่าตัวตายของโรงพยาบาลพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ*, 16(3), 23-30.
- นันทวัช สิริธิราช. (2558). จิตเวชศิริราช. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรารณา คำมีสินนท์, และคณะ. (2563). การศึกษาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยปกป้องของผู้พยายามฆ่าตัวตายในเขตบริการสุขภาพที่ 7. *วารสารป้องกันและการฆ่าตัวตายแห่งประเทศไทย* 2563, 1(1), 25-40.
- วรารณ ประทีปธีรานันต์. (2557). อัตราการฆ่าตัวตายและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมฆ่าตัวตายโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูธร จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 28(3), 90-102.
- วินัย ธงชัย และคณะ. (2558). การสาเหตุการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ : กรณีศึกษาการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ ช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2556. *วารสารจิตวิทยาคลินิก*, 46(1), 30-39.
- ศศิธร กมลธรรม และรุ่งระวี แก้วดี. (2561). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการฆ่าตัวตายเป็นสำเร็จในเขตเมือง

- จังหวัดลำปาง ด้วยการสืบค้น หลังเสียชีวิต ตุลาคม 2553 - กันยายน 2556. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย* 2561, 63(1), 47-54.
- สมปอง หนูขาว และกฤษพงศ์ พุตระกูล. 2563. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายของข้าราชการตำรวจ. *วารสารอาชีวศึกษาและสังคมศาสตร์*, 2(2), 59-72.
- สมรัก ชวนิชวงศ์ .(2559). *อาการซึมเศร้าที่มาของการฆ่าตัวตาย*. สืบค้นจาก [https://www.posttoday.com/life/ healthy/455087](https://www.posttoday.com/life/healthy/455087).
- สุพัตรา สุขาวห และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล. (2560). ปัจจัยเสี่ยงและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 62(4), 359-378.
- สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *สถิติข้าราชการตำรวจกระทำอัตวินิบาตกรรม(ฆ่าตัวตาย) ประจำปี พ.ศ.2551 – 2564*. สืบค้นจากฐานข้อมูลสำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- อนุพงศ์ คำมา. (2556). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายสำเร็จ : กรณีศึกษาจังหวัดสุโขทัย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย* 2556, 58(1), 3-16.
- อรพิน ยอดกลาง และคณะ. (2563). *การป้องกันและลดปัญหาการฆ่าตัวตายในประเทศไทย (Suicide Prevention and reduce Self harm in Thailand)* (รายงานวิจัย). ขอนแก่น: โรงพยาบาลจิตเวชราชชนรินทร์ขอนแก่น.
- Loo, R. (2001). A meta-analysis of police suicide rates: findings and issues. *Suicide Life-Threat*. Vol. 33 No. 3. pp. 313-325.
- World Health Organization: WHO. (2020). Retrieved from: <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/data-research/suicide-data>.

แรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการติดการพนันออนไลน์

ทักษพร ศรีแก้วช่วง¹ และสฤณี สืบพงษ์ศิริ²

วันได้รับบทความ: 2 กันยายน 2564 วันแก้ไข: 18 กันยายน 2564 วันยอมรับเผยแพร่: 20 กันยายน 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการติดการพนันออนไลน์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของผู้เล่นการพนันออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการติดการพนันออนไลน์ของผู้เล่นการพนันออนไลน์ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการติดการพนันออนไลน์ โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกลุ่มผู้เล่นการพนันออนไลน์ จำนวน 10 ราย และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า ผู้เล่นการพนันออนไลน์จะเริ่มเล่นจากการพนันฟุตบอลออนไลน์ โดยมีความถี่อย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง และหากวันใดไม่ได้เล่นการพนันออนไลน์ จะรู้สึกเหมือนขาดอะไรไปบางอย่าง มีอาการหงุดหงิดบ้างเล็กน้อย ส่วนแรงจูงใจที่ทำให้มีพฤติกรรมในการเล่นการพนันออนไลน์ เกิดจาก ความชื่นชอบส่วนตัว ในการชอบลุ้น ชอบเสี่ยงโชค และหากิจกรรมทำยามว่างที่ไม่น่าเบื่อ และพบว่าสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ มีผลต่อการตัดสินใจเล่นการพนันออนไลน์ สำหรับมุมมองของผู้เล่นแล้ว มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมอยู่ ไม่มีผลทำให้เกรงกลัวหรือส่งผลต่อการตัดสินใจเล่นการพนันออนไลน์ เนื่องจากผู้เล่นเชื่อว่า การเล่นการพนันออนไลน์นั้น ไม่มีความเสี่ยงในการถูกดำเนินคดี เพราะใช้ตัวตนในโลกออนไลน์เล่น โดยไม่เสี่ยงเท่ากับการเดินทางไปเล่นการพนันด้วยตนเองที่บ่อนการพนัน

คำสำคัญ: แรงจูงใจ การติดการพนัน การพนันออนไลน์

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะอาชีววิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² คณะอาชีววิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Motivation for Online Gambling Addiction

Taksapron Srikeawchuang¹ & Sarit Suebpongsiri²

Received: October 11, 2021 Revised: November 19, 2021 Accepted: November 29, 2021

Abstract

This study, “Motivation for Online Gambling Addiction”, aimed to 1) study online gambling of online gamblers 2) study the motivation for online gambling addiction of online gamblers and 3) find preventive and corrective measures for online gambling addiction. This study used a qualitative study method with in-depth interviews of 10 key informants who were online gamblers. Content analysis was the method for data analysis. It was found that online gamblers mostly started from online soccer gambling with a gambling frequency of at least once a week. When not actively engaged in gambling, the key informant would feel slightly irritated and inadequate. Major factors in key informants’ engagement in online gambling were their own preferences to “keep their fingers crossed” or take risks and do exciting activities. The study showed that online gambling advertisements did have a substantial effect on the decision to engage in gambling. In the eyes of the players, existing legal measures do not have an effect on their decision to engage in gambling as they believe that online gambling is safer and more anonymous compared to going to actual casinos.

Keywords: Motivation, Online Gambling, Addiction

¹ Graduate student, Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University (Corresponding author)

² Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University

บทนำ (Introduction)

สถานการณ์การขยายตัวของการเล่นพนันทั่วโลก ได้สร้างความกังวลให้ประเทศต่างๆ ต่อการเตรียมความพร้อมรับมือกับอุบัติการณ์ของปัญหาการพนันในชุมชนที่มากขึ้น (Korn, Gibbins, & Azmier, 2003) จากการเติบโตขยายตัวแบบก้าวกระโดดของธุรกิจการพนันในรอบทศวรรษที่ผ่านมา สร้างรูปแบบ วิธีการ และทัศนคติใหม่กับการพนัน อาทิ ทำให้การพนันเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความทันสมัย การสร้างค่านิยมการเล่นพนันที่สร้างรายได้มหาศาล การใช้การพนันเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์เชิงท่องเที่ยว การให้คุณค่ากับกระบวนการของการพนัน ในฐานะองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการให้คุณค่าต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพนันในฐานะ อาชีพที่สร้างเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน และภาครัฐก็มักจะมีส่วนพัวพันกับการพนันจากแรงผลักดันของ ภาคสังคมและภาคธุรกิจ และได้รับประโยชน์โดยตรงจากรายได้ภาษีอากรที่จัดเก็บ จากการเปิดให้มีการพนันโดยถูกต้องตามกฎหมาย (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2559) เป็นผลทำให้การพนันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โครงสร้างธุรกิจการพนันมีความสลับซับซ้อนและผลประโยชน์มหาศาล รวมทั้งมีหลายกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อกล่าวถึงการพนันนั้น ในปัจจุบันรูปแบบของการพนันแบบหนึ่ง ที่มีการแพร่หลายนิยมเล่น และมีจำนวนของผู้เล่นการพนันเพิ่มมากขึ้น ก็คือ การพนันออนไลน์

การพนันออนไลน์ เป็นการพนันข้ามชาติที่มีการเติบโตอย่างมาก ปัจจัยที่ส่งผลให้ธุรกิจการพนันออนไลน์เติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด ก็คือ ความง่ายในการเข้าถึง ความสะดวกของการเข้าร่วม การมีความหลากหลายรูปแบบพนันให้แก่ผู้เล่น และตัวนักพนันเองก็มักมองว่า มีความเสี่ยงน้อยกว่าในการถูกเจ้าหน้าที่จับกุม แต่จุดด้อยของการพนันออนไลน์กลับยังไม่มีคนกล่าวถึงกันมากนัก และมักเป็นสิ่งที่นักพนันมักมองข้าม อาทิ ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ในการให้บริการ การขาดความชัดเจนในการจ่ายเงินพนันให้กับลูกค้า ปัญหาเหล่านี้กลับยังไม่เคยถูกหยิบยกมากล่าวกันมากนัก และในขณะเดียวกันยังพบว่า กลุ่มของคนที่เข้ามาเล่นการพนัน เป็นกลุ่มเยาวชนที่มีอายุน้อย ซึ่งจากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการพนันของประเทศไทย โดยข้อมูลของ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (2561) พบว่า จากจำนวนเด็กชั้นประถมทั่วประเทศกว่า 5 ล้านคน มีเด็กชั้นประถมมากกว่า 300,000 คน ที่ติดการพนัน ส่วนเด็กชั้นมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา ที่ปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 7 ล้านคน ติดการพนันประมาณ 1.7 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเล่นพนันฟุตบอลและเกมออนไลน์ โดยเมื่อแยกตามช่วงอายุ และเพศ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เคยเล่นพนัน คิดเป็น 39.4% ไม่เคยเล่นพนัน คิดเป็น 60.6% ส่วนอายุที่เริ่มเล่นพนันครั้งแรก พบว่าอายุน้อยที่สุด คือ 7 ปี และกว่า 60% เริ่มเล่นพนันตอนอายุไม่เกิน 20 ปี สิ่งเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าการเข้าสู่การพนันของสังคมไทยเป็นไปได้โดยง่าย

ส่วนปัญหาใหญ่อีกข้อหนึ่งคือ การแพร่หลายของอินเทอร์เน็ตผ่านทางสมาร์ทโฟนที่คนไทยนิยมใช้กันมาก มีเว็บไซต์เล่นการพนันออนไลน์จากทั่วโลกให้คนไทยเข้าถึงได้มากกว่า 200,000 เว็บไซต์ มีเด็กเยาวชนเล่นการพนัน 3.69 ล้านคน ในจำนวนนี้กว่า 1 แสนคน ติดหนี้การพนันเป็นเงินราว 335 ล้านบาท ทำให้มีการนิยมเล่นการพนันกันได้สะดวก และแพร่หลายเพิ่มขึ้น ทั้งการพนันการแข่งขันฟุตบอล คาสิโนออนไลน์ และอื่นๆ ยังมีรายงานเพิ่มเติมว่า มีคนไทยทั้งเด็กเยาวชน ผู้หญิง คนสูงวัย เล่นการพนันสูงขึ้นในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (วิทยากร

เชียงใหม่, 2562, น.15) จากภาพข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของเครือข่ายการให้บริการพนันออนไลน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาที่สังคมไทยยังไร้ทิศทางในการบริหารจัดการที่ดี และเป็นคำถามสำคัญที่ต้องร่วมกันหาคำตอบว่าสังคมไทยควรจะจัดการธุรกิจการพนันอย่างไร ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมที่เชื่อมโยงสังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งในระบบที่มีความเป็นสากล

ดังนั้น จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง แรงจูงใจในการติดการพนันออนไลน์ เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเล่นการ และการติดการพนันออนไลน์ของกลุ่มผู้เล่นการพนันออนไลน์ เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจในการเล่นการพนันออนไลน์ และ เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมติดการพนันออนไลน์

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ของกลุ่มผู้เล่นการพนันออนไลน์
2. เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมติดการพนันออนไลน์ของกลุ่มผู้เล่นการพนันออนไลน์
3. เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมติดการพนันออนไลน์

ทบทวนวรรณกรรม (Reviews of Literature)

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพนัน และการติดการพนัน

การพนัน เป็นการเอาเงินหรือสิ่งของโดยอาศัย ความฉลาด ความชำนาญ เล่ห์เหลี่ยม ไหวพริบ ปฏิภาณฝีมือรวมทั้งโชคด้วย โดยปัจจุบันนั้น การพนันมีการพัฒนาให้มีความทันสมัย โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารออนไลน์มาใช้เป็นสื่อกลางในการเล่นการพนันระหว่างผู้เล่นแต่ละคน โดยจากการศึกษาพบว่า มีผู้ที่กล่าวถึง ความหมายของการพนันไว้หลากหลาย อาทิ สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2546, น.10) จี๊ด เศรษฐบุตร (2536, น.18) แต่กล่าวโดยสรุปแล้ว การพนัน จะหมายถึง การที่มีบุคคลสองฝ่ายที่มีความเห็นตรงข้ามกันในการเหตุการณ์ในเหตุการณ์หนึ่งในอนาคตได้ทำการสัญญากัน และเมื่อปรากฏเหตุการณ์ในทางหนึ่งแน่นอนแล้ว ฝ่ายที่แพ้จะต้องจ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้กับฝ่ายที่ชนะตามที่ได้ตกลงกันไว้

ส่วนสาเหตุที่ทำให้คนเล่นการพนันนั้น ศุภศักดิ์ ตระการรัตนกุล (2540, น.20-21) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ความโลภ เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด เพราะการได้เงินก้อนใหญ่โดยง่ายเป็นสิ่งดึงดูดใจคนเรา โดยเหตุผลนี้จะเป็นจริงที่สุดในหมู่คนยากจน ที่ไม่มีทั้งการศึกษาและทักษะความชำนาญในงานใดๆ จึงคิดว่าวิถีทางเดียวที่จะก้าวสู่ความมั่งคั่งได้คือเล่นการพนัน
2. ความโก้ ค่านิยมของคนในสังคมบางกลุ่มหรือคนบางคน ยังนิยมยกย่องคนเด่น และการจะทำตัวให้เป็นที่สังเกตเห็นได้ในสังคมนั้นก็คือ การเป็นนักพนันมือหนัก
3. ความเบื่อ ความเบื่อในชีวิตประจำวันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนมุ่งเข้าหาการพนัน เพราะการพนันนั้นจะเต็มไปด้วยความท้าทายในชีวิต

4. ความเชื่อในโชค โดยนักพนันนั้นจะไม่มีใครยอมรับว่าการเล่นได้ของตนนั้นเกิดขึ้นเพราะความเคราะห์ดี แต่จะเชื่อว่าเป็นเพราะโชคประจำตัว

นอกจากนั้นจากการศึกษาของ Henry R. Lesieur and Robert L. Custer (1984) ยังพบอีกว่าปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการติดการพนันมีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย เช่น ความชอบ หรือความต้องการที่จะได้รับรางวัลใหญ่ๆ ตอบแทนจากการชนะการพนัน การอยากได้เงินพนันที่เสียไปคืน ซึ่งความต้องการได้รับรางวัล หรือการอยากได้เงินที่เสียไปคืนนี้ถือเป็นแรงจูงใจ ประเภทความต้องการ ซึ่งเมื่อเกิดความต้องการแล้วแต่ความต้องการนั้นยังไม่ได้รับการตอบสนอง เช่น ไม่ได้รางวัลใหญ่ หรือเล่นเท่าไรก็ยังไม่ได้เงินที่เสียไปคืนจะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีพฤติกรรมในการเล่นการพนันแบบมีทุ่มสุดตัว

ส่วนทางด้านจิตวิทยาของการที่บุคคลชอบเล่นการพนัน หรือ จิตวิทยาการพนัน ในมุมมองทางด้านสุขภาพจิตและจิตเวช ถือว่าเป็นกลุ่มของอาการป่วยที่เรียกว่า โรคติดการพนัน (Pathological Gambling) ซึ่งผู้ป่วยกลุ่มนี้จะไม่สามารถต่อต้านแรงกระตุ้น หรือ แรงผลักดัน หรือ สิ่งยั่วยวน ที่จะให้กระทำบางอย่างที่เป็นอันตรายทั้งต่อตนเองหรือผู้อื่น โดยส่วนมากจะเกิดความรู้สึกตึงเครียดหรือถูกปลุกเร้าอย่างมากก่อนลงมือกระทำ และจะรู้สึกยินดีเมื่อใจหรือรู้สึกได้ปลดปล่อยในระหว่างที่ได้กำลังกระทำ ภาวะดังกล่าวจะคล้าย ๆ กับภาวะย้ำคิดย้ำทำ ซึ่งกลไกที่ทำให้เกิดความผิดปกติเหล่านี้จะคล้ายกัน จากการศึกษาทาง ระบาดวิทยาแสดงให้เห็นว่า ในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติในการควบคุมแรงกระตุ้นภายใน (Impulse-Control Disorder) นั้นจะมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดภาวะผิดปกติอื่น ๆ รวมด้วย เช่น การติดสารเสพติด การย้ำคิดย้ำทำและการมีภาวะความวิตกกังวลสูงอย่างผิดปกติ และการเกิดอารมณ์แปรปรวน (กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, 2562)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า มีหลายสาเหตุที่จะนำไปสู่การเล่นการพนัน ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุที่มาจาก ปัจจัยส่วนบุคคล สภาพครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม และสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สามารถเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนหันมาเล่นการพนันกันมากขึ้น โดยเฉพาะสภาพสังคมที่มีการนำเอาเทคโนโลยีและการสื่อสารเข้ามาช่วยในการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวก รวดเร็วและไร้พรมแดนอย่างเช่นในปัจจุบัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพนันออนไลน์

การพนันออนไลน์ เป็นการเล่นเกมพนันรูปแบบใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีและการสื่อสารเข้ามาช่วยในการเข้าถึงการพนันได้ง่ายยิ่งขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยพบว่า ในภูมิภาคเอเชีย เกมการพนันออนไลน์มีแนวโน้มเติบโตอย่างมาก เนื่องจากรัฐบาลในภูมิภาคแถบนี้หลายแห่งได้ให้การสนับสนุนการเปิดธุรกิจการพนัน ให้เป็นตลาดการพนันถูกกฎหมาย และพยายามแปลงสภาพบ่อนการพนันแบบดั้งเดิมให้กลายเป็นคาสิโน-รีสอร์ท เช่น กรณีประเทศสิงคโปร์ ได้ทำบ่อนการพนันเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจร เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในประเทศ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและควบคุมการพนัน ซึ่งตามกฎหมายการเปิดบ่อนการพนันภายในราชอาณาจักรไทยไม่สามารถทำได้ ส่วนการบังคับใช้กฎหมายนั้น คดีเกี่ยวกับการพนัน ซึ่งจัดเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง มีสถิติการจับกุมมากเป็นอันดับ

รองจากคดียาเสพติด และคดีอาชญากรรม ด้วยเหตุนี้ประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดนจึงมีการเปิดบ่อนการพนันจำนวนมาก เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา บ่อนการพนันชายแดน โดยเฉพาะบ่อน ปอยเปต ประเทศกัมพูชา เปิดบริการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเล่นที่บ่อนโดยตรง ปัจจุบันบ่อนการพนันชายแดนมีการปรับตัวเพื่อขยายฐานผู้เล่นหน้าใหม่เข้าสู่ธุรกิจการพนัน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่นิยมเล่นไอที และชอบเล่น หรือดูฟุตบอลเป็นกิจกรรมอยู่แล้ว

นอกจากนั้น ผู้ประกอบการยังนำการพนันประเภทอื่น ๆ ที่เล่นในบ่อน เช่น บาคาร่า ไฮโล กำถั่ว และ หว่ย เข้าสู่ระบบออนไลน์ด้วย ได้แก่ เว็บไซต์ Gclub, Royal1688, Holiday Palace, Red Dragon, Ruby888, Sbobet, Ibcbet โดยเว็บไซต์ที่นิยมกันของผู้เล่น ได้แก่ Gclub, Holiday Palace และ Royal1688 เป็นต้น ปัจจุบันยังพบว่า มีธุรกิจที่ส่งเสริมในคนเข้ามาเล่นเกมออนไลน์หลายอย่างได้ฟรี โดยไม่ได้ใช้เงินจริง กฎหมายจึงไม่ถือว่าเป็นการพนัน แต่เกมเหล่านี้ก็มีการแข่งขัน มีความเสี่ยงเช่นเดียวกับการพนัน เป็นการฝึกให้คนเล่นสนุกเพลิดเพลินกับการเล่นเกมแบบการพนัน รวมทั้งยังส่งเสริมให้คนเล่นเห็นว่ามีโอกาสชนะหรือได้มากกว่าเสียหรือเชื่อว่าตนนั้นมีโอกาสจะรวยได้ถ้าไปเล่นการพนันจริง ทั้งหมดนี้คือการฝึกฝนเตรียมการให้ผู้ติดการพนัน ยกระดับไปเล่นการพนันออนไลน์ต่อไปได้ (วิทยากร เชียงกูล, 2562)

3. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

การที่บุคคลได้ทราบถึงปัญหาและมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหานั้นเอง ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลนั้นเกิดพฤติกรรมในการที่จะแสวงหาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่สามารถจะตอบสนองความต้องการของตนเองได้ จัดเป็นแรงจูงใจ โดยจากการศึกษาความหมายของแรงจูงใจ มีผู้กล่าวถึงไว้หลากหลาย อาทิ วิทยาพร ลากสมบูรณ์ (2552) Kidd (1973) Domjan (1996) และ Lovell (1980) กล่าวโดยสรุปแล้ว แรงจูงใจ คือ ตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ในการสนองตอบต่อความต้องการของตนเอง หรือ แก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งบุคคลแต่ละบุคคลจะมีแรงจูงใจที่แตกต่างกันออกไป

ส่วนประเภทของแรงจูงใจนั้น จากการศึกษาค้นคว้ามีผู้ที่แบ่งประเภทของแรงจูงใจ ไว้หลากหลายประเภท อาทิ ประสาท อิศรปริดา (2551, น.45) อัจฉรา นารถพจนานนท์ (2551, น.47) และ จิราภา เต็งไธรัตน์ (2553) ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือ แรงจูงใจจากภายในร่างกาย เช่น ความหิว ความเหงา ความเครียด ความต้องการ ความต้องการความรัก และแรงจูงใจจากภายนอก ร่างกาย เช่น ความต้องการเงิน ความต้องการความยอมรับจากผู้อื่น รวมถึงการได้รับการกระตุ้นจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เล่นการพนัน เป็นต้น

ส่วนลักษณะของแรงจูงใจนั้น อัจฉรา นารถพจนานนท์ (2551, น.30) ได้แบ่งแยกลักษณะของแรงจูงใจออกเป็น 7 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ แรงจูงใจด้านความมั่นคง ด้านสังคม ด้านชื่อเสียงด้านอำนาจ ด้านความสามารถ ด้านความสำเร็จ และ ด้านการเงิน โดยบุคคลแต่ละคนจะมีแรงจูงใจในลักษณะที่ต่างกันออกไป และมีการแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองแรงจูงใจแตกต่างกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล เพื่อขจัดความตึงเครียดที่เกิดจากความต้องการและแรงจูงใจ

ระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology)

ในการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการติตการพนันออนไลน์ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในการเล่นการพนันออนไลน์ ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1 ครั้ง จำนวน 10 ราย โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) ในการแนะนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนต่อไป และใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีประเด็นคำถามหลัก ประกอบด้วย ประเด็นลักษณะทางภูมิหลังส่วนบุคคล ประเด็นสาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้กลุ่มผู้เล่นที่ทำให้เกิดพฤติกรรมในการเล่นการพนันออนไลน์

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาครบถ้วนแล้ว ดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนด้วยวิธีการนำไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบซ้ำ และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาสรุปนำเสนอข้อค้นพบและปรากฏการณ์ต่อไป

ผลการวิจัย (Results)

1. ข้อมูลภูมิหลังส่วนบุคคล

ตาราง 1 ข้อมูลภูมิหลังส่วนบุคคล

รหัส	เพศ	อายุ	อาชีพ	รายได้ต่อเดือน
1. A1	ชาย	20 – 30 ปี	นักศึกษา/นิสิต	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
2. A2	ชาย	20 – 30 ปี	นักศึกษา/นิสิต	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
3. A3	ชาย	31 – 35 ปี	เจ้าของกิจการ	35,001 – 45,000 บาท
4. A4	ชาย	36 – 40 ปี	พนักงานบริษัทเอกชน	15,000 – 25,000 บาท
5. A5	ชาย	20 – 30 ปี	พนักงานบริษัทเอกชน	15,000 – 25,000 บาท
6. A6	ชาย	20 – 30 ปี	พนักงานบริษัทเอกชน	15,000 – 25,000 บาท
7. A7	ชาย	20 – 30 ปี	พนักงานบริษัทเอกชน	15,000 – 25,000 บาท
8. A8	หญิง	20 – 30 ปี	นักศึกษา/นิสิต	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
9. A9	หญิง	20 – 30 ปี	นักศึกษา/นิสิต	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
10. A10	หญิง	> 40 ปี	เจ้าของกิจการ	มากกว่า 45,001 บาทขึ้นไป

จากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่เคยมีพฤติกรรมในการเล่นการพนันออนไลน์ ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1 ครั้ง จำนวน 10 ราย พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 7 ราย และเพศหญิง 3 ราย ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 20-30 ปี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 4 ราย อาชีพนักศึกษา/นิสิต จำนวน 4 ราย และ เป็นเจ้าของกิจการ จำนวน 2 ราย มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท จำนวน 4 ราย มีรายได้ต่อเดือน 15,000-25,000 บาท จำนวน 4 ราย และ สูงกว่า 25,000 บาท จำนวน 2 ราย

2. สาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมในการเล่นการพนันออนไลน์

2.1 การเริ่มเล่นการพนันออนไลน์

การเริ่มเล่นการพนันออนไลน์ ส่วนใหญ่จะเริ่มเล่นจากการพนันฟุตบอลออนไลน์ รองลงมา คือ การเล่นเกมสล็อต และมีบางส่วนที่เล่นการพนันอยู่แล้วแต่เริ่มปรับเปลี่ยนมาเล่นการพนันออนไลน์ เนื่องจากมีความสะดวกในการเล่นมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...เริ่มแรกเลยที่เล่นการพนันออนไลน์ เราเล่นฟุตบอลออนไลน์ โดยเลือกเล่นตาม เพื่อนที่ เรียนด้วยกัน ที่เขาเล่นประจำ เพราะอยากเล่นตาม เพราะเห็นเพื่อนเล่นแล้วเพื่อนได้กำไร...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก , A8, เพศหญิง, อายุ 20 – 30 ปี, นักศึกษา/นิสิต)

2.2 ความถี่ในการเล่นการพนันออนไลน์

ส่วนใหญ่จะมีความถี่ในการเล่นที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่สะดวก และกำลังทรัพย์ในช่วงเวลาขณะนั้น ๆ โดยจะมีการเล่นการพนันออนไลน์อาทิตย์ละ 1 ครั้งเป็นอย่างต่ำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...เล่นก็ประมาณ อาทิตย์ละครึ่ง หรือถ้าช่วงไหนเบื่อ ๆ ก็บ่อยกว่านั้น แต่ไม่ได้เล่น ทุกวันค่ะ แล้วแต่โอกาส...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A8, เพศหญิง, อายุ 20 – 30 ปี, นักศึกษา/ นิสิต)

2.3 พฤติกรรม / ความรู้สึกหากวันใดไม่ได้เล่นการพนันออนไลน์

ส่วนใหญ่จะรู้สึกเหมือนขาดอะไรไปบางอย่าง มีอาการหงุดหงิดบ้างเล็กน้อย เฉพาะกรณีที่รู้สึกเบื่อ อยากหาอะไรทำแก้เบื่อ ถ้าไม่ได้เล่นก็จะรู้สึกหงุดหงิด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...ถ้าปกติก็ไม่ได้รู้สึกอะไร ยกเว้นช่วงที่เหนื่อย ๆ เบื่อ ๆ อยากพักผ่อน คลายเครียด มาก ๆ แล้ว ถ้าไม่ได้เล่น เช่น เงินไม่พอ ก็จะรู้สึกหงุดหงิด เหมือนอยากทำอะไรแล้วไม่ได้ ทำ...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A6, อายุ 20 - 30 ปี, พนักงานบริษัทเอกชน)

2.4 หากไม่มีการพนันออนไลน์ จะเลิกเล่นการพนันหรือจะเลือกเล่นการพนันอย่างอื่นทดแทน
ส่วนใหญ่ก็จะเลิกเล่น เพราะโดยปกติไม่เคยไปเล่นการพนันตามบ่อนการพนันอยู่แล้ว หรือ หากไม่มีการพนันออนไลน์ ก็ยังมีบ่อนการพนันต่าง ๆ ให้เดินทางไปเล่น เพียงแต่อาจจะมีความถี่ในการเล่นที่น้อยลง เพราะต้องเสียเวลาในการเดินทาง แต่มีแนวโน้มว่า งบประมาณใน การเล่นต่อครั้งจะเพิ่มขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...หากไม่มีการพนันออนไลน์ ก็ยังมีบ่อนการพนันต่าง ๆ ให้เดินทางไปเล่น เพียงแต่อาจจะมีความถี่ในการเล่นที่น้อยลง...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A3, เพศชาย, อายุ 31 - 35 ปี, เจ้าของกิจการ)

2.5 ปัจจัยที่ทำให้เลือกเล่นการพนันออนไลน์
ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีพฤติกรรมในการเลือกเล่นการพนันออนไลน์ เนื่องจากเกิดจากความชื่นชอบของตนเอง ในการชอบเล่น ชอบเสี่ยงโชค และหากิจกรรมทำยามว่างที่ไม่น่าเบื่อ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ กล่าวไว้ ดังนี้

“...ปัจจัยที่ทำให้เล่น ก็คือ อยากลองเล่นเอง โดยเริ่มเล่นจากเว็บที่มีการแชร์ แนะนำต่อกันใน Facebook ก็ลองเล่นมาเรื่อย ๆ เวลาว่างเมื่อไหร่ก็เล่น เพื่อให้มี อะไรทำไม่น่าเบื่อ แล้วก็สนุกด้วย...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก A2, เพศชาย, อายุ 20 - 30 ปี, นักศึกษา)

2.6 บุคคลที่ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์
บุคคลที่ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ คือ ตนเอง และ เพื่อนแนะนำให้เล่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...เล่นเอง อยากทดลองเล่นเอง เพราะเคยเห็นโฆษณาเว็บไซต์การพนันออนไลน์จาก เว็บไซต์การดูหนัง และ Facebook...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A9, เพศหญิง, อายุ 20 - 30 ปี, นักศึกษา/นิสิต)

“...คนที่มียุทธวิธีในการเล่น คือ เพื่อน เพื่อนมาแล้วให้ฟังว่าเล่นได้ ทำให้เราสนใจ อยาก ทดลองเล่นบ้าง โดยเริ่มเล่นแรก ๆ คือ เพื่อนสอนเล่นด้วย...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A6, เพศ ชาย, อายุ 20 – 30 ปี, พนักงาน บริษัทเอกชน)

2.7 อิทธิพลของสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ออนไลน์ต่อการเล่นการพนันออนไลน์

อิทธิพลของสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ออนไลน์ มีผลมากต่อการตัดสินใจเล่นการพนันออนไลน์ โดยสื่อโฆษณาหรือการแนะนำโปรโมชั่นที่น่าสนใจผ่านเว็บไซต์ Facebook มีผลต่อการเล่นการพนันออนไลน์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...มีผลทำให้อยากเล่น อยากทดลองเล่น เพราะพอเห็นรูปแบบการเล่นแบบต่าง ๆ ที่ น่าสนใจ น่าสนุก ส่วนตัวเริ่มเล่นจากเว็บพนันออนไลน์ที่มีการโฆษณาผ่านทาง Facebook และ เว็บไซต์...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A3, เพศชาย, อายุ 31 - 35 ปี, เจ้าของกิจการ)

2.8 อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมต่อการเล่นการพนันออนไลน์

ในส่วนของปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่รอบข้าง มีผลต่อการเล่นการพนันออนไลน์ โดยเฉพาะการได้เห็นเพื่อนเล่น คนในที่ทำงานเล่น แล้วทำให้มีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากเงินที่ได้รับปกติจากผู้ประกอบการหรือจากเงินเดือน รวมถึงอิทธิพลของโปรโมชั่นต่าง ๆ ของเว็บการพนันออนไลน์นั้นก็มีผลมาก เช่น การฝากเงิน 1,000 บาท ได้ยอดเล่นพนัน 2,000 บาท เนื่องจากทำให้รู้สึกคุ้มค่าในการเล่น มีความเสี่ยงน้อย แม้จะมีเงินน้อยแต่ก็สามารถมีโอกาสได้ลุ้นในแต่ละรอบมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...ในส่วนของโปรโมชั่นมีผลต่อการตัดสินใจเริ่มเล่น หรือกลับมาเล่นการพนัน ออนไลน์ สำหรับคนที่เล่นแล้วเคยหยุดอย่างเรามาก เพราะมันรู้สึกลงนิดเดียว มีโอกาสได้ ลุ้นมาก...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A9, เพศหญิง, อายุ 20 – 30 ปี, นักศึกษา/นิสิต)

2.9 ปัจจัยที่ทำให้เลิกเล่นการพนันออนไลน์

ปัจจัยที่มีผลทำให้เลิกเล่นการพนันออนไลน์ที่สำคัญที่สุด คือ ตนเอง เพราะส่วนใหญ่จะตัดสินใจเล่นด้วยตนเอง และสามารถเลิกหรือหยุดเล่นได้ด้วยตนเอง และปัจจัยรองลงมา คือ เรื่องของเงินที่ใช้ในการเล่น หากมีเงินในจำนวนที่จำกัดก็สามารถหยุดเล่นได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...ก็สามารถเลิกเล่นได้ด้วยตัวเองนะ คือ การเล่นมันจะเป็นช่วง ๆ ช่วงไหนที่เราไม่สนุกอยากเล่น มันก็เล่นได้บ่อย ช่วงไหนเบื่อหรือเล่นเสียเยอะ ๆ ก็จะหยุดไป ว่างร่อยอยาก เล่นอีกก็กลับมาเล่น ใหม่ได้...” (การสัมภาษณ์เชิงลึก, A3, เพศชาย, อายุ 31 – 35 ปี, เจ้าของกิจการ)

2.10 มาตรการกฎหมายที่ควบคุมการพนันออนไลน์

มาตรการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่มีผลทำให้เกรงกลัว หรือ ตัดสินใจเลิกเล่นการพนัน ออนไลน์ เนื่องจากผู้เล่นเชื่อว่าการเล่นการพนันออนไลน์ ไม่มีความเสี่ยงในการโดนดำเนินคดี เพราะใช้ตัวตนในโลกออนไลน์เล่น ไม่เสี่ยงเท่ากับการเดินทางไปเล่นที่บ่อนการพนัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ ดังนี้

“...ไม่มีผล เพราะการเล่นการพนันออนไลน์ไม่มีความเสี่ยงในการโดนดำเนินคดี เพราะใช้ตัวตนในโลกออนไลน์เล่น ไม่มีใครรู้ว่าเราคือใคร อยู่ที่ไหน...” (การสัมภาษณ์เชิง ลึก, A9, อายุ 20 – 30 ปี, นักศึกษา/นิสิต)

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

ข้อมูลภูมิหลังส่วนบุคคลที่เป็นกลุ่มผู้เล่นการพนันออนไลน์เห็นได้ว่า การพนันออนไลน์เป็นรูปแบบการพนันที่สามารถเข้าถึงได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ เนื่องจากผู้คนมีพฤติกรรมในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ในชีวิตประจำวันกันมากขึ้น ก็ย่อมมีโอกาสที่จะเข้าถึงการพนันออนไลน์ได้มากขึ้นเช่นกัน ทั้งจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์จากเว็บไซต์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งประกอบกับการที่ประเทศไทยยังขาดทิศทางการบริหารจัดการธุรกิจการพนันออนไลน์ที่เหมาะสม จึงทำให้มีผู้เสพติดการพนันออนไลน์มากขึ้น และมีแนวโน้มของผู้เล่นที่จะมีอายุที่น้อยลงด้วย สอดคล้องกับข้อมูลของแผนงานศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (2562) ที่ระบุไว้ว่า การพนันออนไลน์ได้สลายเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างรัฐไปแล้วแต่ประเทศไทยยังไร้ทิศทางในการจัดการที่เหมาะสม และปล่อยให้เด็กและเยาวชนเข้ามาแทงพนันได้

เมื่อศึกษาถึงแรงจูงใจในการเล่นการพนันออนไลน์ของกลุ่มผู้เล่นการพนันออนไลน์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีพฤติกรรมในการเล่นการพนันออนไลน์ คือ เกิดจากความชื่นชอบของตนเอง ในการชอบลุ้น ชอบเสี่ยงโชค และหากิจกรรมทำยามว่างที่ไม่น่าเบื่อ ซึ่งปัจจัยนี้จัดเป็นแรงจูงใจภายในร่างกาย เช่น ความหิว ความต้องการความชื่นชอบ (ประสาธ อิศรปริดา (2551, น.45) อัจฉรา นารถพจนานนท์ (2551, น.47) และจิราภา เต็งไธรัตน์ (2553) ทั้งนี้เนื่องจากการพนันนั้น จะทำให้บุคคลที่เล่นมีอารมณ์สนุกสนาน ตื่นเต้นในการได้ลุ้นผลของการพนันว่าตนเองจะชนะหรือแพ้ โดยมีเงิน หรือสิ่งของเป็นรางวัลเดิมพัน สอดคล้องกับ กิติกร มีทรัพย์ (2541, น.

63-64) ที่กล่าวว่า การพนันจะทำให้มีอารมณ์สนุกสนาน ตื่นเต้น ได้เสี่ยง ได้ลุ้น เพื่อจะได้ชัยชนะ นักพนันจึงรู้สึกเป็นสุขอยู่กับความพ้อฝัน มีความหวังว่าจะเป็นผู้กำชัยชนะ จะได้เงินทองมาง่าย ๆ จะร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐีขึ้นมาในพริบตา ดังเช่นผลการศึกษาของ Lesieur and Custer (1984) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการติดการพนันมีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย เช่น ความชอบ หรือความต้องการที่จะได้รับรางวัลใหญ่ๆ ตอบแทนจากการชนะการพนัน แต่ความต้องการนั้นยังไม่ได้รับการตอบสนอง เช่น ไม่ได้รางวัลใหญ่ หรือเล่นเท่าไรก็ยังไม่ได้เงินที่เสียไปคืน จะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีพฤติกรรมในการเล่นการพนันแบบมีทုံสุดตัว

นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ออนไลน์ที่มีต่อการเล่นการพนันออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจเล่นการพนันออนไลน์ของผู้เล่นการพนัน เช่น สื่อโฆษณาหรือการแนะนำโปรโมชันที่น่าสนใจผ่านเว็บไซต์ Facebook เป็นต้น โดยสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ออนไลน์นี้ถือเป็นแรงจูงใจจากภายนอกร่างกาย ที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลสนใจ และเกิดพฤติกรรมการเล่นได้ง่ายขึ้น หรือมากขึ้น (ประสาธน์ อิศรปริดา (2551, น.45) อัจฉรา นารถพจนานนท์ (2551, น.47) และจิราภา เต็งไตรรัตน์ (2553)) ซึ่งสอดคล้องกับ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (2562) ที่ระบุว่า สิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทั้งจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์กีฬา โทรทัศน์ นิตยสารเฉพาะกลุ่มกีฬาที่มีการวิเคราะห์พฤติกรรมหรือเกมการเล่นของแต่ละทีม พร้อมทั้งอาจมีการทำนายแนวโน้มผลการแข่งขัน ลงราคาต่อรอง มีส่วนยั่วยุให้คนที่มีแนวโน้มจะเล่นการพนันอยู่แล้วมาเล่นการพนัน และผู้ที่เล่นอยู่แล้วเล่นในปริมาณที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเห็นเพื่อนเล่น หรือ คนในสถานที่ทำงานเล่น ประกอบกับมีปัจจัยที่ทำให้ผู้เล่นตัดสินใจเล่นได้ง่ายขึ้น หรือมีงบประมาณในการเล่นต่อครั้งสูงขึ้นที่สำคัญ เช่น โปรโมชันต่าง ๆ ของเว็บการพนันออนไลน์ เนื่องจากทำให้รู้สึกว่าคุณค่าในการเล่น ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภา เต็งไตรรัตน์ (2553, น.42) ที่กล่าวถึง แรงจูงใจในทางสังคม (Social Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ เป็นผลมาจากความต้องการทางจิตใจของคนเราด้วยพร้อม ๆ กัน เพื่อสนองจิตใจให้เบิกบานในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม และสอดคล้องกับแนวคิดของ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (2562) ที่ระบุว่า สาเหตุสำคัญของโรคติดการพนัน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม ผู้ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้เล่นการพนัน เช่น บ้านเป็นบ่อนการพนันหรืออยู่ในย่านชุมชน เพื่อนบ้าน เพื่อนฝูงที่เล่นการพนันมักจะถูกสิ่งแวดล้อมดังกล่าวชักจูงให้เล่นการพนันได้ง่ายขึ้นเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

1. สื่อออนไลน์ ทำให้ผู้คนทุกวัยสามารถเข้าถึงสื่อการพนันออนไลน์ได้โดยง่าย และก่อให้เกิดจำนวนของผู้เล่นการพนันออนไลน์ที่มากขึ้น ดังนั้น จึงควรต้องมีมาตรการในการจำกัดการเข้าถึงเว็บไซต์การพนัน

ออนไลน์ รวมทั้ง ควบคุมสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ออนไลน์และการเล่นเกมที่คล้ายการพนันออนไลน์ ไม่ให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย โดยควรมีหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบเว็บไซต์การพนันออนไลน์เหล่านี้อยู่ตลอดเวลา

2. จากมาตรการกฎหมายที่ควบคุมอยู่ พบว่า ไม่มีผลทำให้ผู้ติดการพนันออนไลน์รู้สึกเกรงกลัว เพราะเชื่อว่า การเล่นเกมพนันออนไลน์นั้น ไม่มีความเสี่ยงในการถูกดำเนินคดี ดังนั้น จึงควรปรับปรุงมาตรการดำเนินการตามกฎหมาย ให้เห็นผลในทางปฏิบัติ เช่น สามารถติดตามจับกุมเครือข่ายการให้บริการพนันออนไลน์ รวมทั้งผู้เล่นพนันออนไลน์ แล้วนำมาออกสื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ที่คิดจะเล่นหรือกำลังเล่นพนันออนไลน์รับรู้ว่า การพนันออนไลน์นั้นมีความเสี่ยงในการถูกดำเนินคดีเทียบเท่ากับการเล่นการพนันที่บ่อนการพนันเช่นกัน

3. บุคคลที่ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมติดการพนันออนไลน์ นอกจากเกิดจากความต้องการส่วนตัวเองแล้ว ยังพบว่า มีเพื่อนมาแนะนำหรือชักชวนให้เล่น ดังนั้น สถาบันครอบครัวและสถานศึกษา จึงควรต้องช่วยกันสอดส่องดูแลเข้มงวดไม่ให้เด็กและเยาวชน พากันไปเล่นพนันออนไลน์ หรือ ควรหากิจกรรม กีฬาที่เหมาะสมกับวัยให้ทำ เพื่อจะไม่มีเวลาว่างมากหรือเกิดความเบื่อ จนต้องหันมาใช้เวลาเล่นพนันออนไลน์เพื่อสร้างความตื่นเต้น สนุกสนาน รวมถึง ควรเสริมสร้างการมีวินัย การรู้จักแบ่งเวลาและการนำเวลาที่มีเพื่อไปพัฒนาความสามารถพิเศษและสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคม เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นภูมิคุ้มกันจากครอบครัวและหล่อหลอมก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กและเยาวชน

4. ควรจัดให้มีบริการการให้คำปรึกษาและบำบัดคนติดการพนัน เนื่องจากปัญหาเรื่องการติดการพนันเป็นปัญหาเฉพาะทาง โดยให้ถือว่า ปัญหาการติดการพนันเป็นปัญหาเรื่องสุขภาพเฉพาะบุคคล ที่ควรจะได้รับ การปฏิบัติเหมือนกับการควบคุมป้องกันสารเสพติดและสารอันตรายต่อสุขภาพอื่น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี. (2562). *จิตวิทยา ที่เป็นสาเหตุให้บุคคลชอบเล่นการพนัน*. กรุงเทพฯ: กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี.
- กิตติกร มีทรัพย์. (2541). *งานวิจัยสุขภาพจิตเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น: เรื่องความสุขจากการพนัน*. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- จิราภา เต็งไธรัตน์. (2553). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2536). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการยืมฝากทรัพย์สิน ฯลฯ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ประสาธ อิศรปรีดา. (2551). *สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: นำอักษร.
- วิภาพร ลาภสมบุญ. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้แรงจูงใจที่มีต่อการทำงานของ*

นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความวิตกกังวล. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

วิทยากร เชียงกุล. (2562). *เสพติดพนัน: ความใหญ่โตของปัญหาและแนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เดือนตุลา.

ศุภศักดิ์ ตระการรัตนกุล. (2540). *การเสนอเนื้อหาเรื่องฟุตบอลต่างประเทศในหนังสือพิมพ์กีฬา กับ
ปัญหาพนันฟุตบอล*. สารนิพนธ์วารสารศาสตร์บัณฑิต, สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และ สิ่งพิมพ์,
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุญย์ปรีกษา ปัญหาการพนัน. (2559). *พฤติกรรมกาติการพนันออนไลน์*. กรุงเทพมหานคร: ศุญย์ปรีกษา
ปัญหาการพนัน.

สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2546). *เศรษฐกิจนอกกฎหมายและนโยบายสาธารณะในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ:
ศูนย์การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2561). *พฤติกรรมกา
เล่นการพนันในเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ.

อัจฉรา นารถพจนานนท์. (2551). *เหตุจูงใจในการสมัครเข้าศึกษาเป็นรายกระบวนวิชา เพื่อเตรียมศึกษา
ระดับปริญญาตรี (Pre-degree) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*. การค้นคว้า อิสระ
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Domjan. M. (1996). *The Principles of Learning and Behavior Belmont*. California: Thomson.
Wadsworth.

Lesieur, H. R. & Custer, R. L. (1984). *Pathological Gambling: Roots, Phases, and
Treatment*. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/0002716284474001013>

Kidd. J. R. (1973). *How Adults Learn*. New York: Association Press.

Korn D., Gibbins R., & Azmier J. (2003). *Balanced Scorecard: Step by Step for Government
and Non-Profit. Agencies*. New Jersey: John Wiley & Sons

Lovell, R. B. (1980). *Adult Learning*. New York: Halsted Press Wiley & Son.

แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด

ณัฐชา เกษลอย¹ และวรวิช วิชาวนิชย์²

วันได้รับบทความ: 2 กันยายน 2564 วันแก้ไข: 18 กันยายน 2564 วันยอมรับเผยแพร่: 20 กันยายน 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดตราด จำนวน 218 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจับฉลาก และเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน จำนวน 3 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ปัญหาและอุปสรรค และ แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่างกัน มีความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และปัญหาและอุปสรรคในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ และปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน กับแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธร จ.ตราด มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลความรู้ไปจัดระบบการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการสืบค้นข้อมูล และเพื่อให้มีการทำคดีได้เร็วขึ้นทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และ ควรมีการทบทวนความรู้ ฝึกทักษะเพื่อเพิ่มความชำนาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอยู่เสมอ และพยายามเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หรือหน่วยงานอื่นๆ

คำสำคัญ: ความรู้ การเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ตำรวจภูธรจังหวัดตราด

¹ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² คณบดีคณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

The Guideline for the Development of Knowledge about the Collection of Evidence in Forensic Science of Provincial Police at Trat Province

Natchaya Koloy¹ & Woratouch Witchuvanit²

Received: September 2, 2021 Revised: September 18, 2021 Accepted: September 20, 2021

Abstract

This research aimed to study the knowledge, the problems and obstacles and the guidelines for the development of knowledge about the collection of evidence in forensic science of provincial police in Trat Province. This was a mixed method research study. The data collection was done using questionnaires and structured interviews. The researchers distributed a questionnaire to 218 police officers selected using random sampling and interviewed three forensic officers chosen using a specific sampling method. The questionnaire was used as a tool for quantitative data and the interview form was used to collect qualitative data. The statistics used in the analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test, One Way ANOVA, Pearson Correlation and analytic induction. The results showed that the level of the knowledge, the problems and obstacles and the guidelines for the development of knowledge about the collection of evidence in forensic science of provincial police in Trat Province as a whole was at a high level. Different age, status and income affected the knowledge, the problems and obstacles and the guidelines for the development of knowledge about the collection of evidence in forensic science of provincial police in Trat Province at the statistically significant .05 level. The knowledge and the influence of problems and obstacles had a statistically significant relationship at the 0.05 level with the guidelines for the development of knowledge about the collection of evidence in forensic science of provincial police in Trat Province. The relevant division should provide the knowledge to organize the forensic evidence collection system into categories to facilitate information search and have a case done faster and to keep up with current events. There should also be a review of knowledge. Practicing skills increases proficiency in inspecting crime scenes as does attending various training courses related to crime scene investigations or other divisions.

Keywords: Knowledge, Evidence in forensic science, Trat Provincial Province

¹ Graduate student in Master of Science (Forensic Science) Faculty of Science, Silpakorn University (Corresponding author)

² Dean of Forensic Science Faculty, Royal Police Cadet Academy

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันประเทศไทยมีคดีอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้ม สูงขึ้นทั้งคดีลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ วางเพลิง ช่มชู้หรือฆาตกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าคดีอาญาโดยจะเห็นได้ว่าไตรมาสสองปี 2564 คดีอาญารวมมี การรับแจ้ง 106,476 คดี เพิ่มขึ้นจากไตรมาสเดียวกันของปี 2563 ร้อยละ 11.5 เป็นการรับแจ้งคดียาเสพติด 92,354 คดีเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.3 และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์รับแจ้ง 10,848 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5 ดัง รูปภาพที่ 1

ประเภทคดี	2562				2563				2564	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
ชีวิต ร่างกาย และเพศ (คดี)	4,353	4,498	3,989	3,800	3,882	3,592	3,616	3,514	3,832	3,274
%YoY	-2.1	-2.6	-3.5	-15.6	-10.8	-20.1	-9.4	-7.5	-1.3	-8.9
ประทุษร้ายต่อทรัพย์ (คดี)	11,684	10,757	12,341	11,767	11,104	10,380	10,764	11,064	10,997	10,848
%YoY	3.7	-4.5	6.4	1.6	-5.0	-3.5	-12.8	-6.0	-1.0	4.5
ยาเสพติด (คดี)	86,291	94,196	97,520	91,230	91,899	81,522	70,901	67,494	96,802	92,354
%YoY	33.4	22.1	34.0	21.6	6.5	-13.5	-27.3	-26.0	5.3	13.3
อาญารวม (คดี)	102,328	109,451	113,850	106,797	106,885	95,494	85,281	82,072	111,631	106,476
%YoY	27.2	17.6	28.6	17.2	4.5	-12.8	-25.1	-23.2	4.4	11.5

ภาพที่ 1 คดีอาญาประเภทชีวิต ร่างกายและเพศ ประทุษร้ายต่อทรัพย์ ยาเสพติด ปี 2562-2564

ที่มา: ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ข้อมูล ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2564)

โดยผู้กระทำความผิดต่างมีวิธีการกระทำความผิดที่สลับซับซ้อนมากขึ้นตามความก้าวหน้าของ วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชน ทั้งนี้เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้นเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องดำเนินการเพื่อนำตัว ผู้กระทำความผิด ที่แท้จริงมาลงโทษเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคม ซึ่งการดำเนินการของ เจ้าหน้าที่ ตำรวจนั้นจะอาศัยพยานบุคคลเป็นหลักในการสืบสวนสอบสวนเพื่อ หาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตาม กฎหมาย แต่บางครั้งอาจจะได้ตัวผู้ กระทำความผิดที่แท้จริงเพราะพยานบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงคำพูด ได้เสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องมีการนำความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ เข้ามาประยุกต์ใช้ใน กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อพิสูจน์หาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ด้วยวิธีการทาง นิติวิทยาศาสตร์เพราะพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะสามารถเชื่อมโยงผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษ และช่วยผู้บริสุทธิ์ให้พ้นจากข้อกล่าวหาได้ (กนกพร แสงแก้ว, 2552)

ตำรวจเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการให้การพิจารณาคดีเบื้องต้นที่ต้องอาศัยความรู้ความ ชำนาญทางนิติวิทยาศาสตร์และกฎหมาย สามารถให้คำปรึกษาในความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่อาจพบเห็น ซึ่ง ในประเทศไทยให้ความสำคัญและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจมากขึ้น (โสภา วงศ์สกุลชื่น, 2551) ตำรวจจึงควรมีการประเมินทางกายภาพในการบาดเจ็บของเหยื่อผู้ประสบเหตุเมื่อแรกพบอย่างละเอียด อาทิ เช่น ลักษณะบาดแผล การบวม การคั่งของเลือด รอยถลอก รอยขีด เป็นต้น ซึ่งรอยเหล่านี้อาจบอกได้ถึง เหตุการณ์บาดเจ็บ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับตำรวจผู้ปฏิบัติงานในการบันทึกสิ่งเหล่านี้ไว้เป็นหลักฐาน (Emoehazy, 2011) ซึ่งตำรวจต้องมีความรู้ในการเก็บและรักษาพยานหลักฐานแต่ละประเภทเช่น หลักฐาน ประเภทเลือด และน้ำลาย เป็นต้น ซึ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทำให้ตำรวจ

สามารถจัดการกับหลักฐานที่มีผลทางคดีได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือต่อการพิจารณาคดีในชั้นศาล จากการศึกษาของ Elizabeth Handerson (2012) พบว่าตำรวจเป็นบุคคลแรก ๆ ที่สัมผัสกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ แต่ตำรวจบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการจัดการหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทำให้หลักฐานถูกทำลายไม่สามารถตรวจวิเคราะห์ได้ หรือเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ อาทิ การเกิดรอยนิ้วมือแฝงบนหลักฐานในคดีซึ่งทำให้ควบคุมผู้ต้องหาผิดคนได้ในคดีแบรนดอน เมย์ฟิลด์ คดีก่อการร้ายที่กรุงมาดริดปี 2004 เป็นต้น จึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์

จากข้อมูลสถิติฐานความผิดคดีอาญาของหน่วยงานตำรวจภูธรจังหวัดตราด การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เกิดในอัตราที่สูงในขณะเดียวกันการจับกุมยังคงมีสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับเหตุที่เกิดขึ้น จากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ซึ่งการตรวจสถานที่เกิดเหตุอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการจะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีเหล่านี้ไม่ประสบผลสำเร็จและไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ การดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องกระทำโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการยุติธรรมเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์หาตัวผู้กระทำความผิดและผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับและนิยมใช้กันเป็นสากล ซึ่งพยานหลักฐานเหล่านี้มีความสำคัญต่อการสืบสวนสอบสวนและสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาความในชั้นอุทธรณ์และชั้นศาล

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราดที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญโดยเฉพาะในการเก็บรักษาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และหากทราบถึงปัญหาและอุปสรรคงานทางด้านการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะสามารถนำไปแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานและพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้การพิจารณาความในชั้นอุทธรณ์และชั้นศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็วและยุติธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Reviews)

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

Hospers (อ้างถึงใน ตรองหทัย ยศประสิทธิ์, 2561) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) นับเป็นขั้นแรก ของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ ซึ่งอาจจะโดยการนึก ได้มองเห็น ได้ยิน หรือได้ฟัง ความรู้นี้เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้โดยประกอบไปด้วยคำจำกัดความหรือความหมายข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ไขปัญหาและมาตรฐาน เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นเรื่องของการจำอะไรได้ ระลึกได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนหรือใช้ความสามารถของสมองมากนัก ด้วยเหตุนี้การจำได้ จึงถือว่าเป็น กระบวนการที่สำคัญในทางจิตวิทยา และซึ่งเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความ เข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิดและ ความสามารถทางสมองมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนความเข้าใจ (Comprehension) นั้น Hospers ชี้ให้เห็นว่าเป็น ขั้นตอนต่อมาจากความรู้ โดยเป็นขั้นตอนที่จะต้องใช้ความสามารถของสมองและทักษะในขั้นที่สูงขึ้นจนถึง ระดับของการสื่อความหมาย ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษาหรือการใช้สัญลักษณ์โดยมัก เกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ แล้ว อาจจะโดยการฟังการเห็นการได้ยิน หรือเขียนแล้วแสดง ออกมาในรูปแบบของการใช้ทักษะหรือการแปลความหมายต่างๆ เช่น การบรรยายข่าวสารที่ได้ยินมาโดย คำพูดของตนเอง หรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อสรุปหรือการคาดคะเนก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการความรู้ หรือ Knowledge Management เป็นเรื่องค่อนข้าง ใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นจากการค้นพบว่าองค์กรต้องสูญเสียความรู้ไปพร้อมๆ กับการที่บุคลากรลาออกหรือเกษียณ อายุ ราชการ อันส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจากแนวคิดที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มี ความรู้มากแต่เพียงอย่างเดียวจึงเปลี่ยนไป และมีคำถามต่อไปว่าจะทำอย่างไรให้องค์กรได้เรียนรู้ด้วย ดังนั้น การบริหารจัดการความรู้จึงสัมพันธ์กับเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นอย่างยิ่ง หาก องค์กรจะพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ก็จำเป็นต้องบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็น ระบบเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ได้จริงและต่อเนื่อง หากองค์กรใดมีการจัดการความรู้โดยไม่มีการสร้าง บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร ก็นับเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าได้เช่นกัน

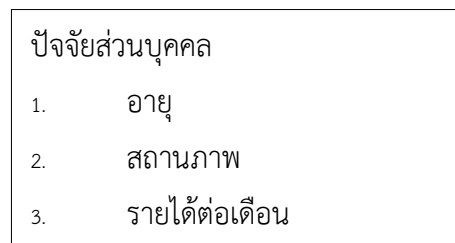
อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการความรู้ มีความซับซ้อนมากกว่าการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม เพราะเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อภายหลังจากที่บุคลากรมีความรู้ความชำนาญแล้ว องค์กรจะทำ อย่่างไรให้บุคลากรเหล่านั้นยินดีถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น และในขั้นตอนสุดท้าย องค์กรจะต้อง หาเทคนิคการจัดเก็บความรู้เฉพาะไว้กับองค์กรอย่างมีระบบเพื่อที่จะนำออกมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริษัทยักษ์ใหญ่หลายแห่งในสหรัฐอเมริกายังคงแข่งขันกันหาวิธีบริหารจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อให้อยู่ในโลกของการแข่งขันได้

หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

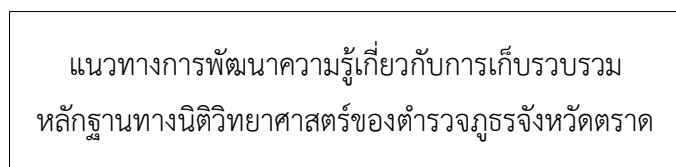
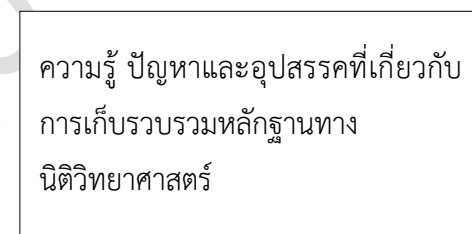
กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนจากการเน้นความสำคัญของประจักษ์พยานมาสู่ระบบพิสูจน์การกระทำความผิดโดยการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ มีการนำหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมทางหนึ่ง (Benjakul, 2007) ซึ่งใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์ 2 ประเภท (1) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นนิติวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น วิชาพิสูจน์หลักฐาน รวมถึงการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และ (2) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นนิติศาสตร์ประยุกต์โดยการนำความรู้ทางนิติศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม โดยขณะเดียวกันนิติวิทยาศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในงานสืบสวนสอบสวนเช่น การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป การตรวจลายนิ้วมือ ฝ่ามือฝ่าเท้า การตรวจเอกสาร การตรวจทางฟิสิกส์เช่น ตรวจร่องรอยการเหี่ยวชนรถ การตรวจทางนิติเวช เช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมีและการตรวจทางชีววิทยา เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และตรวจรหัส พันธุกรรม (DNA) เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ซึ่งมีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี จนถึง พันตำรวจโท สถานีตำรวจภูธรจังหวัดตราด และ มี

ประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งหมด 6 อำเภอ รวมประชากรทั้งหมด 479 คน เนื่องจากทราบจำนวน จึงใช้สูตรทราบประชากร ความเชื่อมั่นอย่างน้อยร้อยละ 95 ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 (Yamane, 1973) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และใช้วิธีการจับฉลาก ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 218 คน และ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดตราด ที่มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คนเพื่อ ศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด โดยมีระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ กันยายน 2563 ถึง สิงหาคม 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) ในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ที่พัฒนามาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากโดยคำถามทั้งหมดในแบบสอบถามชุดนี้ใช้คำถามแบบปลายปิดโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด และ ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด

แบบสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ใช้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน จังหวัดตราด ที่มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะตอบคำถามเดียวกัน และถามคำถามก่อนหลังเรียงตามลำดับเหมือนกัน ผู้สัมภาษณ์จะต้องอ่านคำถามตามลำดับในแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการรวบรวมและทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอธิบายตัวแปรของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้ คือ

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่ออธิบายข้อมูลข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแสดงค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) สำหรับระดับความรู้, ระดับปัญหาและอุปสรรค และ แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน (Standard deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้การทดสอบค่าการแจกแจงแบบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างทั้งสองเป็นอิสระแก่กัน (Independent Sampling) การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficients)

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Results)

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด ส่วนใหญ่มีความรู้ เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราดโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน มีความรู้เข้าใจในวิธีขั้นตอนการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างดี มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มีความสามารถในการเปรียบเทียบหรือตีความได้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มีความคิดเห็นในระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือ สามารถอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับความรู้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ มีความคิดเห็นในระดับมากดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด

ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีความรู้เข้าใจในวิธีขั้นตอนการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างดี	4.61	0.48	มากที่สุด
2. ท่านมีความสามารถในการเปรียบเทียบหรือตีความได้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	4.41	0.60	มาก
3. ท่านสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการ รวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้	4.39	0.62	มาก
4. ท่านสามารถจัดนำเอาความรู้ในเรื่องการรวบรวม หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มารวมกันเข้าเป็นหมวดหมู่ได้	4.33	0.73	มาก
5. ท่านสามารถอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับความรู้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้	4.32	0.76	มาก
รวม	4.41	0.55	มาก

2) ปัญหาและอุปสรรคต่อแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่มีจำนวนไม่เพียงพอ มีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมา คือ ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานและขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน มีความ

คิดเห็นในระดับมากและลำดับสุดท้าย คือ ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการทำงานในพื้นที่อย่างแท้จริง ส่งผลทำให้การทำงานไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร มีความคิดเห็นในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ของตำรวจภูธร

ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ของตำรวจภูธร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่มีจำนวนไม่เพียงพอ	4.32	0.80	มากที่สุด
2. เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนขาดประสบการณ์การทำงานเนื่องจากมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนบ่อยครั้งจึงทำให้ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการทำงานในพื้นที่	3.89	1.21	มาก
3. ขาดแคลนทรัพยากรในการปฏิบัติงาน	3.96	1.04	มาก
4. ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการทำงานในพื้นที่อย่างแท้จริงส่งผลทำให้การทำงานไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร	3.64	1.48	มาก
5. การบริหารจัดการของผู้บัญชาการเหตุการณ์ที่ขาดเอกภาพทำให้เกิดปัญหาหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุจนทำให้เกิดปัญหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุถูกทำลายหรือสูญหายไป	4.09	0.96	มาก
6. ข้อมูกฎหมายและระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	4.00	1.19	มาก
7. ข้อกำหนดเรื่องระยะเวลาในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน และการยื่นฟ้องไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ไม่ทันเวลา	4.09	1.01	มาก
8. ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานและขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน	4.30	0.98	มาก
รวม	4.04	1.01	มาก

3) แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธร จังหวัดตราด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธร จังหวัดตราด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และหลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่

เพิ่มเติม มีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมา คือ ควรมีการพัฒนางานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้นำมาศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานต่อไป มีความคิดเห็นในระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือ ควรเชิญข้าราชการตำรวจที่มีความเชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์หรือการสืบสวนสอบสวนซึ่งเกษียณอายุราชการไปแล้วมาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และหลักการเก็บวัตถุพยาน มีความคิดเห็นในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และ หลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในพื้นที่เพิ่มเติม	4.10	0.95	มาก
2. ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงาน การเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	3.87	1.30	มาก
3. ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการสนับสนุนให้มีการจัดรวบรวมฐานความรู้ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์	3.82	1.45	มาก
4. ควรเชิญข้าราชการตำรวจที่มีความเชี่ยวชาญด้านนิติ วิทยาศาสตร์ หรือการสืบสวนสอบสวนซึ่งเกษียณอายุราชการ ไปแล้วมาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และหลักการเก็บวัตถุพยาน	3.61	1.31	มาก
5.ควรมีการพัฒนางานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้นำมาศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานต่อไป	3.99	1.33	มาก
รวม	3.87	1.22	มาก

4) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลกับความรู้ ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน จำแนกตาม

อายุ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่างกัน มีความเข้าใจทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

	สถานภาพส่วนบุคคล					
	อายุ		สถานภาพ		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
	F-test	sig	F-test	sig	t-test	sig
ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธร	339.145*	0.000	97.673*	0.000	13.336*	0.000
ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธร	297.725*	0.000	115.881*	0.000	11.568*	0.000

5) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ และปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธร จ.ตราด อยู่ในทิศทางบวกทุกข้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำและปานกลาง

6) สรุปแนวทางการพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของตำรวจภูธรจังหวัดตราด และข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์พบว่า

1. ความรู้ ต่อแนวทางการพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน มีความรู้เข้าใจในวิธีขั้นตอนการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี โดยใช้ระบบ FBI 12 เป็นขั้นตอนในการเข้าสถานที่เกิดเหตุ และมีความสามารถในการเปรียบเทียบหรือตีความได้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในการตรวจพิสูจน์หลักฐานแบ่งประเภทตามวัตถุพยาน 8 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ กลุ่มงานตรวจทางชีววิทยาและดีเอ็นเอ กลุ่มงานตรวจพิสูจน์ กลุ่มงานตรวจพิสูจน์อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน กลุ่มงานตรวจยาเสพติด กลุ่มงานตรวจเอกสาร กลุ่มงานตรวจทางเคมีและฟิสิกส์ และกลุ่มงานตรวจลายนิ้วมือแฝง และกลุ่มงานตรวจพิสูจน์ทางคอมพิวเตอร์ หรือขั้นตอนการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ 1) ก้นพื้นที่เกิดเหตุด้วย Police ราย 2) ให้มีคนเข้าไปน้อยที่สุด 3) สวมถุงมือทุกครั้งเมื่อต้องแตะต้องพยานหลักฐาน 4) การเก็บวัตถุพยานประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างไรรวม และ 5) การนำส่งพยานหลักฐานตัวอย่างหมวดหมู่พยานหลักฐาน ได้แก่ รอยเท้า คราบเลือด กระดาษ ร่องรอยขีดข่วนวัตถุ รวมทั้งการ จัดหมวดหมู่ของวัตถุ

พยานตามหลักฐานที่จะทำการวิเคราะห์ เช่น DNA หรือลายนิ้วมือ การนำความรู้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบค้นคดี เจ้าหน้าที่สามารถอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับความรู้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ โดยมีการนำความรู้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบค้นคดีเนื่องจากเป็นข้อมูลประเภท Big Data กรณีผู้ต้องหาให้การกระทำความผิดซ้ำ เจ้าหน้าที่สามารถสืบค้นประวัติการทำความผิดได้ โดนนำไปสืบค้นเกี่ยวกับ 1) คดีเดาเส้นทางของคนร้าย 2) คดีเดาพฤติกรรมของคนร้าย 3) ย้อนดูร่องรอยของ เหลือและคนร้าย และ 4) อนุมานการกระทำต่อไปของรูปคดี รวมทั้งการนำความรู้ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบค้นคดีนำไปสืบหาพฤติกรรมของคนร้ายสนับสนุนงานของพนักงานสอบสวนในการตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด

2. ปัญหา และอุปสรรคต่อแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ พบว่า อัตรากำลังใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ มีจำนวนไม่เพียงพอ และมีสัดส่วนต่อพื้นที่รับผิดชอบไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน หรือกล่าวได้ว่า อัตรากำลังใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ที่ภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบไม่ค่อยมากเท่าพื้นที่อื่น ทำให้ได้กำลังใจที่มีอยู่กับภาระงาน และขาดเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการทำงานในพื้นที่อย่างแท้จริง ส่งผลทำให้การทำงานไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การติดต่อประสานงานและขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน พบว่า การประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่หน่วยงานรัฐและประชาชนยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง ควรลดขั้นตอนบางขั้นตอนลงเพื่อความรวดเร็วและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน จัดอบรมความรู้ขั้นตอนต่างๆแก่ประชาชนเพื่อความเข้าใจและความสะดวกรวดเร็วเมื่อเกิดเหตุ และในปัจจุบันมีการออกไปให้ความรู้กับประชาชนเรื่องการรักษาสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้นทำให้การประสานงานความร่วมมือดีขึ้นกว่าเดิม

การบริหารจัดการของผู้บัญชาการเหตุการณ์ที่ขาดเอกภาพ ทำให้เกิดปัญหาหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุจนทำให้เกิดปัญหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุถูกทำลายหรือสูญหาย เนื่องจากการบริหารจัดการการควบคุมผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในสถานที่เกิดเหตุยังไม่มีระเบียบปฏิบัติหรือกฎหมายที่รองรับชัดเจนอีกครั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้เป็นผู้เผชิญเหตุคนแรก การบริหารจัดการ 1) ไม่มีการกั้น Police LINE ให้ชัดเจน 2) ไม่มีการบันทึกข่าวและชาวบ้านไม่มีการเตรียมแผนรับมือ 3) อาจจะมีเหตุการณ์ที่คนร้ายกลับมาเพื่อทำลายพยานหลักฐานเพื่อเปลี่ยนรูปคดี และเมื่อทำการตรวจสอบสถานที่ เกิดเหตุเบื้องต้นแล้วเราจะทำการประเมินวัตถุพยานว่าสูญหายหรือถูกทำลายได้ง่ายหรือไม่หากถูกทำลายได้ง่ายเราจะทำการเก็บวัตถุพยานนั้นก่อนและมีการป้องกันสถานที่เกิดเหตุอยู่แล้วจึงไม่เกิดการทำลายวัตถุพยานก่อนการเข้าตรวจของพิสูจน์หลักฐานในการตรวจเหตุไม่สามารถทำงานเพียงหน่วยเดียวได้ต้องต้องอาศัย พนักงานสอบสวน กู้ภัย แพทย์ พยาบาล ชอกฎหมายและระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ให้อำนาจหน้าที่และหรือมีข้อกฎหมายที่ระบุไว้ชัดเจนในการนำวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการประกอบการสืบสวนสอบสวนคดีมีหลักฐานแต่ละชนิดใช้เวลาเดินทางจากที่เกิดเหตุนานเกินไปเพราะกฎหมายบางข้อไม่เอื้ออำนวยด้านเวลาจัดส่งเพื่อพิสูจน์ทราบ และมีข้อกฎหมายในการปฏิบัติงานการรักษา chain of custody ค่อนข้างรัดกุมทำให้

การปฏิบัติงานเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ขั้นตอนและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานและการยื่นฟ้องไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ไม่ทันเวลา เพราะมีการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการรวบรวมและส่งวัตถุพยานหลักฐานเพื่อตรวจพิสูจน์และมีระยะเวลาในการตรวจพิสูจน์ออกรายงานผลการตรวจพิสูจน์หากนำส่งตรวจพิสูจน์รวดเร็วการแจ้งผลตรวจพิสูจน์กลับไปยังไม่ก่อให้เกิดการล่าช้าได้ บางคดีเวลาฟ้องฝากขังน้อยเกินไป บางคดีการทำงานที่สอดคล้องกันค่อนข้างน้อยจึงทำให้ล่าช้า และระยะเวลาในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจนถึงขั้นตอนการออกรายงานเพื่อสนับสนุนการทำงานของพนักงานสอบสวนมีข้อระเบียบในการปฏิบัติและระยะเวลาดำเนินการเพื่อลดปัญหาเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ไม่ทันเวลา

3. แนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จากการสัมภาษณ์พบว่า ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และหลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เพิ่มเติม พบว่า มีการจัดอบรมให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรพื้นฐานและฝึกเป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด โดยก่อนเข้าปฏิบัติงานหัวหน้าชุดผู้ควบคุมการปฏิบัติได้ชี้แจงและอธิบายรายละเอียดก่อนเข้าปฏิบัติงานแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตำรวจข้อ และจัดฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ และก่อนการปฏิบัติงานจริงทางหน่วยงานมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการออกตรวจสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมวัตถุพยานต่างๆก่อนโดยแบ่งเป็นหลักสูตรเบื้องต้นและหลักสูตรเฉพาะ และมีการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงและทบทวนความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนารองรับสถานการณ์ปัจจุบันที่ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น จัดทำคู่มือและเผยแพร่แก่บุคลากรในหน่วยงาน จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และ แสดงสิ่งที่ถูกต้องให้ดูเมื่อออกทำงาน และมีการจัดการอบรมการประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆเช่น ป.ป.ส EOD และอื่น ๆ เพื่อนำเทคนิคข้อปฏิบัติมาปรับใช้ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยาน

ควรมีการพัฒนางานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ได้นำมาศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานต่อไป พบว่า มีการสำรวจเจ้าหน้าที่ผู้ต้องการทำวิจัยหรือโครงการทั้งในส่วนภายในองค์กรและการร่วมมือตามข้อตกลง MOU กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในแต่ละปีและมีผู้ที่ทำวิจัยโครงการที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานต่อไป และการเก็บพยานหลักฐานที่ถูกต้องตามหลักนิติวิทยาศาสตร์และการทำงานส่วนหน้า และให้กำลังพลตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ มีการส่งไปอบรมเกี่ยวกับเทคนิคใหม่ๆรวมถึงการให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อต่อยอดทางความรู้ และ ควรมีการส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรมความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และหลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเข้ารับการอบรมความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเข้ารับการอบรมหลักสูตรการปฏิบัติงานตามประเภทกลุ่มงานต่างๆ 8 สาขา ส่วนบางที่มีแต่ไม่ทั้งหมดครบทุกหน่วยงานควรมีครบทุกหน่วยและควรมีการจัดการอบรมภายในเรื่องเทคนิคการตรวจพิสูจน์มาตรฐานการปฏิบัติงานอยู่เสมอรวมถึงการอบรมหน่วยงานภายนอก เช่น ป.ป.ส. ผู้นำชุมชนประชาชน

ควรมีการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการสนับสนุนให้มีการจัดรวบรวมฐานความรู้ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และเมื่อมีการไปอบรมหรือศึกษาดูงานแล้ว การนำความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และหลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุไปใช้พบว่า ในการเข้าสถานที่เกิดเหตุการรวบรวมเก็บวัตถุพยานใช้มาตรฐาน FBI 12 ขั้นตอนเป็นมาตรฐานปฏิบัติเดียวกัน นำไปใช้ในงาน/การข่าว/สืบสวน/สอบสวน/ปราบปราม และมีการนำมาปรับใช้งานจริงกับวัตถุพยานที่ได้จากสถานที่เกิดเหตุซึ่งช่วยให้หลักฐานที่ได้มามีคุณภาพครอบคลุมมากกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จากแบบสอบถาม พบว่ามีความรู้ในวิธีขั้นการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี และจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเป็นไปตามหลักการของ FBI มีการใช้ความสามารถเปรียบเทียบหรือตีความได้ และนำเอาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ดังนั้น ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลความรู้ไปจัดระบบการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการสืบค้นข้อมูล และเพื่อให้มีการทำคดีได้เร็วขึ้นทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

2. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์ พบว่า ควรมีการทบทวนความรู้ ฝึกทักษะเพื่อเพิ่มพูนชำนาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอยู่เสมอ และพยายามเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หรือหน่วยงานอื่นๆ รวมทั้งควรจัดให้มีการสัมมนาหรือประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายระเบียบปฏิบัติ และวิทยาการความก้าวหน้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับด้านการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของสถานีตำรวจภูธรในแต่ละจังหวัด เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาองค์ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น นโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบด้านต่าง ๆ ร่วมด้วย เพื่อนำมาพัฒนาด้านการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีการพัฒนาข้อมูลครบถ้วนทุกส่วน

สรุป (Conclusion)

ปัญหา และอุปสรรคต่อแนวทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ มีจำนวนไม่เพียงพอ และมีสัดส่วนต่อพื้นที่รับผิดชอบไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน การประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่หน่วยงานรัฐและประชาชนยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง ข้อกฎหมายและระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของ

เจ้าหน้าที่ในการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และหลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เพิ่มเติม และ ควรมีการพัฒนางานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ได้นำมาศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกพร แสนแก้ว.(2562). การพัฒนางานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุของสถานีตำรวจในเขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 8. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตรองหทัย ยศประสิทธิ์.(2561).ความรู้และความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 8. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โสภา วงศ์สกุลชื่น. (2551). อนาคตภาพของบทบาทพยาบาลนิติเวช.กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- Benjakul, S. (2007). Forensic Evidence and Justice Process. *Journal of Justice Review* (September 2007): 64-67. The Electronic library of Court of Justice.
- Emoehazy, W. (2011). *Hanging injuries and strangulation*. Medscape Reference. Retrieved from <http://emedicine.medscape.com/article/826704>
- Handerson, E. (2012). Caring for the forensic population: recognizing the educational needs of emergency department nurses and physicians. *The Journal of Forensic Nursing*, 8(4), 170-177.
- Hospers, J. (1967). *An Introduction to Philosophical Analysis*. 2nd ed. Prentice-Hall, New-Jersey
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rdEd. New York.